

**ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΟΝΑΔΩΝ ΤΟΠΙΚΗΣ
ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΚΗ & ΑΝΑΠΤΥΞΗ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΩΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ
ΕΡΓΑΛΕΙΟΥ. Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ.**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΣΗΜΑΙΑΚΗ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΟΝΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω για την πολύ σημαντική συμβολή τους, στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας, καταρχάς τον επιβλέποντα καθηγητή μου, καθηγητή Κοινωνικής Πολιτικής στο Τ.Ε.Ι. Καλαμάτας, κ. Κόνδη Γεώργιο, για την πολύτιμη και συνεχή καθοδήγηση.

Ευχαριστώ ιδιαίτερος τον Διδάκτορα Κοινωνιολογίας Πανεπιστημίου Κρήτης και υπεύθυνο των Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Προγραμμάτων της Νομαρχιακής Επιτροπής Λαϊκής Επιμόρφωσης Ηρακλείου (ΝΕΛΕ), κ. Δρακάκη Νικόλαο, για όλες τις σημαντικές πληροφορίες και για τη σημαντική συμβολή του στη συγκέντρωση του ερευνητικού υλικού.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω, το διοικητικό στέλεχος και υπεύθυνη για τα κοινωνικά προγράμματα στην Αναπτυξιακή Ηρακλείου Α.Α.Ε., κ. Μπορμπουδάκη Έλλη, για τις σημαντικές πληροφορίες και για την συγκέντρωση όλου του υλικού για τα κοινωνικά προγράμματα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	4
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. Ιστορικά στοιχεία.....	8
2. Ορισμός και ανάλυση του όρου «Κοινωνική Πολιτική».....	10
3. Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Πρόνοια.....	11
4. Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής στην Ελλάδα.....	13
4.1. Υγεία.....	13
4.2. Ασφάλιση.....	15
4.3. Απασχόληση.....	16
4.4. Στέγαση.....	17
4.5. Προνοιακές υπηρεσίες.....	17
4.5.1. Η παιδική μέριμνα.....	18
4.5.2. Η προστασία της τρίτης ηλικίας.....	18
4.5.3. Η ενίσχυση της οικογένειας.....	20
4.5.4. Η υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες.....	20
5. Φορείς Κοινωνικής Πολιτικής.....	21
6. Ο ρόλος των ΟΤΑ στην άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής.....	22
7. Ο ρόλος των δημοτικών οργανισμών και επιχειρήσεων (ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ) στην άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής στην Κρήτη.....	26

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΔΟΜΕΣ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ

I. Προγράμματα κοινωνικής παρέμβασης

1. Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL.....	30
2. Σχέδιο δράσης 'ΙΣΟΚΡΑΤΙΑ' «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ των γυναικών».....	33
3. 'ΤΖΑΒ ΑΝΤΟ ΓΚΑΒ' «Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις υπέρ των ανέργων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες».....	35
4. Σχέδιο δράσης 'Ορίζοντες Απασχόλησης', Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση».....	37

II. Μόνιμες δομές

1. Θεραπευτικό πρόγραμμα «Αριάδνη».....	38
2. Πρόγραμμα «Κέντρα Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων».....	40

III. Προγράμματα - Δομές

1. Πρόγραμμα «Γραφεία Κοινωνικών υποστηρικτικών Υπηρεσιών».....	43
2. Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι».....	48

2.1. Προγράμματα «Βοήθεια στο Σπίτι» άλλων Ευρωπαϊκών Χωρών.....	53
3. Πρόγραμμα «Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας».....	56
4. Πρόγραμμα «Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων».....	58
5. Πρόγραμμα «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών».....	60
6. Πρόγραμμα «Παιδικοί & Βρεφονηπιακοί Σταθμοί».....	63

IV. Πίνακες των υλοποιούμενων κοινωνικών προγραμμάτων στους δήμους Ηρακλείου

Πίνακας προγράμματος: «Γραφεία Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών».....	65
Πίνακας προγράμματος: «Βοήθεια στο Σπίτι».....	65
Πίνακας προγράμματος: «Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας».....	67
Πίνακας προγράμματος: «Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων».....	67
Πίνακας προγράμματος: «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών».....	68
Πίνακας προγράμματος: «Παιδικοί & Βρεφονηπιακοί Σταθμοί».....	68
Συγκεντρωτικός πίνακας: Τα Κοινωνικά Προγράμματα ανά Δήμο.....	70
Διάγραμμα: Συγκεντρωτικά τα Κοινωνικά Προγράμματα στο Νομό Ηρακλείου.....	73
Χάρτης που απεικονίζει τα Κοινωνικά Προγράμματα ανά Δήμο.....	74

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΑ

Ταυτότητα έρευνας.....	76
Ερωτηματολόγιο του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» του Δήμου Αρχανών.....	77
Ερωτηματολόγιο του προγράμματος «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών» του Δήμου Αρχανών.....	78
Αποτελέσματα ερωτηματολογίου, πρόγραμμα 'Βοήθεια στο Σπίτι'.....	79
Αποτελέσματα ερωτηματολογίου, πρόγραμμα 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών'.....	82
Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου, πρόγραμμα 'Βοήθεια στο Σπίτι'.....	85
Ανάλυση αποτελεσμάτων ερωτηματολογίου, πρόγραμμα 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών'.....	87
Συνέντευξη.....	89

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ..... 93

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 95

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κοινωνική Πολιτική είναι η επιστήμη, η οποία έχει ως αντικείμενο έρευνας το σύστημα κοινωνικής προστασίας προς τις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις, με σκοπό την κοινωνική ανάπτυξη.

Ωστόσο, η Κοινωνική Πολιτική δεν αποβλέπει απλώς στην περιγραφή κοινωνικών φαινομένων, την ερμηνεία, την αξιολόγηση και την πρόβλεψή τους, όπως κάνει κάθε κοινωνική επιστήμη. Αποβλέπει ταυτόχρονα και στην αξιοποίηση των στοιχείων αυτών προκειμένου να σχεδιαστούν διαδικασίες, όπως και μεμονωμένα μέτρα, προώθησης της οργανωμένης παρέμβασης στα φαινόμενα αυτά. Σε γενικές γραμμές η παρέμβαση αυτή αποβλέπει στην πρόληψη και την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, στη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης, αλλά και της κοινωνικής συνοχής, στη βελτίωση του επιπέδου αλλά και της ποιότητας του συλλογικού και του ατομικού βίου. Ο έντονα διεπιστημονικός χαρακτήρας της Κοινωνικής Πολιτικής, ως ενιαίου επιστημονικού κλάδου, επιτρέπει την συνολική αντιμετώπιση των προϋποθέσεων και των πιθανών επιπτώσεων των κοινωνικών παρεμβάσεων τις οποίες εισηγείται, παρακολουθεί και αξιολογεί. Η ιδιαίτερη προσφορά της Κοινωνικής Πολιτικής έγκειται στη σημασία που αποδίδει στον πολυδιάστατο και δυναμικό χαρακτήρα των δραστηριοτήτων του ανθρώπου και στην ανάγκη της αντιμετώπισης των προβλημάτων του συλλογικού βίου από την ποσοτική αλλά και από την καθαρά ποιοτική πλευρά τους.

Τα τελευταία χρόνια, η Κοινωνική Πολιτική, αποτελεί μια από τις σημαντικότερες αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των φορέων της. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι αποτελεσματικότεροι στην άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής, λόγω της εγγύτητας τους.

Στην παρούσα εργασία θα γνωρίσουμε καλύτερα τα κοινωνικά προγράμματα που υλοποιούνται στο Νομό Ηρακλείου από τους ΟΤΑ και τους φορείς τους. Βασικός σκοπός της εργασίας είναι να διερευνηθεί η προσφορά και η συμβολή των κοινωνικών προγραμμάτων στους κατοίκους των Δήμων όπου υλοποιούνται τα προγράμματα, καθώς και ο αναπτυξιακός χαρακτήρας της Κοινωνικής Πολιτικής γενικότερα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το κοινωνικό κράτος συγκροτείται ως αξία, ως πολιτική διεκδίκηση και ως θεσμική υποχρέωση μόλις γίνεται ευρύτερα αντιληπτό ότι η ασθένεια, η ανεργία, τα γηρατειά, η αναπηρία, η φτώχεια, η πολυτεκνία δεν είναι προσωπικά ή οικογενειακά ζητήματα που μπορούν να προκαλούν την συμπάθεια των τρίτων και του κράτους, αλλά κοινωνικά ζητήματα. Ζητήματα, που καλείται να αντιμετωπίσει το κράτος ως πεδίο της πολιτικής και ως συμπύκνωση του συσχετισμού όλων των κοινωνικών δυνάμεων.

Με τον όρο Κοινωνική Πολιτική εννοούμε το σύνολο των μέτρων που μπορεί να πάρει το κράτος για να προστατέψει το δικαίωμα του πολίτη να ζήσει με αξιοπρέπεια μέσα σε μία ανθρώπινη κοινωνία. Η Κοινωνική Πολιτική αποτελεί τμήμα της οικονομικής πολιτικής που αφορά τους στόχους, τους θεσμούς και τις μεθόδους παρέμβασης των φορέων της κρατικής εξουσίας, για την αντιμετώπιση βασικών κοινωνικών προβλημάτων που αφορούν το επίπεδο διαβίωσης (υγεία, πρόνοια, ασφαλίσεις, αμοιβές κ.α.), κυρίως των ασθενέστερων εισοδηματικά τάξεων, ώστε να εξασφαλίζεται η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η κοινωνική ισορροπία.

Οι διαστάσεις και οι λειτουργίες της Κοινωνικής Πολιτικής θεμελιώνονται σήμερα σε αντίστοιχες διευρυμένες σχέσεις μεταξύ κοινωνίας και κράτους, καθώς και σε ισχυρούς, ενδιάμεσους θεσμούς σε εθνικό, σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο. Ως ιδιαίτερος θεσμός, λοιπόν, η Τοπική Αυτοδιοίκηση, καλείται σήμερα σε έναν εξαιρετικά ενεργό ρόλο, τόσο στις διαδικασίες διαμόρφωσης, όσο και στις διαδικασίες υλοποίησης της Κοινωνικής Πολιτικής, στα πλαίσια της διοικητικής αρμοδιότητας. Η Κοινωνική Πολιτική έχει γίνει πλέον πολύ σημαντικό ή ίσως το σημαντικότερο κομμάτι των δραστηριοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αφού η Τοπική Αυτοδιοίκηση και οι φορείς της έχουν αμεσότερη επικοινωνία ακόμα με τις πιο απομακρυσμένες περιοχές.

Υπάρχουν, όμως, πολλές αμφισβητήσεις, κριτικές και προβληματισμοί τα τελευταία χρόνια, σχετικά όχι τόσο με την ύπαρξη της Κοινωνικής Πολιτικής, αλλά όσον αφορά στο βαθμό και στην έκταση της άσκησης της, καθώς επίσης και σχετικά με την αναπτυξιακή της δράση.

Στην παρούσα εργασία θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στα παραπάνω ερωτήματα, ειδικότερα για το Νομό Ηρακλείου. Θα γνωρίσουμε καλύτερα τα κοινωνικά προγράμματα που υλοποιούνται στους Δήμους του Νομού Ηρακλείου από τους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Θα μελετήσουμε επίσης, τη σημασία των κοινωνικών προγραμμάτων αυτών για τους κατοίκους του Νομού καθώς και το βαθμό συμβολής της Κοινωνικής Πολιτικής στην Τοπική Ανάπτυξη. Η παρούσα εργασία είναι διαρθρωμένη σε τρία μέρη.

Το πρώτο μέρος είναι περισσότερο θεωρητικό. Σε αυτό το μέρος θα εξετάσουμε συνοπτικά τα στοιχεία κοινωνικής συγκρότησης. Επίσης θα εξηγήσουμε τις διαφορές μεταξύ Κοινωνικής Πολιτικής και Κοινωνικής Πρόνοιας. Θα δούμε επιπλέον τη σημασία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των φορέων της, για την άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής και θα γνωρίσουμε καλύτερα κάποιους από τους φορείς αυτούς που δρουν στο Ηράκλειο.

Το δεύτερο μέρος είναι το εμπειρικό. Εδώ παρουσιάζονται τα κοινωνικά προγράμματα που έχουν υλοποιηθεί κατά καιρούς στο Ηράκλειο και υλοποιούνται ακόμη. Τα προγράμματα είναι χωρισμένα σε τρεις κατηγορίες: α) τα προγράμματα κοινωνικής παρέμβασης, β) οι μόνιμες δομές και γ) τα προγράμματα - δομές, πάνω στα οποία γίνεται και η έρευνα. Τα προγράμματα - δομές, αν και είναι πολύ σημαντικά για τον πληθυσμό δεν έχουν γίνει ακόμη μόνιμες δομές. Στην συνέχεια θα δούμε πίνακες που θα απεικονίζουν τα προγράμματα για όλους τους Δήμους του Νομού Ηρακλείου.

Το τρίτο μέρος είναι περισσότερο ερευνητικό. Η έρευνα περιλαμβάνει αφενός δύο ερωτηματολόγια. Τα ερωτηματολόγια αυτά αφορούν δύο προγράμματα που υλοποιούνται σε ένα Δήμο του Ηρακλείου και μας ενημερώνουν για το βαθμό ικανοποίησης του εγγεγραμμένου πληθυσμού, στο πρόγραμμα.

Αφετέρου περιλαμβάνει μία συνέντευξη από τον Κύριο Δρακάκη Νικόλαο, ο οποίος ασχολείται με τα κοινωνικά προγράμματα από την εμφάνισή τους άρα είναι αρκετά αρμόδιος να μας ενημερώσει για το βαθμό της συμβολής των προγραμμάτων στην ανάπτυξη του τόπου γενικότερα.

Βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να δείξει τη σημασία της Κοινωνικής Πολιτικής για την Τοπική Ανάπτυξη, καθώς επίσης και τη σημαντικότερη συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησής στην άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ως αφετηρία για την εμφάνιση της Κοινωνικής Πολιτικής θεωρείται ότι υπήρξε η Βιομηχανική Επανάσταση. Οι δυσμενείς για το μισθωτό συνέπειες της βιομηχανικής επανάστασης, των οποίων συνθετική έκφραση υπήρξε η αλλοτρίωση του, αντίθετη αυτή προς τις ηθικές και πνευματικές αξίες του πολιτισμού, προκάλεσε την επιστημονική σκέψη, η οποία αναζήτησε τα αίτια και τα μέσα για την άρση των συνεπειών αυτών. Με την αναγωγή σε ενιαίο λογικό σύνολο των πορισμάτων της έρευνας και αναζητήσεως, για την πραγματοποίηση του σκοπού αυτού, άρχισε να διαμορφώνεται η κοινωνικοπολιτική σκέψη.

Στην επιστημονική αυτή κίνηση έλαβαν μέρος επιφανείς οικονομολόγοι, νομικοί, πολιτικοί και στελέχη της διοίκησης, οι οποίοι συνέστησαν το 1872 στην πολίχνη Eisenach της Γερμανίας, το 'Σύνδεσμο Κοινωνικής Πολιτικής' από τον τίτλο του οποίου πολιτογραφήθηκε η νέα επιστήμη ως «Κοινωνική Πολιτική». Με την πνευματική αυτή κίνηση προκλήθηκε το ενδιαφέρον του κράτους και της δημόσιας γνώμης για να υιοθετηθούν νέοι θεσμοί για την κοινωνική προστασία. Άρα, η ίδρυση του Συνδέσμου αυτού υπήρξε το γενέθλιο της επιστήμης της Κοινωνικής Πολιτικής.¹

Το ελληνικό κράτος άσκησε ασφαλώς κοινωνική πολιτική πολύ πριν τη συμμετοχή του στο εγχείρημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ψήγματα κοινωνικής πολιτικής ανιχνεύονται ήδη από την Καποδιστριακή περίοδο με την ίδρυση και τη λειτουργία επτά συνολικά νοσοκομείων, ενός μεγάλου ορφανοτροφείου στην Αίγινα αλλά και οικονομική στήριξη περιφερειακών ιδρυμάτων, όπως αυτό που λειτουργούσε στην Άνδρο ο Θεόφιλος Καΐρης. Κατά την οθωνική περίοδο το Διάταγμα «Περί Αστυκλινικής εν Αθήναις», ο Νόμος «Περί συστάσεως Φρενοκομείων», ο Νόμος «Περί συστάσεως επαρχιακών ιατρών και το Διάταγμα εφαρμογής του, καθώς και το Διάταγμα «Περί προσόντων των διορισθησομένων ως νομαρχιακών και επαρχιακών ιατρών και περί συστάσεως εξεταστικής αυτών επιτροπής» αποτελούν ενδείξεις άσκησης στοιχειώδους κρατικής δράσης και στον κοινωνικό τομέα. Το γεγονός ότι στα Υγειονομεία και τα Λοιμοκαθαρητήρια μισθοδοτούνται 168 άτομα ενώ στα δημόσια θεραπευτήρια μόλις 15, καταδεικνύει βέβαια τον κατασταλτικό προσανατολισμό της πρώιμης αυτής κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο απαντώνται και τα σποραδικά δείγματα προνοιακών δραστηριοτήτων όπως τεκμαίρετε από τους Νόμους «Περί βοήθειας των της πολυομβρίας παθόντων εν Ερετρεία οικογενειών των Ψαριανών» και «Περί περιθάλψεως των εν Θήβαις απόρων οικογενειών καταστραφεισών εκ των προ μικρού συμβάντων σεισμών».

Οι πρώτες υπουργικές δομές με αρμοδιότητες κοινωνικής πολιτικής εμφανίζονται κατά τη βενιζελική περίοδο. Το 1911 δημιουργείται εντός του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας ένα τμήμα Εργασίας και Κοινωνικής

¹ Γιάννης Δ. Βαρδακούλας, «Κοινωνική Πολιτική», Αθήνα 1980, σελ. 66-67.

Πρόνοιας με απόσπαση του γραφείου εργασίας από το τμήμα Εμπορίου και Βιομηχανίας και αναβάθμιση του. Παρά το τμήμα αυτό, συγκροτείται 'Ανώτατο Συμβούλιο Εργασίας' με ρόλο συμβουλευτικό και εκπροσωπήσει εργοδοτών, εργαζόμενων, βουλευτών και εμπειρογνομώνων. Με το Νόμο 748/1917 «Περί συστάσεως Υπουργείου Περιθάλψεως» συγκροτείται το πρώτο υπουργείο με αρμοδιότητες κοινωνικών υπηρεσιών και πεδίο πολιτικής τους επίστρατους και τους πρόσφυγες. Το υπουργείο μετονομάζεται σε «Υπουργείο Υγιεινής Πρόνοιας και Αντιλήψεως» το 1922, όπου τα ζητήματα πρόνοιας αποσυνδέονται από την εργασία και συνδέονται με την υγεία. Το 1928 ο Βενιζέλος δημιουργεί εντός αυτού μια ιδιαίτερη δομή για τα θέματα υγείας που με το Νόμο 4172/1929 αναβαθμίζεται σε «αυτοτελές Υπουργίων Υγιεινής» και αποσπάται από το Υπουργείο Πρόνοιας και Αντιλήψεως.²

Παρατηρούμε συνεπώς ότι η αμφίσημη σχέση εργασίας, υγείας και πρόνοιας εμφανίζεται από τα πρώτα βήματα οργανωτικής συγκρότησης του κοινωνικού πεδίου δημόσιας πολιτικής, αναπαραγόμενη έκτοτε σταθερά και ανιχνευόμενη στη σημερινή οργανωτική διάκριση μεταξύ των Υπουργείων Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Προνοιακές δράσεις μέσα από αυτοτελείς δομές πρωτοεμφανίζονται με τη συγκρότηση μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή της Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων, μιας ανεξάρτητης διεθνούς επιτροπής που δεν ελεγχόταν από την ελληνική κυβέρνηση, με Αμερικανό πρόεδρο και λειτουργική και οικονομική αυτοτέλεια, η οποία συντόνισε το όλο έργο της προσφυγικής αποκατάστασης. Μετακατοχικά η πρώτη συγκροτημένη προσπάθεια παροχής κρατικών υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας είναι η δημιουργία το 1947 του οργανισμού «Πρόνοιας Βόρειων επαρχιών Ελλάδος» ενώ το 1955 μετονομάζεται σε «Βασιλική Πρόνοια». Το 1970 ο οργανισμός «Βασιλική Πρόνοια» μετατρέπεται σε νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.) κοινωφελούς χαρακτήρα και υπάγεται στο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας μετονομαζόμενος εκ νέου σε «Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας» (Ε.Ο.Π.). Το 1998 ο Ε.Ο.Π. μετατρέπεται σε νομικό πρόσωπο δημόσιου δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και μετονομάζεται σε «Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας» (Ε.Ο.Κ.Φ.). Το 2003 καταργούνται όλοι οι προνοιακοί οργανισμοί και οι υπηρεσίες τους μεταφέρονται στα Περιφερειακά Συστήματα Υγείας και Πρόνοιας (ΠΕ.Σ.Υ.Π.).

Με το Νόμο 2646/1998 ο Ε.Ο.Π. μαζί με το Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αθηνών (Π.Ι.Κ.Π.Α.) και το κέντρο βρεφών «Μητέρα» συγχωνεύθηκαν και μετονομάστηκαν σε Εθνικό Οργανισμό Κοινωνικής Φροντίδας (Ε.Ο.Κ.Φ.). Ο Ε.Ο.Κ.Φ. εντάσσεται στο Εθνικό Σύστημα Κοινωνικής Φροντίδας (Ε.ΣΥ.Κ.Φ.) ως Ν.Π.Δ.Δ.

---

² Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, «Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα, Δεκέμβριος 2006, σελ.68-70.

Με το Ν. 3106/2003 οι υπηρεσίες του Ε.Ο.Κ.Φ. μετατρέπονται σε υπηρεσίες του Περιφερειακού Συστήματος Υγείας και Πρόνοιας (ΠΕ.Σ.Υ.Π.) στην περιφέρεια του οποίου λειτουργούν. Οι υπηρεσίες αυτές αποτελούν αποκεντρωμένες και ανεξάρτητες υπηρεσιακές μονάδες του ΠΕ.Σ.Υ.Π. με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και εφεξής θα αναφέρονται ως μονάδες κοινωνικής φροντίδας.³

2. ΟΡΙΣΜΟΣ & ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ «ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ είναι η επιστήμη, η οποία έχει ως αντικείμενο έρευνας το σύστημα κοινωνικής προστασίας προς τις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις, με σκοπό την κοινωνική ανάπτυξη.⁴ Αν προχωρήσουμε στην ανάλυση αυτού του ορισμού, χωρίζοντας τον σε μέρη, θα έχουμε τα στοιχεία που θα δούμε παρακάτω.

Η Κοινωνική Πολιτική είναι επιστήμη. Ανάγει δηλαδή σε ενιαίο σύνολο, θεωρητικό και συστηματικό, τα αποκτήματα της γνώσης από την έρευνα της, για το σύστημα κοινωνικής προστασίας, που συντελεί στην κοινωνική ανάπτυξη. Βέβαια Κοινωνική Πολιτική δεν είναι μόνο καθαρή θεωρία αλλά και πρακτική. Ως πρακτική υπηρετεί και πάλι τον ίδιο σκοπό, την κοινωνική ανάπτυξη, με τα μέσα κοινωνικής προστασίας που παρέχει στις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις.

Έχει ως αντικείμενο έρευνας το σύστημα κοινωνικής προστασίας προς τις ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις. Το σύστημα της κοινωνικής προστασίας που υποδεικνύει ως επιστήμη και παρέχει ως πρακτική συντίθεται από το πλέγμα κοινωνικοπολιτικών θεσμών και μέτρων. Οι θεσμοί και τα μέτρα της Κοινωνικής Πολιτικής, καρπός πνευματικής προσπάθειας για την αντιμετώπιση των μορφών του ανθρώπινου υποβιβασμού δεν είναι ευκαιριακά, αλλά συνδυάζονται συστηματικά για να υποβοηθήσουν την κοινωνική ανάπτυξη που είναι απώτερος σκοπός αυτής.

Υποκείμενα Κοινωνικής προστασίας είναι οι ασθενέστερες κοινωνικές τάξεις όπως έχουμε προαναφέρει. Το στοιχείο της υστέρησης των τάξεων αυτών έναντι των ισχυρότερων δεν είναι μόνο οικονομικό αλλά και κοινωνικό. Το κίνητρο, επομένως, της κοινωνικοπολιτικής προστασίας δεν είναι μόνο οικονομικό, αλλά και ηθικό που απορρέει από τις αρχές του «ανθρωπισμού».⁵

³ Ξενοφών Ι. Κοντιάδης / Δ. Απίστουλας, «Μεταρρύθμιση του κοινωνικού κράτους και τοπική αυτοδιοίκηση», Αθήνα 2006, σελ. 67-75.

⁴ Γιάννης Δ. Βαρδακούλας, ό.π., σελ.68.

⁵ Δρος Δημήτριος Σ. Ιατρίδης, «Κοινωνικός σχεδιασμός για την οργάνωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου περιβάλλοντος», Αθήνα 1973, σελ.17-20.

Τέλος, η Κοινωνική Πολιτική έχει ως σκοπό την κοινωνική ανάπτυξη. Ως κοινωνική ανάπτυξη θεωρούμε το αποτέλεσμα συνεχούς διαδικασίας, κατά την οποία το άτομο, στην πληρέστερη συμμετοχή του στα αγαθά και στις αξίες του πολιτισμού και απαλλαγμένο από καταστάσεις κυριαρχίας και καταναγκασμού, ανελίσσεται σε προσωπικότητα εντός της κοινωνίας. Η κοινωνία από την άλλη εμποτιζόμενη με το πνεύμα της συνεργασίας και της αλληλεγγύης, εξελίσσεται από κοινωνία ατόμων σε κοινωνία ανθρώπων. Έτσι, η κοινωνική ανάπτυξη, προσδιοριζόμενη από μία διαδικασία αλλαγής, με την οποία προάγεται το «νέο» κατά τρόπο συνεχή, για να μην εξαρθρώνεται η ατομικότητα των μελών της κοινωνίας, αλλά να συγκεκριμενοποιείται αυτή υπό πρίσμα κοινωνικό, τείνει προς ισότητα μεταξύ των ανθρώπων από άποψη προσωπικότητας.⁶

3. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ

Τα παλαιότερα χρόνια ο όρος που χρησιμοποιούταν για να εκφράσει την κοινωνική προστασία ήταν Κοινωνική Πρόνοια και όχι Κοινωνική Πολιτική. Αυτές οι δύο έννοιες, όταν τις διαβάσουμε για πρώτη φορά φαίνονται να έχουν ίδια σημασία, αν τις μελετήσουμε βαθύτερα όμως θα καταλάβουμε ότι έχουν πολλές διαφορές. Τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα των δύο αυτών μορφών κοινωνικής προστασίας εκφράζονται με τις παρακάτω υφιστάμενες ουσιαστικές διαφορές:

Α) Η Κοινωνική Πολιτική έχει ως σκοπό την κοινωνική ανάπτυξη, την οποία υποβοηθάει με τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, των ασθενέστερων εισοδηματικά ομάδων και των όρων συμβιώσεων των ατόμων και των κοινωνικών τάξεων. Χάρη στη βελτίωση αυτή του κοινωνικού περιβάλλοντος, το άτομο με την ευρύτερη συμμετοχή του στα αγαθά και τις αξίες του πολιτισμού και την απαλλαγή του από τις καταστάσεις καταναγκασμού και υποταγής, προάγεται σε προσωπικότητα στην κοινωνική συμβίωση και η κοινωνία ανελίσσεται από κοινωνία ατόμων σε κοινωνία ανθρώπων. Έτσι η Κοινωνική Πολιτική επηρεάζει τη διάρθρωση της κοινωνίας, εξελίσσεται σε πολιτική σε ολόκληρη την κοινωνία.⁷ Η Κοινωνική Πρόνοια συνίσταται στην παροχή βοήθειας για την άρση της δυσχερούς κατάστασης, υπό την οποία έχουν περιέλθει ορισμένα άτομα στο πεδίο της οικονομίας, της υγείας και της ηθικής. Υπηρετεί, βεβαίως, στο πεδίο της ηθικής, κοινωνικοπαιδαγωγικό σκοπό, διότι σκοπός της είναι να διεγείρει στα μειωμένης ηθικότητας άτομα το αίσθημα του ανθρωπισμού και να τονώσει την θέλησή τους, για να μπορέσουν να υπερνικήσουν την αδυναμία τους. Αλλά δεν βαίνουν πέραν αυτού. Η προνοιακή αρωγή δεν συνδέεται σε καμία περίπτωση με τη

⁶ Γιάννης Δ. Βαρδακούλας, ό.π., σελ. 69-71.

⁷ Θ. Σακελλαρόπουλος, «Ζητήματα Κοινωνικής Πολιτικής», Αθήνα 2003, σελ. 53-54.

διάρθρωση της κοινωνίας. Βοηθάει μόνο τον άπορο, τον φτωχό και μειωμένης ηθικότητας άτομο, η δε βοήθεια αυτή έχει χαρακτήρα παροδικό.⁸

Β) Η Κοινωνική Πολιτική έχει ως υποκείμενο προστασίας την κοινωνική τάξη και όχι το μεμονωμένο άτομο. Γι' αυτό εμφανίστηκε, όταν είχε συντελεστεί η κατά τάξεις διάρθρωση της κοινωνίας, παράλληλα προς την ατομοκρατική της δομή, είχε αμφισβητηθεί ο ρόλος του κράτους έναντι της κοινωνίας της οποίας απειλήθηκε η υποταγή στην κοινωνική τάξη. Αντίθετα, η Κοινωνική Πρόνοια αγνοεί τη κοινωνική τάξη. Υποκείμενο του ενδιαφέροντος και της προστασίας της είναι το άπορο και το φτωχό άτομο ή ομάδα ορισμένων ατόμων όχι όμως κοινωνική τάξη. Οι πλημυροπαθείς, οι σεισημοπαθείς κ.α. δεν συγκροτούν κοινωνικές τάξεις αλλά μόνο κοινωνικές ομάδες.

Γ) Στην περίπτωση της Κοινωνικής Πολιτικής, οι προστατευόμενοι συμμετέχουν στη διαδικασία της παραγωγής ή απέχουν από λόγους μη αναγόμενους στην προσωπική τους θέληση, ενώ στην περίπτωση της Κοινωνικής Πρόνοιας δεν είναι προϋπόθεση της προστασίας η σχέση αυτή.

Δ) Η χρηματοδότηση της Κοινωνικής Πολιτικής πραγματοποιείται με τη συμμετοχή των προστατευόμενων κοινωνικών τάξεων στη σχετική δαπάνη. Στην Κοινωνική Πρόνοια το προστατευόμενο άτομο, δε συμμετέχει στη δαπάνη, λαμβάνει μόνο βοήθεια, που άλλοι χρηματοδοτούν, οι φορολογούμενοι.

Ε) Η προστασία της Κοινωνικής Πολιτικής έχει, κατά βάση, χαρακτήρα προληπτικό, διότι ασφαρίζονται προσωπικοί και κοινωνικοί κίνδυνοι που επέρχονται μελλοντικά. Αντίθετα, η Κοινωνική Πρόνοια έχει χαρακτήρα επανορθωτικό, την άρση δηλαδή της πραγματοποιηθείσας ήδη δυσχερούς κατάστασης του ατόμου.

ΣΤ) Οι παροχές της Κοινωνικής Πολιτικής είναι δικαίωμα και μάλιστα αγώγιμο του ασφαλισμένου. Με την επέλευση του ασφαλισθέντος κινδύνου, το δικαίωμα καθίσταται ανενεργό. Αντίθετα, οι παροχές της Κοινωνικής Πρόνοιας είναι προαιρετικές, εξαρτώμενες από τη θέληση παρέχοντος, υπό τον όρο ότι αυτός που ζητά τις παροχές είναι π.χ. άπορος. Δικαίωμα και μάλιστα αγώγιμο δεν υφίσταται.⁹

---

⁸ Κασσιανή Πανουτσοπούλου, «Κοινωνική Πρόνοια Ιστορική εξέλιξη – Σύγχρονες τάσεις», Αθήνα 1984, σελ. 38-40.

⁹ Γιάννης Βαρδακούλας, ό.π., σελ. 300-302.

4. Η ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η Κοινωνική Πολιτική είναι το τμήμα της οικονομικής πολιτικής που αφορά τους στόχους, τους θεσμούς και τις μεθόδους παρέμβασης των φορέων της εξουσίας, για την αντιμετώπιση βασικών κοινωνικών προβλημάτων που αφορούν το επίπεδο διαβίωσης, κυρίως των ασθενέστερων εισοδηματικά τάξεων, ώστε να εξασφαλίζεται η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και η κοινωνική ισορροπία.¹⁰

Η Κοινωνική Πολιτική συνδέεται γενικότερα με την καταγραφή, ιεράρχηση και κάλυψη κοινωνικών αναγκών μέσα από σύνολα ρυθμίσεων και παροχών σε τομείς όπως:

- Η υγεία
- Η ασφάλιση
- Η απασχόληση
- Η στέγαση
- Οι προνοιακές υπηρεσίες, νοούμενες ως σύνολο παρεμβάσεων που στοχεύουν στην εξατομικευμένη φροντίδα και κάλυψη αναγκών συνδεδεμένων ιδίως με:
  - ο Την παιδική μέριμνα
  - ο Την προστασία της τρίτης ηλικίας
  - ο Την ενίσχυση της οικογένειας
  - ο Την υποστήριξη των ατόμων με αναπηρίες.¹¹

Ας δούμε αναλυτικότερα καθένα από αυτούς τους τομείς.

4.1. Η ΥΓΕΙΑ

Η προστασία της υγείας καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση παροχών σε είδος και υγειονομικών υπηρεσιών από εξειδικευμένους φορείς, με σκοπό τη διατήρηση και την προαγωγή υγείας του πληθυσμού. Το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας είναι το αρμόδιο όργανο από την πλευρά του κράτους, για το σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, την εφαρμογή, την αξιολόγηση και τη χρηματοδότηση των πολιτικών, των υπηρεσιών και των προγραμμάτων υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Επιπλέον υπάρχει το Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας (ΚΕΣΥ) που αποτελεί συμβουλευτικό όργανο του Υπουργείου Υγείας. Καθώς επίσης έχουν συσταθεί

¹⁰ Επιστήμη & Ζωή, υπερασύγχρονη εγκυκλοπαίδεια, τόμος 21, σελ 10.

¹¹ Ζουμπουλία Αλμπανίδου, «Η ζωή μου στην Ελλάδα, Κοινωνική Ασφάλιση και Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα», σελ. 6-7.

και μια σειρά άλλων συμβουλευτικών επιτροπών, όπως ο Οργανισμός Καταπολέμησης των Ναρκωτικών (ΟΚΑΝΑ), το Κέντρο Ελέγχων ειδικών Λοιμώξεων (ΚΕΕΛ), ο Εθνικός Οργανισμός Μεταμοσχεύσεων (ΕΟΜ), και ο Εθνικός Οργανισμός Φαρμάκων (ΕΟΦ).¹²

Υπάρχουν οι εξής κατηγορίες για τη φροντίδα της υγείας:

Πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας. Η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας στην Ελλάδα παρέχεται από ένα μωσαϊκό φορέων, οι οποίοι έχουν αναπτυχθεί στα πλαίσια τεσσάρων βασικών δομών:

α) Το Εθνικό Σύστημα Υγείας (ΕΣΥ), μέσω των κέντρων υγείας και των περιφερειακών ιατρείων του, των εξωτερικών ιατρείων και νοσοκομείων, καθώς και το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας (ΕΚΑΒ). Η χρηματοδότηση των υπηρεσιών αυτών γίνεται από τον κρατικό προϋπολογισμό.

β) Τα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης, μέσω των πολυϊατρείων που διαθέτουν και των συμβεβλημένων ιδιωτών προμηθευτών, όπως ιατρείων, εργαστηρίων, διαγνωστικών κέντρων. Οι δαπάνες στην περίπτωση αυτή καλύπτονται από τις εισφορές των εργοδοτών και των εργαζομένων.

γ) Την τοπική αυτοδιοίκηση με τα δημοτικά ιατρεία και τα τις διάφορες προνοιακές υπηρεσίες.

δ) Τον ιδιωτικό τομέα, που περιλαμβάνει ιδιώτες γιατρούς, συμβεβλημένους και με μη ασφαλιστικά ταμεία, εργαστήρια, διαγνωστικά κέντρα και εξωτερικά ιατρεία ιδιωτικών κλινικών.

Δευτεροβάθμια φροντίδα υγείας. Η δευτεροβάθμια περίθαλψη στην Ελλάδα είναι η νοσοκομειακή, η οποία παρέχεται από τρεις δομές: α) τα δημόσια νοσοκομεία, τα οποία λειτουργούν στο πλαίσιο του ΕΣΥ και την ευθύνη για τη διοίκηση, οργάνωση, λειτουργία και χρηματοδότηση έχει το κράτος, β) τα δημόσια νοσοκομεία εκτός ΕΣΥ, στα οποία περιλαμβάνονται τα στρατιωτικά νοσοκομεία, τα νοσοκομεία ορισμένων ασφαλιστικών φορέων, όπως του ΙΚΑ, και τα νοσοκομεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και γ) τα ιδιωτικά νοσοκομεία και κλινικές, που λειτουργούν ως κερδοσκοπικές μονάδες.

Τριτοβάθμια φροντίδα υγείας. Η τριτοβάθμια περίθαλψη, η οποία απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις και εξοπλισμό, παρέχεται από τις πανεπιστημιακές κλινικές, που διαθέτουν την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή και το εξειδικευμένο προσωπικό για την παροχή υψηλής τεχνογνωσίας Υπηρεσιών Υγείας.¹³

¹² Χαράλαμπος Οικονόμου, «Πολιτικές Υγείας στην Ελλάδα και τις Ευρωπαϊκές Κοινωνίες», Αθήνα 2004, σελ. 200-207.

¹³ Χαράλαμπος Οικονόμου, ό.π., σελ. 220-236.

4.2. Η ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Η κοινωνική ασφάλιση αποτελεί στην Ελλάδα όπως και στις άλλες χώρες της Ευρώπης τη βάση του συνόλου της παρεχόμενης κοινωνικής προστασίας στον πληθυσμό. Η κοινωνική ασφάλιση καλύπτει το σύνολο των μέτρων που αφορούν τη χορήγηση οικονομικών πόρων (ασφαλιστικές παροχές) από ειδικούς φορείς (ασφαλιστικοί οργανισμοί) σε πρόσωπα που υπάγονται σ' αυτούς (ασφαλισμένοι) τα οποία αντιμετωπίζουν τυποποιημένους κινδύνους μείωσης εισοδημάτων ή αύξησης των δαπανών τους (ασφαλιστικοί κίνδυνοι) και έχουν συμπληρώσει προκαθορισμένες χρονικές και οικονομικές προϋποθέσεις (χρόνου ασφάλισης, ασφαλιστικές εισφορές).¹⁴

Ο θεσμός της κοινωνικής ασφάλισης, όπως δημιουργήθηκε και εξελίχθηκε τα τελευταία 100 χρόνια, εμπόδισε την έκρηξη οργής των αδυνάτων και άμβλυσε τις αντιθέσεις, κοινωνικές και οικονομικές, μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Η εφαρμογή του θεσμού διαφέρει από χώρα σε χώρα ανάλογα με την παράδοση του κάθε λαού, το πολιτικό σύστημα, την οικονομική του ανάπτυξη καθώς και το βαθμό της κοινωνικής συνείδησης.

Στην Ελλάδα, η κύρια φροντίδα της κοινωνικής ασφάλισης είναι η εξασφάλιση παροχών στους εργαζόμενους, σε περίπτωση που χάσουν την ικανότητα τους για εργασία (γηρατειά, αναπηρίες, αρρώστιες, ανεργία, μητρότητα κ.α). Και αυτό γίνεται για να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες τους και τις ανάγκες της οικογένειάς τους για μια αξιοπρεπή ζωή και ένα επίπεδο περίθαλψης της υγείας τους. Το σύστημα της κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα στηρίζεται στην ανταποδοτικότητα (πληρώνω εισφορές στο ασφαλιστικό μου ταμείο όσο είμαι νέος και εργάζομαι, για να μπορώ, όταν γεράσω, να πάρω σύνταξη) και στην κοινωνική αλληλεγγύη (οι νέοι πληρώνουν εισφορές οι υπερήλικες παίρνουν σύνταξη, η μια γενιά βοηθάει την άλλη).¹⁵

Η κοινωνική ασφάλιση στην Ελλάδα έχει δημόσιο χαρακτήρα, είναι υποχρεωτική για όλους και λειτουργεί σύμφωνα με τους νόμους του Κράτους.

Η χρησιμότητα της κοινωνικής ασφάλισης είναι η προστασία των εργαζομένων από κινδύνους ζωής. Αυτή η προστασία προσφέρεται με τη μορφή των παροχών κοινωνικής ασφάλισης.

Υπάρχουν τέσσερα είδη κοινωνικών παροχών:

1. Σύνταξη: α) γήρατος, β) αναπηρίας, γ) θανάτου
2. Παροχές σε είδος: α) ιατρική περίθαλψη, β) φαρμακευτική περίθαλψη, γ) νοσοκομειακή περίθαλψη, δ) οδοντιατρική περίθαλψη
3. Παροχές σε χρήμα: α) επίδομα ασθενείας ή ατυχήματος, β) εφάπαξ βοήθημα, γ) επίδομα ανεργίας, δ) επίδομα μητρότητας, ε) έξοδα κηδείας

¹⁴ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ.6-7.

¹⁵ Π. Γετίμης – Δ. Γράβαρης, «Κοινωνικό Κράτος και Κοινωνική Πολιτική – Η σύγχρονη προβληματική», Αθήνα 2003, σελ.203-206.

4. Ειδικές παροχές: α) παιδικές κατασκηνώσεις, β) κοινωνικός τουρισμός, γ) βοηθήματα ψυχαγωγίας.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχει ένας ενιαίος ασφαλιστικός οργανισμός, διότι κάτω από την πίεση των κοινωνικών ομάδων δημιουργήθηκαν πολλά ασφαλιστικά Ταμεία. Η ποιότητα και το είδος των παροχών που προσφέρουν, διαφέρουν από Ταμείο σε Ταμείο ανάλογα με τις διεκδικήσεις και την πολιτική πίεση που άσκησε η κοινωνική ομάδα των εργαζομένων που τα δημιούργησε. Τέσσερις είναι οι μεγαλύτεροι ασφαλιστικοί οργανισμοί: Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (Ι.Κ.Α.), Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων (Ο.Γ.Α.), Οργανισμός Ασφάλισης Ελεύθερων Επαγγελματιών (Ο.Α.Ε.Ε.), Ταμείο δημόσιων υπαλλήλων. Υπάρχουν επίσης πολλά Ασφαλιστικά Ταμεία που καλύπτουν τις υπόλοιπες κατηγορίες εργαζομένων, όπως: Ταμείο Ασφάλισης Ναυτικών (ΝΑΤ), Ταμείο Ασφάλισης Μηχανικών (ΤΣΜΕΔΕ), Ταμείο Ασφάλισης Υγειονομικών (ΤΣΑΥ), Ταμείο Ασφάλισης Νομικών κ.λ.π.¹⁶

4.3. ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Η εργασία είναι δικαίωμα και υποχρέωση κάθε ικανού προς εργασία απόμου...

Το κράτος υλοποιεί κατά καιρούς αρκετά προγράμματα που προωθούν την απασχόληση. Για να μπορεί ωστόσο, η προσφορά ν' ανταποκρίνεται στη ζήτηση εργασίας είναι αναγκαία η δημιουργία κατάλληλων μηχανισμών έγκαιρου επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων σε σχέση με τις ικανότητες τους και τις προβλεπόμενες ανάγκες της οικονομίας, όπως η αντιστοιχη προσαρμογή του εκπαιδευτικού συστήματος και η οργάνωση της αγοράς εργασίας.¹⁷

Κύριο όργανο κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα της απασχόλησης είναι ο Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), που έχει ιδρυθεί το 1954, και του οποίου ειδικότεροι στόχοι για απασχόληση είναι:

1. Ο επαγγελματικός προσανατολισμός του εργατικού δυναμικού της χώρας.
2. Η διευκόλυνση της επαφής προσφοράς και ζήτησης εργασίας με σκοπό την καλύτερη απασχόληση του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού.
3. Η τεχνική κατάρτιση των νέων με το σύστημα της μαθητείας.
4. Η επαγγελματική κατάρτιση των ενηλίκων με ταχύρρυθμη εκπαίδευση (για την αντιμετώπιση της εποχικής ανεργίας και της ανεργίας τριβής).

¹⁶ Ζουμπουλία Αλμπανίδου, ό.π., σελ. 8-10

¹⁷ Οδηγός Συμβουλευτικής Στήριξης της Απασχόλησης, Ηράκλειο Κρήτης 2007, σελ. 10-11.

5. Η παροχή οικονομικής ενισχύσεως υπό μορφή επιδοτήσεων σε επιχειρήσεις, που πλήττονται από εποχική ανεργία, με την προϋπόθεση ότι κατά τη διάρκεια της κάμψης εξακολουθούν να απασχολούν μισθωτούς.
6. Η επιδότηση των ανέργων και στρατευμένων και των πολύτεκνων οικογενειών.¹⁸

4.5. ΣΤΕΓΑΣΗ

Η παρέμβαση στη στέγαση υπήρξε μια από τις κύριες συνιστώσες της κοινωνικής πολιτικής. Τα στεγαστικά προβλήματα αισιτέλεσαν, ήδη από τα τέλη του περασμένου αιώνα, μία από τις αφετηρίες της ανάμιξης του κράτους στα χωρικά ζητήματα, αρχικά μέσω κανονιστικών ρυθμίσεων και στη συνέχεια με την ανάπτυξη δημόσιων κατασκευαστικών προγραμμάτων. Η κρατική στεγαστική πολιτική έχει διάφορες μορφές που μπορούν να ομαδοποιηθούν ως εξής:

- α) έμμεσες μορφές παρέμβασης μέσω παράλληλων πολιτικών (πολιτική επεκτάσεων, πολιτική γης, πολιτική μεταφορών)
- β) κανονιστικές ρυθμίσεις (π.χ. πρότυπα για τα χαρακτηριστικά των παραγόμενων κατοικιών, έλεγχοι στα μισθώματα, κλπ)
- γ) επιδοτήσεις διαφόρων μορφών (πιστώσεις, φορολογικές απαλλαγές, επιχορηγήσεις, κλπ) προς τον ιδιωτικό τομέα, είτε στο επίπεδο της κατανάλωσης (ενισχύσεις προς τους χρήστες – ενοικιαστές ή αγοραστές) και
- δ) άμεση κατασκευαστική δραστηριότητα με στόχο είτε την παροχή δωρεάν ιδιόκτητης κατοικίας είτε την ενοικίαση και στις δύο περιπτώσεις με τιμές που δεν υπόκεινται στις συνθήκες της αγοράς.¹⁹

4.6. ΟΙ ΠΡΟΝΟΙΑΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

Οι προνοιακές υπηρεσίες, ως μηχανισμός καλύπτουν τα άτομα που στερούνται στοιχειώδη μέσα διαβίωσης, εμπλουτίζονται από τη στόχευση σε δράσεις καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού αλλά και ευρύτερα των νέων κοινωνικών κινδύνων, που προϋποθέτουν πιο σύνθετες μορφές παρέμβασης. Η ίδια η έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού εξελίσσεται, επηρεαζόμενη από τις ποικίλες πολιτικές και ιδεολογικές προαντιλήψεις, μεταθέτοντας πάντως σταθερά το κέντρο βάρους του περιεχομένου της από την έλλειψη υλικών πόρων, εισοδήματος και στέγης προς τη χαμηλή προσβασιμότητα στην εκπαίδευση και κατάρτιση, την αδυναμία ένταξης στην

¹⁸ Γιάννης Βαρδακούλας, ό.π., σελ. 205.

¹⁹ Π. Γετίμης – Δ. Γράβαρης, ό.π., σελ. 313- 315.

αγορά εργασίας και ευρύτερα την απομόνωση από την κοινωνική και οικονομική ζωή.²⁰ Ας δούμε αναλυτικότερα:

4.5.1. Η παιδική μέριμνα.

Είναι γνωστό το τεράστιο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές οικογένειες σε σχέση με τη φροντίδα των παιδιών του νηπιαγωγείου και δημοτικού σχολείου, όταν και οι δύο γονείς εργάζονται. Το πρόβλημα αυτό δημιουργείται από το γεγονός ότι το ωράριο εργασίας των γονιών δεν συμβαδίζει με το ωράριο λειτουργίας των σχολείων.

Τα σχολεία, νηπιαγωγεία και δημοτικά, λειτουργούν πέντε ημέρες την εβδομάδα και 5-6 ώρες την ημέρα. Επίσης παραμένουν κλειστά τρεις μήνες το καλοκαίρι, δεκαπέντε ημέρες για τις γιορτές των Χριστουγέννων κι άλλες τόσες για το Πάσχα. Τέλος, υπάρχουν ακόμα περιοχές, όπου τα σχολεία συστεγάζονται λόγω έλλειψης σχολικών κτιρίων και λειτουργούν εκ περιτροπής μία εβδομάδα πρωί και μία εβδομάδα απόγευμα. Στις περιοχές αυτές το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι γονείς είναι ακόμη πιο έντονο.

Δεδομένου ότι στην ελληνική κοινωνία της εποχής μας η παραδοσιακή μορφή της εκτεταμένης οικογένειας δίνει όλο και περισσότερο τη θέση της στην πυρηνική, η ανάθεση της φροντίδας των παιδιών στις γιαγιάδες και στους παππούδες κατά τις ώρες της απουσίας των γονέων είναι είτε αδύνατη, είτε μη λειτουργική. Έτσι οι γονείς καταφεύγουν σε κάποιες αυτοσχέδιες λύσεις που απέχουν πολύ από το ιδανικό για την ασφάλεια και την ψυχική υγεία των παιδιών. Άλλοτε αναγκάζονται να εμπιστεύονται τα παιδιά σε ανειδίκευτες baby sitters - κι αυτό όταν υπάρχει η οικονομική δυνατότητα- άλλοτε να τα αφήνουν σε γειτόνισσες, άλλοτε να τα παίρνουν μαζί τους στο χώρο εργασίας τους και άλλοτε να τα εγκαταλείπουν για κάποιες ώρες της ημέρας μόνα τους στο σπίτι. Γι' αυτό και δεν είναι λίγες οι μητέρες που αποφασίζουν να θυσιάσουν την επαγγελματική τους σταδιοδρομία για να ασχοληθούν με τη φροντίδα των παιδιών, παρ' όλες τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η επιλογή αυτή τόσο στο οικογενειακό εισόδημα όσο και στη ψυχική ισορροπία των ίδιων των γυναικών.²¹

Αυτό το πρόβλημα έρχονται να λύσουν τα κοινωνικά προγράμματα για τα παιδιά, όπως τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.), Παιδικοί και Βρεφικοί Σταθμοί κ.λπ. που εξυπηρετούν αυτές τις ανάγκες.

4.5.2 Η προστασία της τρίτης ηλικίας.

Τις τελευταίες δεκαετίες η γήρανση δεν αντιμετωπίζεται στη βιολογική της μόνο διάσταση αλλά απέκτησε και διαστάσεις κοινωνικού φαινομένου. Η νέα τάση που έχει διαμορφωθεί και έχει γίνει παγκόσμια αποδεκτή, την οποία επέβαλαν οι μεταβαλλόμενες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες και ανάγκες,

²⁰ Κασσιανή Πανουτσοπούλου, ό.π., σελ. 23-25.

²¹ Ένας οδηγός για την εξωσχολική απασχόληση, «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών», ΚΕΘΙ 2000, σελ. 14-17.

είναι το πέρασμα της Κοινωνικής Πρόνοιας από το επίπεδο της επιδοματικής πολιτικής στην ανάπτυξη αποκεντρωμένων προγραμμάτων με στόχο τη διασφάλιση της οικονομικής αυτοδυναμίας του ηλικιωμένου μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Είναι κοινά αποδεκτό ότι το πέρασμα στην τρίτη ηλικία μειώνει την ανεξαρτησία του ατόμου, δημιουργεί πρόσθετες ανάγκες φροντίδας και οδηγεί σε μεγαλύτερη χρήση υπηρεσιών περίθαλψης. Επιπλέον, η αύξηση του αριθμού των υπερηλικών αναπόφευκτα σημαίνει ότι υπάρχουν όλο και περισσότεροι εξαρτημένοι ηλικιωμένοι και όλο και περισσότερα άτομα (οικογενειακά πρόσωπα ή επαγγελματίες) που αναγκαστικά ασχολούνται με τη φροντίδα των εξαρτημένων ηλικιωμένων.²² Η περίθαλψη για τα χρόνια πάσχοντα ηλικιωμένα άτομα αποτελεί σήμερα μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής. Το ζήτημα αντιμετώπισης των αυξανόμενων αναγκών για παροχή φροντίδας σε συνδυασμό με την προσπάθεια επίτευξης μεγαλύτερης αποτελεσματικότητας (που σχετίζεται με τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών, την εξασφάλιση ισότητας στην κάλυψη αναγκών, την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων γενικά, αλλά και με την συγκράτηση του κόστους των εφαρμοζόμενων πολιτικών) απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό των προγραμμάτων και των υπηρεσιών για την εξεύρεση εναλλακτικών λύσεων και μορφών παροχής φροντίδας.²³

Οι ανάγκες των ηλικιωμένων (αν και ποικίλλουν σημαντικά) συστηματοποιούνται σε προβλήματα προσαρμογής στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον και αναπλήρωσης ή περιορισμού των συνεπειών από την απώλεια φυσικών δυνάμεων. Με στόχο την αντιμετώπιση αυτών των αναγκών στην ανάπτυξη υπηρεσιών πρόληψης και προστασίας του γήρατος έχουμε δύο κύριες κατευθύνσεις: α) αναπτύσσεται ένας κύκλος υπηρεσιών που αφορά στις ανάγκες συμμετοχής στην καθημερινή ζωή, ψυχαγωγίας, διατήρησης της κοινωνικής ένταξης στο κοινωνικό περιβάλλον, ώστε να αποφευχθεί η απομόνωση και ο αποκλεισμός που προκαλούνται από τις συνθήκες διαβίωσης στις σύγχρονες κοινωνίες και β) αναπτύσσονται υπηρεσίες που απαιτούνται για την συμπαράσταση και στήριξη, όταν η φθορά του οργανισμού προκαλεί την ανάγκη ειδικής νοσηλευτικής και οικιακής φροντίδας.

Η σύγχρονη πολιτική γήρατος διαμορφώνεται γύρω από τρεις βασικούς άξονες: α) την υγειονομική και κοινωνική πρόληψη που περιλαμβάνει σύνολο ενεργειών οι οποίες αποβλέπουν στην διατήρηση της αυτονομίας, στη βελτίωση των συνθηκών και της ποιότητας ζωής μέσω ανάπτυξης προγραμμάτων υγειονομικής αγωγής, ιατροκοινωνικών προγραμμάτων που προάγουν την αλληλεγγύη των γενεών μέσα στην κοινότητα και την αυτοβοήθεια μέσα στην ομάδα των ηλικιωμένων, β) την στήριξη της οικογένειας μέσω της ανάπτυξης υπηρεσιών που διευκολύνουν την παραμονή

²² Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, 'Δομές και προγράμματα στην τοπική κοινωνία', 2^η Πανελλήνια διημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, εισηγητές: Ανδρουλάκη Ζαχαρένια, Κορνελάκης Εμμανουήλ, Κουτεντάκης Κωνσταντίνος, «Η ποιότητα ζωής χρόνιων πασχόντων ηλικιωμένων και ο ρόλος της κατ' οίκον νοσηλευτικής φροντίδας», σελ. 265-271.

²³ Οδηγός εφαρμογής, «Πρόγραμμα για τη δημιουργία 'Βοήθεια στο Σπίτι' και 'Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων', Ηράκλειο, Οκτώβριος 2001, σελ. 1-3.

στο σπίτι και γ) την στήριξη του εθελοντισμού. Γενικά, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών φροντίδας σχετίζεται με την ανακούφιση των συνεπειών της ασθένειας, την διατήρηση και ενδυνάμωση των λειτουργικών ικανοτήτων και την μεγιστοποίηση της αυτονομίας του ηλικιωμένου. Υπάρχει πλούσια διεθνής εμπειρία αναφορικά με την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών φροντίδας, που μπορούν να διακριθούν σε τρεις μεγάλες κατηγορίες: 1) Ιδρυματική περίθαλψη που περιλαμβάνει τα νοσοκομεία, τα γηροκομεία και άλλα ιδρύματα που παρέχουν τακτικές νοσηλευτικές και ιατρικές υπηρεσίες, 2) Ανοικτή περίθαλψη που περιλαμβάνει τα ανοικτά κέντρα προστασίας και άλλες υπηρεσίες που παρέχουν υγειονομική και κοινωνική φροντίδα και 3) Φροντίδα στο σπίτι που περιλαμβάνει την άτυπη βοήθεια από την οικογένεια, τους συγγενείς και γείτονες, καθώς και τη βοήθεια στο σπίτι από επαγγελματίες.²⁴

4.5.3. Η ενίσχυση της οικογένειας

Στις μέρες μας, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να ενισχύεται και να στηρίζεται η οικογένεια. Έχουν δημιουργηθεί κατά καιρούς αρκετά προγράμματα για την ενίσχυση της οικογένειας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Κέντρο Στήριξης Οικογένειας (ΚΕ.Σ.Ο). Το συγκεκριμένο κέντρο της Ιεράς Αρχιεπισκοπής, συστήθηκε από το 1999 με απόφαση της Ιεράς Συνόδου, ως υπηρεσία της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αθηνών, για να αντιμετωπίσει στην πράξη τα προβλήματα της οικογένειας. Σ' αυτά τα κέντρα, υπάρχουν Σχολές Γονέων, όπου ειδικοί στα θέματα, αναλύουν ότι αφορά τις σχέσεις και τα προβλήματα των μελών της οικογένειας, δίδουν λύσεις και δημιουργούν μια ζωντανή γέφυρα των γονέων ή των παιδιών με την εκκλησία, όπου μπορεί να καταφύγει κάθε στιγμή ένα μέλος της για συμβουλή και βοήθεια. Υπάρχει επίσης κέντρο συμβουλευτικής ψυχολογίας, όπου ατομικά ή συλλογικά αντιμετωπίζονται τα θέματα της οικογένειας ή των μελών της. Ειδικά σεμινάρια διεξάγονται για τις μέλλουσες μητέρες, καθώς επίσης υπάρχει και υπηρεσία νομικής στήριξης, για τις γυναίκες που τη χρειάζονται. Επιπλέον λειτουργεί Στέγη Μητέρας, όπου παρέχονται πάσης μορφής στήριξη έως κοινωνική επανένταξη σε: α) κακοποιημένες γυναίκες με τα παιδιά τους, β) ανύπανδρες ή υποψήφιας κακοποιημένες μητέρες και γ) γυναίκες και παιδιά θύματα του δουλεμπορίου.²⁵

4.5.4. Η υποστήριξη ατόμων με αναπηρίες.

Ως άτομα με ειδικές ανάγκες ορίζονται τα άτομα εκείνα τα οποία πάσχουν από σωματικές, αισθητήριες, νοητικές και διανοητικές διαταραχές. Σύμφωνα

²⁴ Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, «Η προστασία των ηλικιωμένων ατόμων στην Ελλάδα», Αθήνα 1999, σελ. 29-34.

²⁵ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, 'Δομές και προγράμματα στην τοπική κοινωνία', 2^η Πανελλήνια διημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, εισηγητής: Δορκοφίτη Ειρήνη, «Κέντρο Στήριξης Οικογένειας (ΚΕΣΟ)», σελ 313-315.

με στοιχεία και εκτιμήσεις της Euro stat υπολογίζεται ότι αντιπροσωπεύουν το 12% του συνόλου του πληθυσμού των Ευρωπαϊκών χωρών. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα ίδια στοιχεία, υπολογίζεται ότι τα Άτομα με Ειδικές Ανάγκες αντιπροσωπεύουν περίπου το 9% του συνολικού πληθυσμού.

Ενώ υπάρχουν ενδείξεις ότι η κοινωνική προκατάληψη προς τα ΑΜΕΑ μάλλον μειώνεται τα τελευταία χρόνια, τα άτομα αυτά εξακολουθούν να βιώνουν σημαντικά προβλήματα ένταξης αλλά και απασχόλησης. Τα προβλήματα ένταξης των ΑΜΕΑ συνδέονται κυρίως με την έλλειψη υποδομών στήριξης των συγκεκριμένων αναγκών τους. Για παράδειγμα άτομα με κινητικές δυσκολίες αντιμετωπίζουν προβλήματα μετακίνησης (έλλειψη στάθμευσης ή κατάληψη των αντίστοιχων ειδικών χώρων από τους άλλους οδηγούς κτλ) και προσβασιμότητας ακόμη και σε δημόσιους χώρους και κτίρια. Παρόμοιες ελλείψεις δημιουργούν σημαντικά προβλήματα τόσο στα ίδια τα άτομα με ειδικές ανάγκες όσο και στις οικογένειές τους ή στα μέλη των οικογενειών τους που έχουν επιφορτιστεί τη φροντίδα τους.²⁶

Από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με ειδικές ανάγκες και κατ' επέκταση και οι οικογένειές τους είναι οι μεγάλες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σε σχέση με την ένταξη στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Συμβουλίου Αξιολόγησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Καταπολέμηση του Αποκλεισμού από την Αγορά Εργασίας» το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με σοβαρά προβλήματα ανέρχεται σε 64% για τους άνδρες και σε 88% για τις γυναίκες.

Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΑΕΔ, οι θέσεις εργασίας που πληρώθηκαν από ΑΜΕΑ μέσω προγραμμάτων απασχόλησης του ΟΑΕΔ, ήταν κυρίως ανειδίκευτης ή ημειδίκευμένης εργασίας σε ασταθείς κλάδους της οικονομίας με χαμηλό κοινωνικό γόητρο και χαμηλές αποδοχές.

Παρ' όλες τις παρατηρούμενες ελλείψεις όμως, τα τελευταία 20 χρόνια γίνονται κάποιες προσπάθειες για τη στήριξη και την αντιμετώπιση των ατόμων με ειδικές ανάγκες.²⁷

5. ΦΟΡΕΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Το εκτεταμένο πλέγμα κοινωνικής προστασίας που υποδεικνύει η Κοινωνική Πολιτική ως επιστήμη, καθιερώνεται στον οικονομικό και κοινωνικό βίο μέσω των φορέων της κοινωνικής πολιτικής. Ως φορείς Κοινωνικής Πολιτικής εννοούνται οργανώσεις ή άτομα που υιοθετούν τους προτεινόμενους κοινωνικοπολιτικούς θεσμούς και μέτρα και θέτουν τους αναγκαίους κανόνες για την πραγμάτωσή τους. Στη συνέχεια, ακολουθούν τα εκτελεστικά όργανα

²⁶ Θ. Σακελλαρόπουλος, ό.π., σελ.203-207

²⁷ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, 'Δομές και προγράμματα στην τοπική κοινωνία', 2^η Πανελλήνια διημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, Εισηγητής: Πετούση Βασιλική, «Άτομα με ειδικές ανάγκες», σελ. 97-98.

της κοινωνικοπολιτικής προστασίας τα οποία εφαρμόζουν τους κανόνες αυτούς και παρέχουν τα αναγκαία μέσα για την υλοποίησή τους.²⁸ Κυριότεροι φορείς κοινωνικής πολιτικής είναι: Α) Το κράτος, μέσω των κεντρικών υπηρεσιών (Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης). Β) Αποσυγκεντρωμένες υπηρεσίες (επίπεδο περιφερειών). Γ) Αποκεντρωμένες υπηρεσίες (επίπεδο α' βαθμίων και β' βαθμίων ΟΤΑ. Δ) Δημοτικοί οργανισμοί και επιχειρήσεις δηλαδή, νομικά πρόσωπα δημόσιου και ιδιωτικού δικαίου. Ε) Άλλοι συνεταιρισμοί και επιχειρήσεις.²⁹

Το κράτος αποτελεί τον πρώτο και κατεξοχήν φορέα κοινωνικής πολιτικής. Η κρατική παρέμβαση στο οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο καθιέρωσε, θεμελίωσε και ανέπτυξε την κοινωνικοπολιτική προστασία, στην έκταση της οποίας δεσπόζει σήμερα η κρατική κοινωνική πολιτική, όχι μόνο με το ευρύ πλέγμα της, αλλά και με τη χάραξη από αυτή κατευθυντήριων ιδεών και την παρεχόμενη εγγύηση για την εφαρμογή όλης της προστατευτικής πολιτικής.³⁰

6. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΤΑ ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Ο διαρκώς διευρυνόμενος ρόλος των ΟΤΑ συμπεριέλαβε, κυρίως από τη 10ετία του '90 και μετά, και το πεδίο της κοινωνικής πολιτικής. Η επέκταση αυτή προέκυψε από συγκλίνουσες τάσεις τόσο σε κεντρικό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Οι φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, όντας εξ ορισμού εγγύτερα στο επίπεδο ανάλυσης και άρα δυνητικά βέλτιστου χειρισμού των απτών προβλημάτων κοινωνικής φύσεως (οικογένεια, γειτονιά κ.λ.π), βρίσκονται σε πλεονεκτικότερη θέση μεταξύ των εν γένει φορέων δημόσιας δράσης για την άσκηση πολιτικής στο κοινωνικό επίπεδο. Εξ αιτίας του έντονα ανθρωποκεντρικού χαρακτήρα των πολιτικών αυτών η ΤΑ επεδίωξε την ανάληψη αντίστοιχων ευθυνών, συμβατών και με τη διαπροσωπική φύση των πολιτικών σχέσεων στο τοπικό επίπεδο. Αντιστρόφως η κεντρική εξουσία στην προσπάθεια της να ελέγξει και να υπερβεί το περίφημο «στρες του κράτους», ήτοι την αυξανόμενη αδυναμία κεντρικού αποτελεσματικού χειρισμού μιας πανοπερμίας λεπτομερειών εφαρμογής και τεχνικών προβλημάτων, επεδίωξε να μεταφέρει τα διαχειριστικά ζητήματα στους τοπικούς θεσμούς.³¹

Οι διαστάσεις και οι λειτουργίες της κοινωνικής πολιτικής θεμελιώνονται σήμερα σε αντίστοιχες διευρυμένες σχέσεις μεταξύ κοινωνίας και κράτους, καθώς και σε ισχυρούς, ενδιάμεσους θεσμούς σε εθνικό, σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο. Ως ιδιαίτερος θεσμός λοιπόν, κοινωνικής πολιτικής, η

²⁸ Γιάννης Βαρδακούλας, ό.π., σελ.305-306.

²⁹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ. 70-75

³⁰ Κασσιανή Πανουτσοπούλου, ό.π., σελ 65-68.

³¹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ 82

Τοπική Αυτοδιοίκηση, καλείται σήμερα σε ένα εξαιρετικά ενεργό ρόλο, τόσο στις διαδικασίες διαμόρφωσης, όσο και στις διαδικασίες υλοποίησης της κοινωνικής πολιτικής, στα πλαίσια της διοικητικής αρμοδιότητας.

Είναι αυτονόητο ότι μια Δημοτική κοινωνική πολιτική δεν εξαντλείται απλώς στην αποσπασματική μεταφορά στο χώρο της τοπικής κοινωνίας, τμημάτων της ευρύτερα εφαρμοζόμενης εθνικής κοινωνικής πολιτικής. Παράλληλα λοιπόν, με τη μεταφορά πόρων και υπηρεσιών, που, ούτως ή άλλως θα πρέπει να προσαρμόζονται στις πραγματικές τοπικές ανάγκες, η Δημοτική κοινωνική πολιτική επεκτείνεται στη σχεδιασμένη και συστηματική παρέμβαση της δημοτικής αρχής στο πλέγμα των κοινωνικών, των οικονομικών και των πολιτισμικών σχέσεων της τοπικής κοινωνίας, με στόχους την ανάδειξη και την αξιοποίηση των ανθρωπογενών και υλικών δυνατοτήτων για μια ισόρροπη ανάπτυξη της περιοχής, και τη συνεχή αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των δημοτών και των κατοίκων.³²

Η οργανωμένη παρέμβαση της Δημοτικής αρχής στο φάσμα των αναγκών και των προβλημάτων της τοπικής κοινωνίας, οφείλει συνεπώς να θεμελιώνεται στη λειτουργική σχέση της με τον κοινωνικό της περίγυρο και, βέβαια, στην αντικειμενική γνώση των βασικών χαρακτηριστικών της δυναμικής του κοινωνικού της περιβάλλοντος. Γενικότερα, μια σύγχρονη κοινωνική πολιτική προϋποθέτει μια σύγχρονη αντίληψη για την ίδια την κοινωνία.

Οι τοπικές κοινωνίες, ανεξάρτητα από τα πληθυσμιακά τους μεγέθη, παρουσιάζουν στις μέρες μας αυξημένα επίπεδα κοινωνικής ανομοιογένειας και πολυπλοκότητας. Αυτό οφείλεται, τόσο σε ενδογενείς παράγοντες που αφορούν την εσωτερική κοινωνική διαφοροποίηση (παράλληλοι τύποι ανάπτυξης, κοινωνική και επαγγελματική κινητικότητα με αντίστοιχες αναδιαρθρώσεις θέσεων και ρόλων), όσο και σε ευρύτερα δεδομένα (μαζοποίηση της εκπαίδευσης, όγκοι και ρυθμοί διάδοσης πληροφοριών, εισαγωγή νέων τεχνολογιών και παραγωγικών διαδικασιών, κλπ).

Δίπλα λοιπόν στην τυπική διαστρωμάτωση των παραδοσιακών κοινωνιών εμφανίζεται σήμερα ένα ετερόκλητο μωσαϊκό από διαφοροποιημένα κοινωνικά μέρη, προστίθενται ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες αναγκών και συμφερόντων, συγκρούονται νέες συλλογικές ταυτότητες στη βάση ειδικών στόχων και ποικίλων προσδοκιών.³³

---

³² Π. Γεμίτης – Δ. Γράβαρης, *ό.π.*, σελ. 117-121.

³³ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, 'Δομές και Προγράμματα στην τοπική κοινωνία', 2^η Πανελλήνια Διημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, εισηγητής: Νίκος Δρακάκης, «Οι τοπικές κοινωνίες ως παράγοντας συνδιαμόρφωσης της κοινωνικής πολιτικής: ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης», σελ.31-38.

ΤΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η δυνατότητα των ΟΤΑ να ασκούν κοινωνική πολιτική είναι θεσμοθετημένη. Ειδικότερα, οι ρυθμίσεις του νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής προβλέπουν τα εξής:

Σύμφωνα με το άρθρο 75 του Ν. 3463/2006:

«Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων και της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας».³⁴

Οι αρμοδιότητες για τις τοπικές υποθέσεις αφορούν κυρίως τους εξής τομείς:

1. Ανάπτυξη
2. Περιβάλλον
3. Ποιότητα ζωής και Εύρυθμη Λειτουργία των Πόλεων και των Οικισμών
4. Απασχόληση
5. Κοινωνική προστασία και αλληλεγγύη
6. Παιδεία, πολιτισμός και αθλητισμός
7. Πολιτική προστασία

Εξάλλου, αναφέρονται σε ειδική κατηγορία και οι αρμοδιότητες που αφορούν τη διοίκηση κρατικών αρμοδιοτήτων σε τοπικό επίπεδο, έτσι ώστε να πραγματοποιείται, από το Νόμο, μια νομικά και διοικητικά πολύ σημαντική διασαφήνιση της φύσης αυτών των αρμοδιοτήτων. Όσον αφορά τον τομέα Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, στον όποιο περιλαμβάνεται, ιδίως:

1. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και τη φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και τη λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περιθαλψής και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.
2. Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και κατά συνοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.

³⁴ Ινστιτούτο Τοπικής αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ. 82.

3. Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης κατά τις προβλέψεις αυτού του Κώδικα.
4. Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
5. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
6. Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης, με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και τη υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.³⁵

Ωστόσο θα ήταν πολύ σημαντικό, η κοινωνική πολιτική να είναι αποκλειστική αρμοδιότητα για την Τοπική Αυτοδιοίκηση διότι:

- Η ΤΑ. είναι πιο κοντά στον πολίτη, γνωρίζει λόγω της εγγύτητας αυτής καλύτερα τα προβλήματα που υπάρχουν, και άρα μπορεί να προσαρμόζει την κοινωνική δράση στις κοινωνικές ανάγκες.
- Η κοινωνική πολιτική απαιτεί στην εφαρμογή της το συνδυασμό πολλών δράσεων. Συνδέεται άμεσα με τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, τις δράσεις για ευπαθείς ομάδες, τις δράσεις για πρόληψη στον τομέα της υγείας κ.λπ. Μόνο στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι δυνατός ο συντονισμός όλων των δράσεων σε μια συνολική προσέγγιση.³⁶

Κύριος εκφραστής της κοινωνικής πολιτικής, βέβαια, εξακολουθεί να θεωρείται το κράτος. Αυτό όμως δεν αναιρεί το γεγονός ότι η ουσιαστική κοινωνική πολιτική διαρθρώνεται μέσα σε ένα εξαιρετικά σύνθετο πλέγμα σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ ατόμων - ομάδων - θεσμών - διοίκησης και πολιτείας. Πρόκειται για σχέσεις επικοινωνίας και αλληλόδρασης. Μέσα σε αυτό το κύκλωμα σχέσεων, ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα. Ουσιαστικά, η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι ο εγγύτερος και αμεσότερος πολιτικός θεσμός για την τοπική κοινωνία. Παράλληλα,

³⁵ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ. 83-84.

³⁶ Ξενοφών Ι. Κοντιάδης / Δ. Απίστουλας, ό.π., σελ.90-95.

καθίσταται ο ιλησιέστερος και εγκυρότερος κοινωνικός θεσμός για το κράτος. Σε κάθε περίπτωση αποτελεί τον προνομιακό συνομιλητή τόσο της τοπικής κοινωνίας όσο και της πολιτείας.³⁷

Έως τώρα η καταγραφή των αρμοδιοτήτων της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης δεν είναι τόσο απλή ή αυτονόητη. Κατάσπαρτη νομοθεσία, προεδρικά διατάγματα, διυπουργικές και υπουργικές αποφάσεις οριοθετούν σωρεία αρμοδιοτήτων που παρά τις εκάστοτε κωδικοποιήσεις παραμένουν σε σημαντικό βαθμό αναξιοποίητες. Επιπλέον πολυάριθμες από αυτές τις δραστηριότητες αδυνατούν να τις ασκήσουν οι μικροί Δήμοι γιατί έχουν μια υπερδημοτική αναφορά όπως είναι η χωροταξία, το περιβάλλον, η τοπική αστυνόμευση, οι κοινωνικές υπηρεσίες, οι αναπτυξιακές δομές, η διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού. Με το νέο κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων είναι έκδηλη η προσπάθεια για συστηματοποίηση και εξορθολογισμό επίσης στο πλαίσιο της ενίσχυσης του κοινωνικού ρόλου των ΟΤΑ εισάγεται ένα πλέγμα διατάξεων, και σε άλλα σημεία του κώδικα που τους επιτρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες κοινωνικού χαρακτήρα.³⁸

Παρά τις πολύ σοβαρές ακόμα ελλείψεις της και τους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται, η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην χώρα μας παύει σταδιακά να είναι παθητικός διεκπεραιωτής και ο γραφειοκρατικός εκπρόσωπος του κράτους στις τοπικές κοινωνίες. Ως ενδιάμεσος θεσμός μεταξύ κοινωνίας και κράτους, καλείται πλέον σε ένα διττό ρόλο: του πολιτικού σχεδιασμού και της κοινωνικής διεκδίκησης. Σε όποιο βαθμό κι αν επιχειρούνται αυτά τα δύο, χρειάζονται πάντα ένα ελάχιστο αναγκαίων προδιαγραφών. Εξαιτίας ακριβώς της ενδιάμεσης θέσης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πλέγμα των σχέσεων κοινωνίας - κράτους, ο μεν πολιτικός σχεδιασμός ενός Δήμου απαιτεί κοινωνική εγκυρότητα και ευρεία κοινωνική αποδοχή, η δε κοινωνική (Δημοτική) διεκδίκηση απαιτεί πολιτική νομιμότητα και κατάλληλες διοικητικές διαρθρώσεις σε περιφερειακό και σε κεντρικό επίπεδο.³⁹

7. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΝΠΔΔ & ΝΠΙΔ) ΣΤΗΝ ΑΣΚΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.

Σε ότι αφορά την εμπλοκή των ΟΤΑ α' βαθμού της Κρήτης στα ευρωπαϊκά, εθνικά και περιφερειακά προγράμματα κοινωνικού χαρακτήρα, αυτή διαρθρώνεται σε δύο άξονες: α) με τη σύσταση και τη λειτουργία οριζόντιων

³⁷ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, Εισηγητής: Νίκος Δρακάκης, ό.π., σελ. 31-38.

³⁸ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ό.π., σελ.82-85.

³⁹ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, Εισηγητής: Νίκος Δρακάκης, ό.π., σελ. 31-38.

διαδημοτικών οργανισμών, β) με τη σύσταση και λειτουργία δημοτικών επιχειρήσεων.

Ισχυρά παραδείγματα διαδημοτικής συνεργασίας σε επίπεδο Κοινωνικής Πολιτικής στην Κρήτη είναι:

α) Κοινωνική Πολιτική Αυτοδιοικήσεων Κρήτης (ΚΟΙΝΩ.ΠΟΛΙΤΙΛΑ Κρήτης). Πρόκειται για ένα δίκτυο 45 δήμων της Κρήτης, με αποκλειστικό αντικείμενο το σχεδιασμό, το συντονισμό και την υλοποίηση δράσεων κοινωνικής παρέμβασης και προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής στην Κρήτη. Λειτουργεί από το 2001 υπό τη νομική μορφή της αστικής, μη κερδοσκοπικής εταιρίας, με πλούσια δράση τόσο στην υλοποίηση ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα, ενώ παράλληλα αναπτύσσει και συντονίζει πρωτοβουλίες κατάρτισης αιρετών και στελεχών της αυτοδιοίκησης σε θέματα Κοινωνικής Πολιτικής για την οργάνωση ημερίδων, συνεδρίων κ.α. Έχει έδρα το χωριό Αρχάνες Ηρακλείου.⁴⁰

β) Αναπτυξιακή Ηρακλείου Ανώνυμη Εταιρία ΟΤΑ (ΑΝ.Η.). Είναι μια αναπτυξιακή εταιρία που δραστηριοποιείται κύρια στο Νομό Ηρακλείου της Περιφέρειας Κρήτης. Η Αναπτυξιακή Ηρακλείου έχει ως πρωταρχικό στόχο την κάλυψη κοινά διαπιστωμένων αναγκών για: α) Στήριξη των ΟΤΑ στον αναπτυξιακό τους ρόλο. β) αναπτυξιακό σχεδιασμό της ευρύτερης περιοχής. γ) Αξιοποίηση στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό των διαθέσιμων εθνικών και κοινοτικών πόρων μέσα από τη διαχείριση σχετικών προγραμμάτων. δ) Τεχνική στήριξη των κατοίκων και των φορέων της περιοχής στους τομείς επιμόρφωσης, βελτίωσης ποιότητας ζωής και γενικότερα κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης. ε) Ανάληψη πρωτοβουλιών σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ανάπτυξης της εσωτερικής συνοχής της περιοχής.⁴¹

Η ΑΝ.Η. για τη λειτουργία της και τη επίτευξη των στόχων της έχει οργανώσει έξι βασικά τμήματα, αλληλένδετα μεταξύ τους. 1. Διοικητικών και οικονομικών υπηρεσιών, 2. Αγροτικής Ανάπτυξης, 3. Κοινωνικής Ανάπτυξης, 4. Επικοινωνίας και δικτύωσης, 5. Φροντίδας ηλικιωμένων & παιδιών, 6. Ποιότητας.

Άλλες αναπτυξιακές εταιρίες στην Κρήτη είναι οι εξής: Ο Οργανισμός Ανάπτυξης Δυτικής Κρήτης (Ο.Α.ΔΥ.Κ), η Αναπτυξιακή Λασιθίου Α.Ε., το Αναπτυξιακό Κέντρο Ορεινού Μυλοποτάμου - Μαλεβυζίου Α.Ε. (Α.Κ.Ο.Μ.Μ - Ψηλορείτης Α.Ε.), ο Οργανισμός Ανάπτυξης Σητείας Α.Ε. (Ο.Α.Σ. Α.Ε.).

Πολύ σημαντικά επίπεδα συνεργασίας μεταξύ αυτών των οργανισμών που έχει αποδώσει τα μέγιστα, τόσο στην περιφερειακή διάρθρωση των Κοινωνικών Πολιτικών σε ολόκληρη την Κρήτη και ιδιαίτερα στην ύπαιθρο, όσο και στα διαδικαστικά αποτελέσματα των οριζόντιων δράσεων τους. Μέσα από αυτή τη συνεργασία έχουν προκύψει σχήματα με νομικοτυπική μορφή,

⁴⁰ Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.archanes.gr>

⁴¹ Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.anher.gr>

που έχουν το ρόλο του φορέα υλοποίησης πολύ σημαντικών χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για μεγάλες ομάδες στόχων των τοπικών κοινωνιών της Κρήτης.

Οι δήμοι - μέλη αυτών των οργανισμών στα πλαίσια των επιχειρηματικών σχεδίων του κάθε επιμέρους προγράμματος διαδραματίζουν διαμέσου των κοινωνικών δημοτικών υπηρεσιών, κρίσιμο ρόλο στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των επιμέρους κοινωνικών υπηρεσιών και διευκολύνουν την προσβασιμότητα των δημοτών τους στα εν λόγω προγράμματα.⁴²

Όσον αφορά τον δεύτερο άξονα, αρκετοί δήμοι έχουν συστήσει κάθετες δομές κοινωνικής παρέμβασης υπό τη μορφή δημοτικών επιχειρήσεων, των οποίων η συμμετοχή είναι αξιοσημείωτη στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής και υλοποιούν συνήθως προνοιακά προγράμματα όπως: Βοήθεια στο σπίτι, Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας, Κέντρα Ημερησίας Φροντίδας Ηλικιωμένων, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, Βρεφικούς και Παιδικούς Σταθμούς, Γραφεία Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών κ.α. Τα οποία θα γνωρίσουμε καλύτερα παρακάτω.

---

⁴² Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Ε., Αρχάνες 2007, σελ. 2-4

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ: ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙ
ΔΟΜΕΣ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ

I. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ.

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ EQUAL»

Αρχικά, θα πρέπει να γνωρίζουμε τι εννοούμε όταν λέμε Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL (Κ.Π. EQUAL). Η Κοινοτική πρωτοβουλία (Κ.Π.) EQUAL εντάσσεται στη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας ή ηλικίας. Με επίκεντρο την αγορά εργασίας, η Κ.Π. EQUAL στηρίζει τις προσπάθειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων για όλους τους παραπάνω λόγους, προωθεί τη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης και προσπαθεί να εξασφαλίσει τη δυνατότητα όλων που έχουν πρόσβαση στις θέσεις αυτές.

Στην Ελλάδα, οι στόχοι της Κ.Π. EQUAL, είναι:

- ⇒ Η βελτίωση της απασχολησιμότητας
- ⇒ Η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος
- ⇒ Η ενθάρρυνση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων και των απασχολούμενων
- ⇒ Η ενίσχυση των πολιτικών ίσων ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες
- ⇒ Η υποστήριξη της κοινωνικής και επαγγελματικής ένταξης των αιτούντων άσυλο.

Τελικός στόχος της Κ.Π. EQUAL είναι οι καινοτόμες προσεγγίσεις που θα αναπτυχθούν από χρηματοδοτούμενα σχέδια να επηρεάσουν και να αποτελέσουν αντικείμενο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών για την απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.⁴³

Το Έργο με τίτλο «Θερμοκοιτίδα για την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας» εντάσσεται στο Μέτρο 2.2 «Ενίσχυση της κοινωνικής οικονομίας» του άξονα προτεραιότητας 2 «Ανάπτυξη του Επιχειρησιακού Πνεύματος», της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL. Φορέας Υλοποίησης του Έργου είναι η Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΚΡΗ.Κ.Ο.Σ» - Κρητική Κοινωνική Οικονομική Σύμπραξη με περιοχή εφαρμογής την Περιφέρεια Κρήτης. Το έργο στην Περιφέρεια Κρήτης έρχεται να συνεχίσει αλλά και να ενισχύσει το Έργο που υλοποιήθηκε στην Κρήτη στα πλαίσια του Α΄ κύκλου της Κ.Π. EQUAL. Το Έργο «Ολοκληρωμένο σχέδιο- Ανοικτοί δρόμοι στην ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας» του Α΄ κύκλου της Κ.Π. EQUAL, έδωσε σημαντικά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά στην αποσαφήνιση της κοινωνικής οικονομίας ως διακριτού πεδίου οικονομικής δραστηριότητας και απασχόλησης ατόμων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ένταξης στη αγορά εργασίας. Δημιούργησε και στήριξε μια σειρά από κοινωνικές επιχειρήσεις

⁴³ Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.equal-greece.gr>

(π.χ. γυναικείους συνεταιρισμούς) δίνοντας σε άτομα των ομάδων στόχο τη δυνατότητα να εισέλθουν στην αγορά εργασίας

Με βάση τα παραπάνω, το Έργο «Θερμοκοιτίδα για την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας» έρχεται να στηρίξει όχι μόνο τις κοινωνικές επιχειρήσεις που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του Α' κύκλου αλλά και τις λοιπές κοινωνικές επιχειρήσεις του νησιού.⁴⁴

Παράλληλα, προωθώντας την ένταξη στην αγορά εργασίας ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, το Έργο στηρίζει τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων σε νέους τομείς δραστηριοποίησης.

Οι κοινωνικές ομάδες που αποτελούν στόχο του έργου είναι οι εξής: α) γυναίκες (άνεργες και εργαζόμενες-μέλη γυναικείων συνεταιρισμών), β) άτομα με αναπηρία και γ) άνεργοι άνω των 45 ετών

Παραγωγή παραδοσιακών κουλουριών.

Μέσω της υλοποίησης του Έργου, η Αναπτυξιακή Σύμπραξη «ΚΡΗ.Κ.Ο.Σ.» στοχεύει:

- στην κινητοποίηση όλων των τοπικών δυνάμεων με στόχο τη στήριξη της Κοινωνικής Οικονομίας
- στη διασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής των ομάδων στόχου τόσο στη διαμόρφωση όσο και στην υλοποίηση των προτάσεων που τις αφορούν
- στη δημιουργία και στήριξη νέων κοινωνικών επιχειρήσεων με καινοτόμες επιχειρηματικές δραστηριότητες από τις ομάδες στόχου του Έργου
- στην ενδυνάμωση και περαιτέρω ανάπτυξη των υφιστάμενων αλλά και των νέων κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω της δικτύωσής τους και της δημιουργίας συμπράξεων
- στη συνεχή παρακολούθηση και υποστήριξη του τομέα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο νησί μας μέσω της οργάνωσης και

⁴⁴ Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης, Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Ε., ,ό.π., σελ. 14-16.

λειτουργίας «Κέντρου Στήριξης της Κοινωνικής Οικονομίας στην Κρήτη»

- στην ανάδειξη των καλών πρακτικών του Έργου για την περαιτέρω ανάπτυξη και αξιοποίησή τους τόσο σε τοπικό όσο και σε εθνικό επίπεδο.⁴⁵

Οι δράσεις στο πλαίσιο του Έργου «Θερμοκοιτίδα για την ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας» χωρίζονται σε πέντε κατηγορίες:

Α) Η πρώτη κατηγορία δράσεων στοχεύει στη διαμόρφωση ενός κατάλληλου επιχειρηματικού πλαισίου-περιβάλλοντος που θα διευκολύνει και θα στηρίζει τις δραστηριότητες της κοινωνικής οικονομίας.

Δράσεις:

- Δημιουργία «Κέντρου Στήριξης της Κοινωνικής Οικονομίας στην Κρήτη»
- Δημιουργία «Γραφείων στήριξης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας» στους τέσσερις νομούς της Περιφέρειας Κρήτης
- Προώθηση συμφωνιών μεταξύ κοινωνικών επιχειρήσεων, Φορέων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και μεγάλων ιδιωτικών - τοπικών επιχειρήσεων
- Εκπόνηση μελέτης για τη δημιουργία σήματος αναγνώρισης των κοινωνικών επιχειρήσεων
- Εκπόνηση μελέτης για τον ορισμό των προδιαγραφών συμμετοχής των κοινωνικών επιχειρήσεων σε συμπράξεις
- Δημιουργία και λειτουργία Γυναικείων Συνεταιρισμών και Προστατευμένων Παραγωγικών Εργαστηρίων Ατόμων με Αναπηρία

Β) Η δεύτερη κατηγορία δράσεων στοχεύει κυρίως στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων των μελών των κοινωνικών επιχειρήσεων.

Δράσεις:

- Επιμόρφωση των μελών των υφιστάμενων κοινωνικών επιχειρήσεων και κυρίως των μελών των γυναικείων συνεταιρισμών
- Κατάρτιση ατόμων, που προέρχονται από τις ομάδες στόχων του Έργου, προκειμένου να αποκτήσουν τις απαραίτητες ικανότητες για την ίδρυση κοινωνικών επιχειρήσεων
- Κατάρτιση των εργαζόμενων σε κοινωνικούς φορείς ή μελών αυτών για την παροχή εξειδικευμένης γνώσης σε ζητήματα που αφορούν στην κοινωνική επιχειρηματική δραστηριότητα

Γ) Η τρίτη κατηγορία δράσεων στοχεύει στην ενίσχυση της απασχόλησης και της επιχειρηματικότητας στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

Δράσεις:

---

⁴⁵ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, 'Δομές και Προγράμματα στην τοπική κοινωνία', 2^η Πανελλήνια Διημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, Εισηγητής: Κυριακάκης Ζαχαρίας, «Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL: Ολοκληρωμένο σχέδιο 'Ανοικτοί δρόμοι για την οικονομία'», σελ. 287-289.

- Τεχνική και οικονομική στήριξη για τη σύσταση νέων κοινωνικών επιχειρήσεων
- Τεχνική και οικονομική στήριξη υφισταμένων κοινωνικών επιχειρήσεων προκειμένου να ενταχθούν σε συμπράξεις ή ομάδες
- Δημιουργία εκθετηρίου - πωλητηρίου των προϊόντων των κοινωνικών επιχειρήσεων στο λιμάνι του Ηρακλείου

Δ) Η τέταρτη κατηγορία δράσεων αφορά στις δράσεις ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης και δημοσιότητας του Έργου.

Δράση:

Λειτουργία «Γραφείου Δράσεων Ενημέρωσης και Πληροφόρησης»

Ε) Η πέμπτη κατηγορία δράσεων αποτελείται από υποστηρικτικές δράσεις του Έργου.

Δράσεις:

- Διακρατική συνεργασία
- Συντονισμός του Έργου
- Εξωτερική αξιολόγηση του Έργου⁴⁶

2. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ 'ΙΣΟΚΡΑΤΙΑ' «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ»

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» εισάγει με μια σειρά αλληλοσυνδεόμενων παρεμβάσεων, καινοτόμες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης που θα ενισχύσουν τις δυνατότητες απασχόλησης του συνόλου των κατηγοριών των ανέργων και θα συμβάλουν στη διατήρηση των ομάδων των εργαζομένων που απειλείται η θέση τους. Μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος (Ε.Π.) εκφράζεται η Εθνική Πολιτική Απασχόλησης και Επαγγελματική Κατάρτισης, που έχει τις έξι κατευθύνσεις στρατηγικής:

- ⇒ Πρόληψη της ανεργίας και ιδιαίτερα της μακροχρόνιας
- ⇒ Προώθηση της ισότητας των ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας για όλους και ιδιαίτερα για εκείνους που απειλούνται από Κοινωνικό Αποκλεισμό
- ⇒ Βελτίωση της πρόσβασης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.⁴⁷

⁴⁶ Οδηγός για την Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, «Εθνικό Θεματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Οικονομία», σελ. 16-23.

⁴⁷ Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.anher.gr>

Το Έργο «Επιχορήγηση για την παροχή Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων υπέρ των Γυναικών», εντάσσεται στο Μέτρο 3 του Άξονα 5 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και συγχρηματοδοτείται κατά 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και κατά 25% από το αρμόδιο Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας.

Το έργο αφορά στην υλοποίηση δράσεων για την εξασφάλιση Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων υπέρ του γυναικείου πληθυσμού και αποσκοπεί στην βελτίωση της πρόσβασης, της κοινωνικής στήριξης και της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας σε Επίπεδο Περιφέρειας Κρήτης, μέσα από τη παροχή υπηρεσιών εξειδικευμένης πληροφόρησης, συμβουλευτικής και κοινωνικής στήριξης.

Το έργο αποσκοπεί στην ενδυνάμωση των γυναικών, στην προετοιμασία τους για την ένταξη στην αγορά εργασίας, στην υποστήριξη τους για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και την προώθηση τους σε μια ή περισσότερες παρεμβάσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης. Τελικός Δικαιούχος του προγράμματος στην Ελλάδα είναι η Γενική Γραμματεία Ισότητας και Επιστημονικός Σύμβουλος του προγράμματος είναι το Κέντρο Έρευνας για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ / παράρτημα Ηρακλείου).

Βασικός σκοπός είναι η βελτίωση της πρόσβασης και η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μέσα από την παροχή υπηρεσιών εξειδικευμένης πληροφόρησης, συμβουλευτικής και κοινωνικής στήριξης. Το Σχέδιο Δράσης είναι Περιφερειακής εμβέλειας και υλοποιείται σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης.⁴⁸

Στόχος του Σχεδίου Δράσης ΙΣΟΚΡΑΤΙΑ είναι η παροχή πολυεπίπεδης στήριξης σε γυναίκες εργαζόμενες και άνεργες από όλη την Περιφέρεια Κρήτης για την κοινωνική, πολιτισμική, οικονομική ένταξή τους καθώς και η προώθησή τους σε Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης, όπως ορίζονται από το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας. Ειδικότερα, το πρόγραμμα στοχεύει στα εξής:

- Στήριξη των άνεργων γυναικών για τον προσδιορισμό των επαγγελματικών τους στόχων.
- Στήριξη των άνεργων γυναικών για τη βελτίωση των τρόπων αναζήτησης εργασίας.
- Ενδυνάμωση και ενθάρρυνση των άνεργων γυναικών για την ένταξή τους σε βιώσιμες θέσεις απασχόλησης.
- Στήριξη εργαζόμενων γυναικών για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας τους και για τη βελτίωση των συνθηκών απασχόλησής τους.
- Ενθάρρυνση των άνεργων γυναικών για την ένταξή τους σε προγράμματα κατάρτισης και γενικότερα για τη βελτίωση των επαγγελματικών τους προσόντων.

⁴⁸ Οδηγός για το σχέδιο δράσης 'ΙΣΟΚΡΑΤΙΑ', σελ. 1-8

- Ανάπτυξη συνεργασίας των φορέων υλοποίησης του προγράμματος με όλους τους άλλους τοπικούς φορείς που δραστηριοποιούνται σε θέματα απασχόλησης και επιχειρηματικότητας γυναικών.
- Ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και κινητοποίηση τοπικών φορέων για την άμβλυνση της περιθωριοποίησης των γυναικών σε σχέση με την αγορά εργασίας.⁴⁹

Οι ωφελούμενες του Σχεδίου Δράσης είναι οι εργαζόμενες και άνεργες και ειδικότερα ανήκουν στις παρακάτω κατηγορίες:

1. Εργαζόμενες γυναίκες / μέλη Γυναικείων αγροτικών Συνεταιρισμών
2. Απλές κατηγορίες ανέργων γυναικών
3. Άνεργες γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, όπως ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω:
  - Άνεργες κάτοικοι ορεινών και απομακρυσμένων περιοχών
  - Άνεργες κάτοικοι υποβαθμισμένων αστικών κέντρων
  - Άνεργες γυναίκες μετανάστριες
  - Άνεργες πτυχιούχοι σχολών οικονομικών, κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών
  - Άνεργες γυναίκες αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών
  - Μακροχρόνια άνεργες γυναίκες

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται:

- ⇒ στην υλοποίηση τεχνικών συσκέψεων, εκδηλώσεων και πρόσωπο με πρόσωπο επαφών με εργοδότες σε όλη την Περιφέρεια Κρήτης προκειμένου στο επόμενο χρονικό διάστημα να είναι σε θέση να ενταχθούν περισσότερες γυναίκες στην αγορά εργασίας,
- ⇒ στη στήριξη των εργαζομένων ωφελουμένων εντός του χώρου εργασίας,
- ⇒ στη στήριξη και προώθηση των επιχειρήσεων που έχουν ιδρυθεί ή βρίσκονται σε διαδικασία της επεξεργασίας του επιχειρηματικού τους σχεδίου και
- ⇒ στο σχεδιασμό και την οργάνωση της ιστοσελίδας του σχεδίου καθώς και την έκδοση οδηγού.⁵⁰

Κάποιοι από τους συνεταιρισμούς στο Νομό Ηρακλείου, είναι οι εξής: «Κρουσανιώτισσα», «Μελισσάνθη», «Ιδαία Γη», «Κρητοτέχνημα», «Η Παράδοση», και «Κορφιανά Καλολοϊδια».

⁴⁹ Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης, Αναπτυξιακή Ηρακλείου Α.Ε., ό.π., 17-22

⁵⁰ Οδηγός Συμβουλευτικής Στήριξης της Απασχόλησης, Ηράκλειο Κρήτης, 2007, σελ. 10-16.

3. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ 'ΤΖΑΒ ΑΝΤΟ ΓΚΑΒ' «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΝΕΡΓΩΝ ΜΕ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΕΣ.

Το Σχέδιο Ολοκληρωμένης Παρέμβασης ΤΖΑΒ ΑΝΤΟ ΓΚΑΒ εντάσσεται στο Μέτρο 3 του Άξονα 2 «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Υιέρ Ανέργων με Πολιτισμικές Ιδιαιτερότητες (Τσιγγάνοι Έλληνες Μουσουλμάνοι)» του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση». Υλοποιείται από την Τεχνική Εκπαιδευτική ΚΕΚ (Ανάδοχος Σχεδίου και Φορέας Κατάρτισης) και την Αναπτυξιακή Ηρακλείου. Αιευθύνεται σε 20 Τσιγγάνους, ηλικίας 16 ετών και άνω, που έχουν εγγραφεί στο μητρώο ανέργων του ΟΑΕΔ και διαμένουν στο Νομό Ηρακλείου, με έμφαση τους Τσιγγάνους που κατοικούν στον Καταυλισμό της Νέας Αλικαρνασσού. Κατά της διάρκεια του προγράμματος οι ωφελούμενοι παρακολουθούν κατάρτιση διάρκειας 500 ωρών, η οποία περιλαμβάνει την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας και την ανάπτυξη θεωρητικών γνώσεων (350 ώρες) και πρακτικής εξάσκησης (150 ώρες) των συμμετεχόντων στο αντικείμενο της «Συγκομιδής, επεξεργασίας, συσκευασίας, τυποποίησης, συντήρησης και προώθησης αγροτικών προϊόντων». Παράλληλα παρέχεται πολύπλευρη στήριξη στην ομάδα στόχου, μέσω συμβουλευτικής στήριξης (Συνοδευτικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες), πληροφόρησης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των ίδιων των τσιγγάνων αλλά και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας και των τοπικών φορέων.

Στόχος του Σχεδίου Ολοκληρωμένης Παρέμβασης ΤΖΑΒ ΑΝΤΟ ΓΚΑΒ είναι η προώθηση των καταρτιζόμενων σε θέσεις εργασίας, σχετικές με την παραγωγή αγροτικών προϊόντων σε επιχειρήσεις του τομέα παραγωγής αυτών, καθώς και σε επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς επεξεργασίας, διακίνησης και εμπορίας, στην ευρύτερη περιοχή του νομού, για την κάλυψη υιαρχόντων και μελλοντικών αναγκών. Στοχεύει επίσης στην ανάληψη από μέρους τους επαγγελματικής δράσης ως αυτοαπασχολούμενοι. Ειδικότερα, το πρόγραμμα στοχεύει στην αξιοποίηση των ικανοτήτων και του δυναμικού των Τσιγγάνων, για τη βελτίωση των συνθηκών ένταξης τους στην απασχόληση αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία καθώς και στην ενθάρρυνση ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας από μέρους τους ή της ανάληψης συστηματικής εργασιακής απασχόλησης.

Σημαντικός, επίσης, στόχος είναι η στήριξη για ένταξη στην αγορά εργασίας με σεβασμό στον τρόπο ζωής και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της ομάδας. Οι προτεινόμενες ενέργειες, είναι συμβατές με τον τρόπο ζωής τους και εξυπηρετούν ανάγκες της τοπικής τους κοινωνίας.⁵¹

⁵¹ Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης, Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Ε., ό.π., σελ. 23-25.

4. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ 'ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ' ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ».

Στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση & Επαγγελματική Κατάρτιση» του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Μέτρο 2.1 «Παροχή Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών, υλοποιείται το Σχέδιο Δράσης «Οριζόντες Απασχόλησης». Στόχος του σχεδίου είναι η παροχή συμβουλευτικής στήριξης σε 570 ανέργους ευπαθών ομάδων πληθυσμού για την προετοιμασία ένταξης ή της επανένταξης τους στην αγορά εργασίας και την προώθηση τους σε ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης. Κάθε άτομο θα παρακολουθήσει από 10 έως 20 ατομικές ή ομαδικές συνεδρίες.⁵²

Το πρόγραμμα εφαρμόζεται στην Περιφέρεια Κρήτης έχοντας ομάδες στόχου τις εξής:

- Ειδικές κατηγορίες γυναικών που απειλούνται με αποκλεισμό από τη αγορά εργασίας (αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, κακοποιημένες γυναίκες)
- Μακροχρόνια άνεργοι
- Παλιννοστούντες
- Μετανάστες
- Φυλακισμένοι
- Ειδικές πληθυσμιακές ομάδες⁵³
- Λοιπές κατηγορίες ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό (άνεργοι με 12μηνη ανεργία και ετήσιο εισόδημα έως 3.000,00 Ευρώ, άνεργοι με 12μηνη ανεργία με 3 παιδιά και άνω, άνεργοι άστεγοι)⁵⁴

Σ' αυτό το πλαίσιο δραστηριοτήτων, υλοποιούνται και άλλα προγράμματα όπως: Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης, σχέδιο δράσης «Πορεία Απασχόλησης - Συμβουλευτική» & Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης, σχέδιο δράσης «Παράθυρο στην Απασχόληση - Δικτύωση».

⁵² Οδηγός Συμβουλευτικής Στήριξης της Απασχόλησης, ό.π., σελ.10-26.

⁵³ Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://www.anher.gr>

⁵⁴ Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης, Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Ε., ό.π., σελ. 26.

II. ΜΟΝΙΜΕΣ ΔΟΜΕΣ

1. ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΡΙΑΔΝΗ» ΚΕ.Θ.Ε.Α.

Το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που επιχορηγείται από το Υπουργείο Υγείας και εποπτεύεται από αυτό. Το θεραπευτικό πρόγραμμα «ΑΡΙΑΔΝΗ» παρέχει δωρεάν υπηρεσίες. Πρόκειται για Στεγνό Πρόγραμμα, όπου δε χορηγούνται υποκατάστατα και η συμμετοχή είναι εθελοντική.⁵⁵ Οι μονάδες και τα τμήματα του θεραπευτικού προγράμματος «ΑΡΙΑΔΝΗ» περιλαμβάνουν: α) το Συμβουλευτικό Κέντρο, β) την Ανοιχτή Θεραπευτική Κοινότητα, γ) το Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης, δ) το Κέντρο Οικογενειακής Υποστήριξης, ε) το Τμήμα Εκπαίδευσης, στ) το Τμήμα Ερευνάς και Τεκμηρίωσης, ζ) τις Ομάδες Αυτοβοήθειας Κρατούμενων και η) τη Συμβουλευτική Ομάδα Εφήβων.⁵⁶ Αν δούμε αναλυτικότερα τα παραπάνω τμήματα έχουμε τα εξής:

A) Συμβουλευτικό Κέντρο

Πραγματοποιείται η πρώτη επαφή του χρήστη με το Πρόγραμμα. Παρέχει ασφαλές περιβάλλον, όπου δεν επιτρέπεται η χρήση ουσιών και η παραβατική συμπεριφορά. Στόχοι:

- Ενημέρωση για τα Προγράμματα και Φιλοσοφία του ΚΕ.Θ.Ε.Α.
- Κινητοποίηση και ενθάρρυνση της μείωσης ή της διακοπής της χρήσης.
- Προετοιμασία για την ομαλή ένταξη στη Θεραπευτική Κοινότητα καθώς και παραπομπή σε άλλες δομές ανάλογα με τις ανάγκες.
- Φροντίδα για την υγεία και παραπομπή για ιατρικές εξετάσεις σε τοπικές ιατρικές υπηρεσίες.
- Παροχή διατροφής και δυνατότητα δημιουργικής απασχόλησης.

B) Θεραπευτική Κοινότητα

Αποτελεί την κύρια φάση της θεραπείας. Απευθύνεται σε ενήλικες χρήστες και ο χρόνος παραμονής είναι 9 μήνες. Αποτελεί ένα περιβάλλον κοινοβιακού χαρακτήρα όπου όλοι έχουν ένα κοινό σκοπό : την απεξάρτηση και την επανένταξη στην κοινωνία. Στόχοι:

- Πλήρης αποχή από τη χρήση ουσιών και παραβατικών συμπεριφορών.
- Ψυχική απεξάρτηση.
- Επαγγελματικός προσανατολισμός και επαγγελματική κατάρτιση.
- Κάλυψη βασικών εκπαιδευτικών ελλείψεων.
- Συστηματική αντιμετώπιση των προβλημάτων υγείας.

⁵⁵ Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση:
<http://kethea.gr>

⁵⁶ Οδηγός για το Θεραπευτικό πρόγραμμα «ΑΡΙΑΔΝΗ», ΚΕΘΕΑ, σελ.3-10.

Η Κοινότητα σαν ζωντανό στοιχείο της ευρύτερης κοινωνίας δεν απομονώνεται αντίθετα παίρνει ενεργή θέση αναλαμβάνοντας δράσεις που προωθούν την πολιτιστική και περιβαλλοντική κληρονομιά, δίνοντας το μήνυμα ότι η ζωή ενός ατόμου ή μιας ομάδας δεν πρέπει να είναι αποκομμένη από τη ζωή της ευρύτερης κοινωνίας.

Γ) Κέντρο Κοινωνικής Επανάταξης

Η Κοινωνική Επανάταξη αποτελεί την τελευταία φάση θεραπείας του Προγράμματος. Στόχοι:

- Η εδραίωση της αλλαγής και η στήριξη του ατόμου για να αναλάβει πλήρως την ευθύνη του εαυτού του.
- Η αποκατάσταση και δημιουργία νέων σχέσεων με το οικογενειακό, επαγγελματικό και κοινωνικό περιβάλλον.
- Η ολοκλήρωση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και η ένταξη στην αγορά εργασίας.
- Η δημιουργική διαχείριση του ελεύθερου χρόνου.

Δ) Κέντρο Οικογενειακής Υποστήριξης

Το Κέντρο Οικογενειακής Υποστήριξης απευθύνεται σε γονείς - αδέρφια και συντρόφους παρέχοντας:

- Συναισθηματική υποστήριξη και φροντίδα της οικογένειας ανεξάρτητα από την ένταξη ή μη του χρήστη στις θεραπευτικές Μονάδες του Προγράμματος.
- Ενημέρωση γύρω από τη χρήση, την εξάρτηση και τον τρόπο θεραπευτικής παρέμβασης του ΚΕ.Θ.Ε.Α.
- Ενημέρωση για τον καθοριστικό ρόλο της οικογένειας στη θετική έκβαση της θεραπευτικής διαδικασίας.
- Δημιουργία και διατήρηση θεραπευτικής συμμαχίας με τις οικογένειες των εξαρτημένων ατόμων.
- Οικογενειακή θεραπεία για την εξομάλυνση των δυσλειτουργιών στο οικογενειακό σύστημα.

Ε) Τμήμα Εκπαίδευσης

Σε όλη τη διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση. Το τμήμα Εκπαίδευσης σχεδιάζει και εφαρμόζει προγράμματα κατάρτισης, επιμόρφωσης και δραστηριοποίησης σε όλες τις φάσεις της θεραπευτικής πορείας. Οι εκπαιδευτικές διαδικασίες πραγματοποιούνται με εξωτερικούς συνεργάτες υπό την εποπτεία του Τμήματος. Στόχοι:

- Η κάλυψη εκπαιδευτικών αναγκών.
- Η ανάπτυξη δεξιοτήτων μέσω προγραμμάτων κατάρτισης.
- Η κινητοποίηση προς την επανασύνδεση με την εκπαιδευτική διαδικασία.
- Η ενίσχυση για τη δημιουργική διαχείριση του ελεύθερου χρόνου.

ΣΤ) Τμήμα Έρευνας & Τεκμηρίωσης

Το Τμήμα Έρευνας και Τεκμηρίωσης ασχολείται με τη συλλογή και επεξεργασία στοιχείων που αφορούν στο κοινωνικό-δημογραφικό προφίλ, στη συνολική κλινική εικόνα των ατόμων που προσεγγίζουν το Πρόγραμμα και τη διασφάλιση των πληροφοριών αυτών. Βασικός στόχος είναι η αξιολόγηση και βελτίωση των υπηρεσιών που παρέχονται.

Ζ) Ομάδες Αυτοβοήθειας Κρατουμένων χρηστών

Η δράση αυτή ξεκίνησε τον Ιούλιο του 2003 στις Δικαστικές Φυλακές Νεάπολης και εν συνεχεία στην Κλειστή φυλακή Νέας Αλικαρνασσού. Στόχοι:

- Ενημέρωση - πληροφόρηση για τα Προγράμματα και τη Φιλοσοφία του ΚΕ.Θ.Ε.Α.
- Ενημέρωση γύρω από τη χρήση ουσιών, την κατάχρηση, την εξάρτηση.
- Προβληματισμό όσον αφορά την προσωπική ευθύνη και την αλλαγή του τρόπου ζωής.
- Κινητοποίηση των κρατουμένων χρηστών για περαιτέρω συνέχιση της θεραπευτικής δουλειάς εκτός Φυλακής.

Η) Συμβουλευτική Μονάδα Εφήβων

Πρόκειται για νεοσύστατη δράση του Προγράμματος. Απευθύνεται σε εφήβους. Κύριος στόχος είναι η έγκαιρη παρέμβαση στην ηλιακή αυτή ομάδα με την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών της, είτε πρόκειται για κατάχρηση είτε για πρώιμο στάδιο πειραματισμού. Παράλληλα η Μονάδα παρέχει ενημέρωση και συμβουλευτική υποστήριξη στις οικογένειες των εφήβων που αντιμετωπίζουν πρόβλημα με τη χρήση ναρκωτικών ουσιών.⁵⁷

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΟΙΚΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ» (Κ.Α.Π.Η.).

Ο θεσμός των ΚΑΠΗ, ακόμα κι αν πέρασαν αρκετά χρόνια εξακολουθεί να εκπροσωπεί μια νέα αντίληψη για τη μέριμνα και την προστασία των ηλικιωμένων σε παγκόσμιο επίπεδο. Μια από τις βασικότερες προσφορές υπηρεσιών στους υπερήλικες, είναι αυτές των ΚΑΠΗ, που αποτελούν κρατικά προγράμματα καταρτισμένα για την εξυπηρέτηση της επικρατούσας τάσης «παραμονή στο σπίτι». Το 1979 στήθηκε πειραματικά το πρώτο κέντρο και μέχρι το τέλος του 1981 είχαν λειτουργήσει συνολικά οκτώ προγράμματα, με φορείς εθελοντικές οργανώσεις. Στη συνέχεια τα ΚΑΠΗ, μέσα στα πλαίσια

⁵⁷ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, Δομές και Προγράμματα στην τοπική κοινωνία, 2^η Πανελλήνια Διημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, Εισηγητής: Κουγιουμτζάκη Μαρία, «Θεραπευτικό Πρόγραμμα 'ΑΡΙΑΔΝΗ', Κέντρο θεραπείας εξαρτημένων ατόμων, σελ. 290-295.

του κρατικού πάντα προγραμματισμού, πέρασαν από την Τοπική Αυτοδιοίκηση, πολλαπλασιάστηκαν και συνεχίζουν τη λειτουργία τους.

Τα άτομα της Τρίτης Ηλικίας με το ΚΑΠΗ αποφεύγουν το ίδρυμα και το περιθώριο. Σε αυτό το χώρο βρίσκουμε την ιατροκοινωνική προστασία που έχουν ανάγκη. Ο θεσμός των ΚΑΠΗ κάλυψε ένα σοβαρό κενό και έδωσε απαντήσεις προσφέροντας μέσα από τα προγράμματα του λύσεις στα ιατροκοινωνικά προβλήματα των ηλικιωμένων δημιουργώντας ένα περιβάλλον γεμάτο ερεθίσματα, ανεξαρτησία και ενθάρρυνση για τη συμμετοχή τους στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της κοινότητας και όλα αυτά χωρίς να τους στερεί το φυσικό τους περιβάλλον που είναι η οικογένεια.⁵⁸

Ο σκοπός των κέντρων είναι πολύπλευρος, συνοψίζοντας έχουμε τα εξής:

Α) Η πρόληψη βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών προβλημάτων των ηλικιωμένων, που θα τους βοηθήσει να παραμείνουν αυτόνομα, ισότιμα και ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου.

Β) Η διαφώτιση και συνεργασία του ευρύτερου κοινού και των ειδικών φορέων, σχετικά με τα προβλήματα και τις ανάγκες της Τρίτης Ηλικίας.

Γ) Η έρευνα πάνω σε θέματα που αφορούν τους ηλικιωμένους. Πολύ σημαντική τομή σε αυτό το σημείο είναι η πρόληψη, η οποία διακρίνεται σε:

- Πρωτογενή (εμβολιασμοί, συμβουλές για την αποφυγή ατυχημάτων).
- Δευτερογενή (ιατρικές εξετάσεις που έχουν σκοπό την έγκαιρη διάγνωση, ώστε να αποφευχθεί η μακροχρόνια πολλές φορές θεραπεία).

Η πρόληψη είναι μια αξιόλογη προσέγγιση της τρίτης ηλικίας όπου οι ηλικιωμένοι δεν αντιμετωπίζονται ως άνθρωποι που έχουν ολοκληρώσει τον ανθρώπινο κύκλο της ζωής τους αλλά ως πρόσωπα με ιδιαίτερες ανάγκες περίθαλψης και προστασίας στην δεδομένη φάση της ζωής τους.

Προσφερόμενες υπηρεσίες των ΚΑΠΗ:

- Οργανωμένη ψυχαγωγία (εκδρομές με πούλμαν) και επιμόρφωση (διαλέξεις , μελέτη διαφόρων θεμάτων, επισκέψεις σε Μουσεία και Αρχαιολογικούς χώρους, εργασία με ομάδες κ.α.).
- Φροντίδα και οδηγίες για ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και νοσηλεία.
- Κοινωνική εργασία που προσφέρεται όχι μόνο στους ίδιους αλλά και στο άμεσο περιβάλλον τους.
- Συμμετοχή σε θερινές κατασκηνώσεις.
- Φυσικοθεραπεία.
- Εργασιοθεραπεία.
- Βοήθεια στο σπίτι για όσους δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν με την υποστήριξη και τη συνεργασία από προγράμματα κοινωνικής μέριμνας και βοήθειας στο σπίτι.

⁵⁸ Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, ό.π., σελ, 43-46.

- Συνεργασία με Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων για μη αυτοεξυπηρετούμενα άτομα, της Τρίτης και Τέταρτης Ηλικίας.
- Εντευκτήριο στο οποίο προσφέρονται ροφήματα/ αναψυκτικά σε τιμές κόστους όπου η συντροφιά και η συνεύρεση με άλλα μέλη έχουν τον πρώτο ρόλο.

Το προσωπικό που πλαισιώνει τα ΚΑΠΗ είναι:

- ⇒ Κοινωνικός Λειτουργός
- ⇒ Επισκέπτης/τρια Υγείας - Νοσηλεύτης/τρια
- ⇒ Εργοθεραπευτής/τρια
- ⇒ Φυσιοθεραπευτής/τρια
- ⇒ Οικογενειακός Βοηθός⁵⁹

---

⁵⁹ Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, Δομές και Προγράμματα στην τοπική κοινωνία, 2^η Πανελλήνια Δημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, εισηγητής: Παναγιωτάκης Γεώργιος, «Ο θεσμός των ΚΑΠΗ σήμερα: τάσεις και προοπτικές», σελ. 255-264.

III. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΔΟΜΕΣ

1. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ» (Γ.Κ.Υ.Υ.).

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση ενισχύει τις πολιτικές που προωθούν τη βελτίωση της ικανότητας της επαγγελματικής ένταξης, με ιδιαίτερη έμφαση την προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους και ιδιαίτερα για εκείνους που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό.⁶⁰

Κτίριο 'Γραφείων Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών' στο Δήμο Αρχανών.

Οι νέες προκλήσεις που απορρέουν από το δραστικό μετασχηματισμό της οικονομίας και της κοινωνίας, επιδρούν στην επαγγελματική και ιδιωτική ζωή όλων. Οι ίδιες αυτές προκλήσεις όμως προσφέρουν και πολλές δυνατότητες. Τα άτομα που αντιμετωπίζουν ανισότητες και είναι κοινωνικά αποκλεισμένα πλήττονται περισσότερο από τις γρήγορες αλλαγές που επιτελούν στην οικονομία και στην κοινωνία της γνώσης. Έτσι είναι περισσότερο ευάλωτα στην αντιμετώπιση των προκλήσεων αυτών, αλλά και στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν οι προκλήσεις.

Για την άρση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν, η δυνατότητα εκπαίδευσης και κατάρτισης καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής δρα ως παράγοντας που συντελεί στην επιτυχή μετάβαση προς την οικονομία και την κοινωνία που βασίζεται στην γνώση. Στην κοινωνία που βασίζεται στην γνώση εκτός από την ανάπτυξη νέων βασικών γνώσεων και δεξιοτήτων που απαιτούνται για την ενεργό συμμετοχή στο κοινωνικό γίγνεσθαι, είναι απαραίτητη η ανάπτυξη ορισμένων κοινωνικών δεξιοτήτων όπως η αυτοπεποίθηση, η προσαρμοστικότητα και ο επαναπροσανατολισμός του ατόμου στις νέες απαιτήσεις της οικονομίας και της κοινωνίας, η επικοινωνία και η συνεργατικότητα, η διακινδύνευση για την ανάληψη πρωτοβουλιών. Οι δεξιότητες αυτές αποκτούν όλο και περισσότερη αξία, επειδή οι άνθρωποι θα

⁶⁰ Οδηγός Συμβουλευτικής Στήριξης της Απασχόλησης, ό.π., 40-47.

πρέπει να δρουν πολύ περισσότερο αυτόνομα από ότι στο παρελθόν, παράλληλα θα πρέπει να αναπτύσσουν δεξιότητες συλλογικής εργασίας.⁶¹

Το πρόγραμμα «Γραφεία Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών», ανήκει στο μέτρο 2.1 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση & Επαγγελματική Κατάρτιση» του Υπουργείου Εργασίας & Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

Τυποποίηση & Προώθηση τοπικών και αγροτικών προϊόντων.

Ως *Κοινωνικές Υποστηρικτικές Υπηρεσίες (ΚΥΥ)*, ορίζεται κάθε ενέργεια ή δέσμη ενεργειών, που συμβάλλει στην ενδυνάμωση και την εμφύχωση του ατόμου, καθώς και την ενεργοποίηση και ευαισθητοποίηση όλου του κοινωνικού ιστού, ώστε να επιτευχθεί η κοινωνική και εργασιακή ενσωμάτωση των ατόμων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό.

Ως *Ενδυνάμωση*, νοείται η διαδικασία μέσα από την οποία κάθε άτομο μπορεί να χειρίζεται τον εαυτό του με τρόπο αυτοδύναμο, να επικοινωνεί δημιουργικά και αποτελεσματικά με τους άλλους συμμετέχοντες στο ίδιο κοινωνικό σύνολο και να συμμετέχει ενεργά στην αγορά εργασίας και στο ευρύτερο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Ως *Εμφύχωση*, νοείται η ανάπτυξη της δημιουργικής έκφρασης και των δεξιοτήτων μέσα από σχέσεις που βασίζονται στη συνεργασία, την πρωτοβουλία, την αμοιβαία εμπιστοσύνη. Εμφύχωση είναι, ακόμα, η κινητοποίηση μιας ομάδας προς την κατεύθυνση ενός στόχου, η προσέγγιση του οποίου σηματοδοτεί την ενεργητική παρουσία της ομάδας στην κοινωνία.⁶²

⁶¹ Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επισκεφθείτε την ηλεκτρονική διεύθυνση: <http://www.archanes.gr>

⁶² Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, 'Δομές και Προγράμματα στην τοπική κοινωνία', 2^η Πανελλήνια Διημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005, εισηγητής: Παναγιωτάκης Αλέξανδρος, «Υπηρεσίες

Για την προώθηση των πολιτικών που αφορούν την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και των διακρίσεων και την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού, η χώρα μας έχει καθιερώσει σειρά μέτρων και ενεργειών. Συγκεκριμένα στο πλαίσιο αυτού του πεδίου πολιτικής το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) δίδει προτεραιότητα :

- Στην διασφάλιση της καλύτερης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες, όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η δια βίου μάθηση, η προώθηση στην απασχόληση.
- Στην ανάπτυξη ειδικών μέτρων που διευκολύνουν τη στήριξη ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό, ώστε να ξεπεράσουν τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν για την πλήρη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.
- Στην καταπολέμηση άμεσων και έμμεσων διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι μη προνομιούχες ομάδες στην αγορά εργασίας, μέσω της εκπόνησης μιας σειράς μέτρων επίλυσης του προβλήματος συμπεριλαμβανομένων, όπου απαιτείται, ακόμη και νομοθετικών μέτρων.

Ωφελούμενοι ενεργειών παροχής των κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών
Ωφελούμενοι των ενεργειών Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών, είναι άνεργοι, που ανήκουν στις ευπαθείς κοινωνικά ομάδες του πληθυσμού. Ειδικότερα:

- ο Άτομα με αναπηρίες,
- ο Άτομα με ψυχικές ασθένειες που διαβιούν εκτός ιδρυμάτων,
- ο Παλινοστούντες,
- ο Πρόσφυγες,
- ο Μετανάστες,
- ο Φυλακισμένοι,
- ο Αποφυλακισμένοι,
- ο Ανήλικοι παραβάτες,
- ο Ειδικές πολιτισμικές ομάδες (π.χ. Τσιγγάνοι, Πομάκοι),
- ο Ειδικές κατηγορίες γυναικών που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό,
- ο Μακροχρόνια άνεργοι άνω των 45 ετών,
- ο Λοιπές κατηγορίες ανέργων σε περιοχές ή κλάδους υψηλής ανεργίας,
- ο Πρώην χρήστες ουσιών ή άτομα που βρίσκονται σε διαδικασία απεξάρτησης,
- ο Οροθετικοί,
- ο Λοιπές κατηγορίες ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας.⁶³

κοινωνικής φροντίδας στο Δήμο Αρχανών: Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών», σελ. 296-298.

⁶³ Σύστημα διαχείρισης 'Γραφεία Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών', σελ. 5-17.

Στόχοι ενεργειών παροχής κοινωνικών υποστηρικτικών υπηρεσιών.

Βασικός στόχος της Παροχής Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών είναι η κοινωνική και εργασιακή προετοιμασία, η άρση των διακρίσεων με ενδυνάμωση των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας, προκειμένου μετά την ολοκλήρωση της παροχής Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών να ενταχθούν σε μια ή περισσότερες παρεμβάσεις που προβλέπονται στο πλαίσιο των ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης (π.χ. προκατάρτιση, κατάρτιση, απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, Νέες Θέσεις Εργασίας, Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες).

Με τις προβλεπόμενες δράσεις επιδιώκεται η ενεργοποίηση του ίδιου του ατόμου, ώστε να αναπτύξει δεξιότητες κοινωνικές και επαγγελματικές που είναι απαραίτητες για να ενσωματωθεί κοινωνικά και επαγγελματικά με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Με αυτό τον τρόπο προωθούνται μέτρα υπέρ της πρόληψης του αποκλεισμού από την αγορά εργασίας και κατ' ακολουθία, του κοινωνικού αποκλεισμού.

Επίσης, επιδιώκεται η ανάπτυξη δικτύων για κοινωνική προσφορά και αλληλεγγύη.⁶⁴

Μελισσοκομία.

Οι ενέργειες που γίνονται στο πλαίσιο των προγραμμάτων Παροχής Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών από τους φορείς υλοποίησης, χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι δράσεις που έχουν άμεση σχέση με τις παρεχόμενες υπηρεσίες σε ομαδικό ή ατομικό επίπεδο και στοχεύουν στην ενδυνάμωση του ατόμου, καθώς και στην προετοιμασία για την ένταξη του στην αγορά εργασίας.

Οι ενέργειες αυτές είναι:

- Η προσέγγιση - ενημέρωση - ευαισθητοποίηση - ενεργοποίηση των ωφελούμενων ώστε να συμμετάσχουν στη διαδικασία ένταξης

⁶⁴ Οδηγός Συμβουλευτικής Στήριξης της Απασχόλησης, ό.π., 40-47

- Η συμβουλευτική και ψυχοκοινωνική υποστήριξη, όπως τόνωση αυτοπεποίθησης, υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης της οικογένειας, διευκόλυνση της πρόσβασης σε Δημόσιες Υπηρεσίες, καλλιέργεια ικανοτήτων για ομαδική εργασία και επίλυση διαφορών στον εργασιακό χώρο κ.ο.κ.
- Η ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων
- Ο εξειδικευμένος επαγγελματικός προσανατολισμός, καθώς και περαιτέρω καλλιέργεια και ανάπτυξη τυχόν υφισταμένων επαγγελματικών δεξιοτήτων
- Η διερεύνηση των ικανοτήτων, δεξιοτήτων, κλίσεων και ενδιαφερόντων των χρηστών
- Η πληροφόρηση για θεσμικά, εργασιακά, καθώς και νομικής μορφής θέματα
- Οι τεχνικές ανεύρεσης εργασίας και εισαγωγή στο απαιτούμενο εργασιακό ήθος
- Η σύνταξη βιογραφικού, η παρουσίαση εαυτού, η προετοιμασία για συνέντευξη με τον εργοδότη, η προσομοίωση σε εργασιακό περιβάλλον κ.α.
- Η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας και ιδιαίτερα της γυναίκας (βοήθεια στην εκπόνηση επιχειρησιακού σχεδίου για τη δημιουργία επιχειρήσεων)
- Η παρακολούθηση των επωφελούμενων τόσο, κατά τη διάρκεια κατάρτισής τους, όσο και κατά τη διάρκεια ένταξής τους.⁶⁵

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν δράσεις που έχουν άμεση σχέση με:

- Την παρέμβαση του φορέα συνολικά στον πληθυσμό των ευπαθών ομάδων
- Την ανάπτυξη δικτύων με επιχειρήσεις, φορείς, κ.α.
- Την ενεργοποίηση εθελοντών
- Την ενεργό συμμετοχή των ωφελουμένων στη διοργάνωση εκδηλώσεων κοινωνικού χαρακτήρα

Και δράσεις που στοχεύουν στην ευαισθητοποίηση του κοινωνικού συνόλου, τη δημοσιότητα, την ανάπτυξη δικτύων, όπως:

- Τη διοργάνωση ημερίδων \ συνεδρίων
- Τη συλλογή, δημιουργία και διανομή έντυπου ενημερωτικού υλικού
- Την αναζήτηση και διάχυση πληροφοριών μέσω διαδικτύου
- Τις ανακοινώσεις και δημοσιεύσεις στον τοπικό τύπο και στα ΜΜΕ
- Τη συνεργασία με τοπικούς φορείς
- Τη συμμετοχή των φορέων σε εθνικά και διεθνή δίκτυα.

Οι ειδικότητες των στελεχών που απασχολούνται στο πρόγραμμα είναι οι εξής:

- ⇒ Νομικός
- ⇒ Οικονομολόγος

⁶⁵ Ξενοφών Ι. Κοντιάδης / Δημήτρης Απίστουλας, ό.π., σελ.99-107.

- ⇒ Κοινωνιολόγος
- ⇒ Εκπαιδευτικός
- ⇒ Ψυχολόγος
- ⇒ Κοινωνικός Λειτουργός

Ελοπτεία - διοίκηση του προγράμματος

Τον κυριότερο μηχανισμό άσκησης συντονισμού στον οργανωτικό σχηματισμό του Δικτύου αποτελεί η Μονάδα Συντονισμού και Υποστήριξης, η οποία λειτουργεί ως ανάδοχος της Διεύθυνσης Κοινωνικής Αντίληψης και Αλληλεγγύης του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης. Υπό μία έννοια η Μονάδα Συντονισμού θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως συμπληρωματικός διοικητικός μηχανισμός, ο οποίος αναλαμβάνει επιτελικές αρμοδιότητες και, ειδικότερα, την κάλυψη αυξημένης ανάγκης για το συντονισμό των δραστηριοτήτων των αποκεντρωμένων κοινωνικών υπηρεσιών του Δικτύου. Επιτελεί συνεπώς λειτουργίες που, υπό άλλες συνθήκες, θα ασκούσε η παραδοσιακή διοικητική ιεραρχία.

Ο έλεγχος συνίσταται στην εξέταση της ποιότητας του παρεχόμενου έργου και στην ορθή οικονομική διαχείριση σύμφωνα με τις ισχύουσες κοινοτικές και εθνικές διατάξεις.

Τα είδη των ελέγχων που διενεργούνται είναι τα εξής:

- A) Εσωτερικός έλεγχος ο οποίος διενεργείται από τον Τελικό Δικαιούχο
- B) Πρωτοβάθμιος Έλεγχος ο οποίος διενεργείται από τη Διαχειριστική Αρχή κάθε Ε.Π.
- Γ) Δευτεροβάθμιος Έλεγχος που διενεργείται από την Αρχή Πληρωμής του ΚΠΣ.

Εξωτερικός δημοσιονομικός έλεγχος ο οποίος διενεργείται από την Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΛ).⁶⁶

2. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ» (ΒοΣ).

Το πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι (ΒοΣ) εντάσσεται στο Μέτρο 6.1 «Ανάπτυξη Κοινωνικών Υπηρεσιών Υποστήριξης για την Προώθηση Ίσων Ευκαιριών» των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.) Κρήτης 2000-2006, του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Επίσης, σε κάποιους άλλους Δήμους υλοποιείται το πρόγραμμα ΒοΣ, που εντάσσεται στο Μέτρο 5.10 «Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών αγροτικών περιοχών - ΕΚΤ» των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.) Κρήτης.

Η χρηματοδότηση των παραπάνω έργων προέρχεται κατά 65% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και κατά 35% από το ελληνικό δημόσιο.⁶⁷

⁶⁶ Σύστημα διαχείρισης 'Γραφείων Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών', ό.π., σελ. 45-46.

Επίσκεψη στα πλαίσια του προγράμματος 'Βοήθεια στο Σπίτι', (υπηρεσία κοινωνικής λειτουργού).

Γενικοί στόχοι του προγράμματος:

- Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης
- Η δημιουργία υπηρεσιών, μέσω των οποίων προωθείται η απασχόληση ή η επανένταξη ανέργων στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα των γυναικών, λόγω της υψηλής συμμετοχής αυτών σε ειδικότητες που απαιτούν οι δημιουργούμενες υπηρεσίες.
- Η απελευθέρωση των ατόμων (κυρίως γυναικών) που έχουν την επιμέλεια των πολιτών στους οποίους απευθύνεται το πρόγραμμα, ώστε να διευκολυνθεί η πρόσβαση τους στην αγορά εργασίας.
- Η παραμονή των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες στο οικείο και φυσικό τους περιβάλλον
- Η ποσοτική και ποιοτική διεύρυνση των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας που παρέχονται στους δημότες.⁶⁸

Σύμφωνα με την Υπουργική Απόφαση Π4β/5814 (ΦΕΚ 917 17.10.1997 17.1997, Τεύχος Β), γενική επιδίωξη του προγράμματος είναι: η παραμονή των ηλικιωμένων και των ατόμων με αναπηρίες στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον, την διατήρηση της συνοχής της οικογένειάς τους, η αιοφυγή χρήσης ιδρυματικής φροντίδας ή καταστάσεων κοινωνικού αποκλεισμού, η εξασφάλιση αξιοπρεπούς και υγιούς διαβίωσης και βελτίωση της ποιότητας ζωής τους.

⁶⁷ Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης, Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Ε., ό.π., σελ. 28

⁶⁸ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας & Πρόνοιας, Ομάδα Διοίκησης Έργου, «Σχέδιο περιγραφής της δράσης 'Βοήθεια στο Σπίτι' στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ», σελ. 1-3

Στη διάρκεια αυτού του προγράμματος παρέχεται οργανωμένη και συστηματική πρωτοβάθμια κοινωνική φροντίδα από ειδικούς επιστήμονες και καταρτισμένα στελέχη όπως και από εθελοντές και φορείς κοινωνικής αλληλεγγύης της κοινότητας. Η κοινωνική αυτή φροντίδα παρέχεται σε μη αυτοεξυπηρετούμενους πολίτες, ηλικιωμένους, άτομα με αναπηρίες, με προτεραιότητα αυτούς που διαβιούν μόνοι τους και το εισόδημά τους δεν τους επιτρέπει να εξασφαλίσουν τις απαιτούμενες υπηρεσίες εξυπηρέτησης, ώστε να διευκολυνθεί η καθημερινή τους ζωή και μέσω της ενδυνάμωσης να αποκτήσουν τη μέγιστη δυνατή αυτονομία και την κοινωνική ευημερία.⁶⁹

Το πρόγραμμα διέπεται από τις αρχές που εμπεριέχονται στις γενικές διακηρύξεις και συνθήκες των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως και στις αρχές που αναφέρονται στους ηλικιωμένους και τα ΑΜΕΑ.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη διασφάλιση των παρακάτω δικαιωμάτων τους όπως στο:

- ο Να επιλέγουν τον τρόπο ζωής τους
- ο Να διαβιούν σε αξιοπρεπείς συνθήκες στο οικείο φυσικό περιβάλλον
- ο Να διατηρούν την αυτονομία, την κοινωνική συμμετοχή, την επικοινωνία και να αυξάνουν την αυτάρκεια τους
- ο Να έχουν ίσες ευκαιρίες και κατοχυρωμένα δικαιώματα ώστε να μην γίνονται αποδέκτες προκαταλήψεων και αποκλεισμών
- ο Να απολαμβάνουν υπηρεσιών και παροχών που να τους εξασφαλίζουν υγεία και επιβίωση
- ο Να επιλέγουν, να διεκδικούν και να εξασφαλίζουν τους τρόπους και τα μέσα που βελτιώνουν την ποιότητα ζωής τους.

Αναλυτικότερα στους σκοπούς της δράσης του προγράμματος για την κοινωνική φροντίδα των ηλικιωμένων και των ΑΜΕΑ περιέχονται:

- Η ανίχνευση, διερεύνηση, καταγραφή και μελέτη των αναγκών κοινωνικής φροντίδας των ηλικιωμένων και των ΑΜΕΑ κατά προτεραιότητα στο σπίτι, στο άμεσο τοπικό επίπεδο και στο ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον τους και την ενημέρωση των φορέων σχεδιασμού της κοινωνικής πολιτικής όπως και των άλλων ενδιαφερόμενων οργανισμών
- Η δημιουργία προϋποθέσεων για την αξιοπρεπή και υγιή διαβίωση τους και την κοινωνική τους ευημερία
- Η προάσπιση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων τους και η προστασία τους από τις αρνητικές διακρίσεις και συμπεριφορές κοινωνικού στιγματισμού, εκμετάλλευσης, κακοποίησης και παραμέλησης
- Η παραμονή τους στο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον και η αποφυγή της χρήσης ιδρυματικής περίθαλψης
- Η εξασφάλιση της μέγιστης δυνατής ανεξαρτησίας και αυτονομίας τους

⁶⁹ Σύστημα διαχείρισης 'Βοήθεια στο σπίτι', σελ. 4-5

- Η διευκόλυνση της μετακίνησης, της επικοινωνίας και της κοινωνικής συμμετοχής τους.
- Η μελέτη και προώθηση των αναγκαίων αλλαγών στο εσωτερικό του σπιτιού, στον εξοπλισμό και στον περιβάλλοντα χώρο σύμφωνα με τους κανόνες εξασφάλισης της μέγιστης χρήσης και προσπέλασής τους
- Η στήριξη και ανακούφιση της οικογένειας τους και των προσώπων που έχουν την ευθύνη της φροντίδας τους, χωρίς να υποκατασταθούν από τις υπηρεσίες του προσωπικού του προγράμματος αλλά αντιθέτως να ενισχυθούν η αλληλεγγύη και οι οικογενειακοί δεσμοί
- Η εκπαίδευση των μελών της οικογένειας για συμμετοχή τους στην αντιμετώπιση των εξειδικευμένων αναγκών φροντίδας τους
- Η ρύθμιση των νοσηλευτικών και υγειονομικών αναγκών τους που είναι εφικτό να καλύπτονται στο σπίτι
- Η διασύνδεση τους με τις υπηρεσίες που ικανοποιούν ανάγκες και δικαιώματα τους και ιδιαίτερα την συνεργασία και το συντονισμό με το δίκτυο υπηρεσιών πρωτοβάθμιας υγείας και κοινωνικής προστασίας της περιοχής και τη συστηματοποίηση των παρεχομένων υπηρεσιών
- Η παραπομπή τους στις κατάλληλες υπηρεσίες για την κάλυψη εξειδικευμένων αναγκών κυρίως για υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγείας και πρόνοιας και η προετοιμασία της επιστροφής τους στο οικείο περιβάλλον και η εξασφάλιση υπηρεσιών αποκατάστασης
- Η ενίσχυση φιλικών δεσμών και κοινωνικών σχέσεων, όπως και συμπεριφορών κοινωνικού ενδιαφέροντος.

Παρέχονται υπηρεσίες Κοινωνικής Εργασίας, Νοσηλευτικής Φροντίδας και Οικογενειακής Οικιακής Βοήθειας και ανάπτυξη κοινωνικών λειτουργικών δεξιοτήτων για την κάλυψη βασικών αναγκών με δυνατότητα επέκτασης του είδους και του εύρους των υπηρεσιών αυτών.

Κάθε μονάδα παροχής υπηρεσιών του προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» αποτελείται από τα παρακάτω στελέχη:

- ⇒ Ένα κοινωνικό/ή λειτουργό, ο οποίος/ η οποία είναι υπεύθυνος/η του συντονισμού του προγράμματος
- ⇒ Ένας νοσηλευτής/ρια
- ⇒ Δύο οικογενειακοί βοηθοί
- ⇒ Ένας φυσιοθεραπευτής (Εξωτερικός συνεργάτης)
- ⇒ Ένας παθολόγος (Εξωτερικός συνεργάτης)
- ⇒ Ένας οικονομολόγος (Εξωτερικός συνεργάτης).⁷⁰

⁷⁰ Πρόγραμμα 'Βοήθεια στο σπίτι', έκδοση ΚΕΔΚΕ 2002, σελ. 14-19.

Επίσκεψη στα πλαίσια του προγράμματος 'Βοήθεια στο Σπίτι', (υπηρεσία οικογενειακής/οικιακής βοηθού).

Εποπτεία -διοίκηση του προγράμματος

Η Εφαρμογή του Προγράμματος τελεί υπό την άμεση εποπτεία του Υπουργείου Υγείας-Πρόνοιας και ασκείται από την αρμόδια Διεύθυνση Ηλικιωμένων και ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, όπως και από τα αρμόδια Τμήματα Πρόνοιας της Περιφερειακής Διοίκησης.

Η εφαρμογή του Προγράμματος συντονίζεται από 7μελή Επιτροπή Παρακολούθησης (Ε.Π.), η οποία εδρεύει στην Αθήνα και συστήνεται από την ΚΕΔΚΕ.

Η θητεία της Επιτροπής είναι ζετής με δυνατότητα ανανέωσης μέχρι τη λήξη του προγράμματος.

Η σύνθεσή της είναι ως εξής: δύο εκπρόσωποι του Υπουργείου Υγείας-Πρόνοιας, εκ των οποίων ένας από τη Διεύθυνση Ηλικιωμένων και Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, δύο εκπρόσωποι του Υπουργείου Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, τρία μέλη της Επιτροπής Κοινωνικών Υποθέσεων της ΚΕΔΚΕ και μεταξύ αυτών ο Πρόεδρος της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος.

Η Επιτροπή Παρακολούθησης έχει την ευθύνη της προετοιμασίας εκτέλεσης του προγράμματος και της επιβολής του, της παρακολούθησης τήρησης των προγραμματικών συμβάσεων, της πιστής εφαρμογής και του συντονισμού του προγράμματος, της αντιμετώπισης των προβλημάτων εφαρμογής σε συνεργασία με τους φορείς υλοποίησης και τις αρμόδιες υπηρεσίες των αντίστοιχων Υπουργείων, της σύνταξης εκθέσεων προόδου και αξιολόγησης του όλου προγράμματος.⁷¹

⁷¹ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας & Πρόνοιας, Ομάδα Διοίκησης Έργου, «Σχέδιο περιγραφής της δράσης 'Βοήθεια στο Σπίτι' στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ», σελ. 7-8.

2.1. Προγράμματα «Βοήθειας στο Σπίτι» άλλων Ευρωπαϊκών χωρών.

Τις δύο τελευταίες δεκαετίες πολλά νεωτεριστικά προγράμματα βοήθειας στο σπίτι, νοσηλείας στο σπίτι και γενικότερα φροντίδας ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινότητα έχουν αναπτυχθεί σε πολλά και διάφορα μέρη του κόσμου.

Πολλές χώρες της Ευρώπης, κυρίως βόρειες, εφαρμόζουν από την αρχή του 20ου αιώνα προγράμματα βοήθειας στο σπίτι με επιτυχία, αποτελεσματικότητα και ουσιαστική μείωση του οικονομικού, κοινωνικού και ψυχολογικού κόστους.

Τα προγράμματα αυτά εφαρμόζονται άλλοτε από την τοπική αυτοδιοίκηση και άλλοτε από μη κυβερνητικές/ εθελοντικές οργανώσεις ή την εκκλησία. Κάποια από αυτά είναι επιχειρήσεις. Τα πιο οργανωμένα και καθολικά προγράμματα αυτού του τύπου απαντώνται σε αναπτυγμένες χώρες. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα προγράμματα της Δανίας, της Μεγάλης Βρετανίας, της Αυστρίας, της Γαλλίας, της Νορβηγίας και της Αυστραλίας. Εξέχουσα θέση στα ανάμεσα σε αυτά έχουν τα προγράμματα των σκανδιναβικών χωρών, η εμπειρία των οποίων στα προγράμματα αυτά είναι μακρόχρονη.

ΔΑΝΙΑ

Οι Δανοί έχουν μακρόχρονη πείρα στη φροντίδα των ηλικιωμένων μέσα στη κοινότητα. Θεωρούν ότι η εμπειρία τους αυτή όχι μόνο αποτελεί μια γερή βάση για μεγαλύτερη ανάπτυξη και ολοκλήρωση των υπηρεσιών για τους δικούς τους πολίτες, αλλά μπορεί να αποτελέσει μοντέλο για μίμηση από τις άλλες χώρες.

Στην πρωτεύουσα Κοπεγχάγη το 13% περίπου του πληθυσμού είναι άτομα άνω των 70 ετών. Οι περισσότεροι ηλικιωμένοι αυτοεξυπηρετούνται και καλύπτουν τις ανάγκες τους με την εθνική σύνταξη που δικαιούνται και λαμβάνουν, ζώντας ανεξάρτητα. Φροντίδα από το Δήμο της Κοπεγχάγης απολαμβάνει το 40% περίπου των άνω των 70 ετών: 30% βοηθούνται από το πρόγραμμα Βοήθεια στο Σπίτι και 10% περίπου διαμένουν σε κατοικίες στενής παρακολούθησης ή κλειστής προστασίας.

Η Βοήθεια στο Σπίτι προσφέρει καθαρισμό του σπιτιού, πλύσιμο ρούχων, ψώνια, γεύματα στο σπίτι αν είναι επιθυμητό και, για όσους έχουν προβλήματα αυτοεξυπηρέτησης, προσφέρεται φροντίδα προσωπικής υγιεινής (πλύσιμο, λούσιμο, βοήθεια για αφόδευση, φροντίδα μαλλιών και νυχιών, κ.ο.κ.).

Το προσωπικό που διαθέτει ο Δήμος Κοπεγχάγης είναι 110 εργαζόμενοι για κάθε χιλιάδα κατοίκων άνω των 67ετών. Σε άλλες περιοχές της χώρας είναι περίπου 100 ανά χιλιάδα. Οι εργαζόμενοι είναι συνήθως γυναίκες. Ο Δήμος προσφέρει στους εργαζομένους με ηλικιωμένα άτομα εποπτεία, συμβουλευτική, εκπαίδευση και στήριξη.

Το κόστος των υπηρεσιών καλύπτεται από τους φορείς και τα δημοτικά τέλη. Η φιλοσοφία πίσω από τις υπηρεσίες αυτές είναι ότι κάθε πολίτης έχει το δικαίωμα να το φροντίσει το κοινωνικό σύνολο και δεν είναι υποχρέωση της οικογένειας και των παιδιών να αναλάβουν αυτό το βάρος, ακόμα περισσότερο δε στη σημερινή εποχή που τα περισσότερα άτομα είναι μοναχικά. Ακόμα όμως και τα άτομα που έχουν παιδιά, προτιμούν τη φροντίδα του Δήμου ή του Κράτους δεδομένου ότι έχουν συμβάλει οικονομικά για αυτές τις υπηρεσίες που αποτελούν δικαίωμα τους. Δικαίωμα α) στην εθνική σύνταξη, β) στη βοήθεια στο σπίτι και γ) στη νοσηλευτική φροντίδα στο σπίτι, σε προστατευμένη διαβίωση ή σε ίδρυμα που προσφέρει νοσηλευτική φροντίδα μετά το νοσοκομείο. Οι υπηρεσίες φροντίδας προσφέρονται σε 24ώρη βάση.

ΓΑΛΛΙΑ

Οι υπηρεσίες που προσφέρονται στους ηλικιωμένους Γάλλους μέσα στην κοινότητα και μέσα στο σπίτι τους παρουσιάζουν μεγάλη ευρύτητα. Όπως και στη Μεγάλη Βρετανία δεν είναι πάντοτε χρηματοδοτούμενες από την Τοπική Αυτοδιοίκηση όμως ο Δήμος - όπως στη περίπτωση της πόλεως Aix en Provence- έχει αναλάβει την πρωτοβουλία να συντονίσει όλες τις υπηρεσίες αυτές για την πληρέστερη και αποτελεσματικότερη κάλυψη των αναγκών του. Ο Δήμος της πόλης επιτυγχάνει αυτό το σκοπό μέσω του Κοινοτικού Κέντρου Κοινωνικής Δράσης. Για την ύπαρξη και λειτουργία αυτού του κέντρου συνεργάζονται με το Δήμο το Κεντρικό Ταμείο Ασφαλίσεως Ασθένειας, οι νοσοκομειακές και νοσηλευτικές μονάδες και το γεροντολογικό κέντρο της περιοχής. Οι υπηρεσίες πληρώνονται εν μέρει από το ασφαλιστικό ταμείο και εν μέρη από τον ίδιο τον ηλικιωμένο. Η συμμετοχή κάθε μέρους ποικίλει ανάλογα με την προσφερόμενη υπηρεσία και τους κανόνες του ασφαλιστικού οργανισμού. Σε κάποιες περιπτώσεις η οικονομική συμμετοχή του ηλικιωμένου μπορεί να είναι μηδενική. Όλες αυτές οι υπηρεσίες προσφέρονται από διάφορους φορείς, κρατικούς κοινωνικούς εθελοντικούς ή ιδιωτικούς. Η πληρωμή τους καλύπτεται από τους ίδιους τους εξυπηρετούμενους, από το ασφαλιστικό τους ταμείο ή από το γραφείο πρόνοιας του ταμείου. Το ποσοστό που πληρώνει κάθε μέρος ορίζεται από κανονισμούς των ταμείων. Για ορισμένες από αυτές τις υπηρεσίες το ποσό πληρωμής από τον ίδιο τον ηλικιωμένο εκπίπτει από την εφορία. Ο Δήμος εξασφαλίζει κάποιες υπηρεσίες, τον συντονισμό όλων των φορέων και των υπηρεσιών της περιοχής τους και την ενημέρωση των δημοτών σχετικά με ότι μπορεί να βελτιώσει τη ζωή τους και να στηρίξει την ανεξάρτητη διαβίωση τους έξω από τα ιδρύματα.

ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Η Ημερήσια Φροντίδα στη Μεγάλη Βρετανία έχει σαν σκοπό να στηρίξει τόσο τον ηλικιωμένο, όσο και την οικογένεια του, ώστε να μείνει στο σπίτι του και την κοινότητα όσο γίνεται περισσότερο χρόνο και όσο γίνεται πιο

ανεξάρτητος. Στην περίπτωση που θα χρειαστεί το ηλικιωμένο άτομο ένταξη σε πλαίσιο κλειστής περίθαλψης, η ημερήσια φροντίδα αποτελεί στάδιο προετοιμασίας για αυτή την ένταξη. Για την Ημερήσια Φροντίδα απαραίτητη είναι η παραπομπή του ηλικιωμένου ατόμου από Κοινωνική Λειτουργό ή Γενικό Γιατρό, μετά από αξιολόγηση της κατάστασης του. Για αυτό μόνο το 4% των άνω των 65 ετών και το 7% των άνω των 75 ετών εμπίπτουν σε αυτήν. Στη Μεγάλη Βρετανία η ημερήσια φροντίδα σε συνδυασμό με τη βοήθεια στο σπίτι και τη νοσηλεία στο σπίτι εξυπηρετεί άτομα που δίχως τις υπηρεσίες αυτές θα είχαν ανάγκη ιδρυματικής - άρα πιο πολυέξοδης - απομονωτικής περίθαλψης.

Η Βοήθεια στο Σπίτι είναι μια χωριστή υπηρεσία, ανεξάρτητη από τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας και προσφέρεται από την Τοπική Αυτοδιοίκηση σε συνεργασία με τους συλλόγους φροντιστών ηλικιωμένων (κυρίως μελών οικογένειας εξαρτημένων ηλικιωμένων).

Οι υπηρεσίες Βοήθειας στο Σπίτι συμπεριλαμβάνουν όλες τις υπηρεσίες ημερήσιας φροντίδας, άλλα και καθαρισμού - τακτοποίηση σπιτιού, επισκευές, πληρωμή λογαριασμών, προσωπική υγιεινή, ψώνια και ότι άλλο απαιτείται για να μείνει ένα μη πλήρως αυτοεξυπηρετούμενο άτομο στο σπίτι του. Συχνά συνοδεύονται με νοσηλεία στο Σπίτι.

Το ενδιαφέρον των υπηρεσιών της Μ. Βρετανίας είναι :

1. Ο συντονισμός. Ανεξάρτητα από το ποιος φορέας - κρατικός, τοπικής αυτοδιοίκησης ή μη κυβερνητικός- προσφέρει κάποια υπηρεσία όλες οι υπηρεσίες μαζί προσφέρονται σαν ένα πακέτο στο ηλικιωμένο άτομο που έτσι δεν έχει ανάγκη να χτυπήσει εκατό πόρτες για να καλύψει τις ανάγκες του και μάλιστα αφού δεν αυτό εξυπηρετείται συνήθως
2. Ο εθελοντισμός. Η παρουσία των εθελοντών είναι εντονότατη. Αναγνωρίζεται από όλους τους φορείς ότι δίχως την εθελοντικά προσφερόμενη εργασία πολλών ατόμων της κοινότητας η παροχή ημερήσιας φροντίδας και βοήθειας στο σπίτι θα ήταν οικονομικά δυσβάστακτη, αν όχι αδύνατη.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Στην Αυστρία η τοπική αυτοδιοίκηση προσφέρει "Βοήθεια στο σπίτι από Περιφερειακούς Νοσηλευτές". Στόχος της υπηρεσίας αυτής είναι να προσφέρει νοσηλευτική φροντίδα στο σπίτι, άλλα και κάθε άλλη υποστηρικτική υπηρεσία σε άρρωστα άτομα που υποφέρουν από αναπηρίες που συνδέονται με το γήρας. Οι νοσηλευτές αυτοί έχουν ανώτατη εκπαίδευση και εξειδίκευση, δεδομένου α) ότι προσφέρουν όλες τις εξειδικευμένες υπηρεσίες ενός νοσοκομείου στο σπίτι και β) έχουν την παρακολούθηση και καθοδήγηση των συγγενών, των φροντιστών, των οικογενειακών βοηθών, άλλα και των νέων ανδρών που κάνουν την στρατιωτική τους θητεία σε κοινωνικά πλαίσια. Η υπηρεσία αυτή και το πλαίσιο της καθορίζεται από νόμο του κράτους για φροντίδα της υγείας και επάγγελμα του νοσηλευτή.

Στην Αυστρία λειτουργούν και γενικότερα προγράμματα Ημερήσιας Φροντίδας.⁷²

3. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ» (Κ.Μ.Κ.).

Το πρόγραμμα «Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας», εντάσσεται στο Μέτρο 5.2 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» που έχει εγκριθεί στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Η χρηματοδότηση των έργων προέρχεται κατά 65% από το Ευρωπαϊκό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και κατά 35% από το ελληνικό δημόσιο.⁷³

Ο εμπλουτισμός των προγραμμάτων «Βοήθειας στο Σπίτι» επετεύχθη με την εγκατάσταση Μονάδων Κοινωνικής Μέριμνας στους διάφορους Δήμους.⁷⁴

Οι Μ.Κ.Μ. δημιουργήθηκαν για την παροχή υπηρεσιών και την περίθαλψη ηλικιωμένων ατόμων και ΑΜΕΑ που χρήζουν βοήθεια, η οποία παρέχεται κατ' οίκον. Με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται η πρόσβαση των γυναικών, που είναι επιφορτισμένες με τη φροντίδα των ηλικιωμένων ατόμων, στην αγορά εργασίας συμβάλλοντας παράλληλα στην επίτευξη της εναρμόνισης του επαγγελματικού και οικογενειακού βίου. Τα προγράμματα Μ.Κ.Μ. έχουν τη δυνατότητα να εξυπηρετούν κατά μέσο όρο 150 άτομα έκαστο με δεδομένο το προσωπικό και τις ανάγκες που υπάρχουν στο Δήμο.

Στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης
- Η δημιουργία υπηρεσιών, μέσω των οποίων προωθείται η απασχόληση ή επανένταξη ανέργων στην αγορά εργασίας και ιδιαίτερα γυναικών, λόγω της υψηλής συμμετοχής αυτών σε ειδικότητες που απαιτούν οι δημιουργούμενες υπηρεσίες.
- Η ανάπτυξη και βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής και μέριμνας για τους δημότες.
- Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους ηλικιωμένους και τα ΑΜΕΑ.
- Η αύξηση του οικογενειακού εισοδήματος.
- Η αναβάθμιση του επιπέδου ζωής των δημοτών.

Ειδικότητες που απασχολούνται στο πρόγραμμα:

- ⇒ Ένα κοινωνικό/ή λειτουργό, ο οποίος/ η οποία είναι υπεύθυνος/η του συντονισμού του προγράμματος

⁷² Πρόγραμμα 'Βοήθεια στο Σπίτι' έκδοση ΚΕΔΚΕ 2002, ό.π., σελ. 106-114.

⁷³ Σύστημα διαχείρισης 'Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας', σελ. 4-6.

⁷⁴ Πρόγραμμα 'Βοήθεια στο Σπίτι' έκδοση ΚΕΔΚΕ 2002, ό.π., σελ. 61.

- ⇒ Δύο νοσηλευτές/τριες
- ⇒ Τρεις οικογενειακοί βοηθοί
- ⇒ Ένας φυσιοθεραπευτής (Εξωτερικός συνεργάτης)
- ⇒ Ένας παθολόγος (Εξωτερικός συνεργάτης)
- ⇒ Ένας οικονομολόγος (Εξωτερικός συνεργάτης)⁷⁵

Επίσκεψη στα πλαίσια του προγράμματος 'Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας',
(νοσηλευτικές υπηρεσίες).

Εποπτεία - διοίκηση του προγράμματος

Ο συντονισμός, η υποστήριξη και η παρακολούθηση της πορείας και η εξέλιξη της δράσης του προγράμματος αποτελεί ευθύνη της Ομάδας Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ). Στην ΟΔΕ, η οποία εδρεύει στο καθ' ύλη αρμόδιο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, συμμετέχουν υπηρεσιακά στελέχη, εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, εκπρόσωποι της ΚΕΔΚΕ, της ΕΣΑΕ, εκπρόσωποι της Εκκλησίας της Ελλάδος, των κοινωνικών και επιστημονικών φορέων όπως και ειδικοί εμπειρογνώμονες.

Ειδικότερα το έργο της ΟΔΕ συνίσταται στην κατάρτιση των προδιαγραφών λειτουργίας του προγράμματος, στην παρακολούθηση αυτού σχετικά με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην υποστήριξη των στελεχών και των φορέων υλοποίησης του προγράμματος, στην αύξηση του ρυθμού εκτέλεσης του έργου και τη μεγιστοποίηση του αναμενόμενου αποτελέσματος.⁷⁶

⁷⁵ Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης, Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Ε., ό.π., σελ. 32.

⁷⁶ Σύστημα διαχείρισης 'Μονάδες κοινωνικής Μέριμνας', ό.π., σελ. 20-21.

4. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ» (Κ.Η.Φ.Η.).

Τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων είναι μονάδες ημερήσιας φιλοξενίας ηλικιωμένων που δεν μπορούν να αυτοεξυπηρετηθούν απόλυτα (κινητικές δυσκολίες - άνοια κ.τ.λ) των οποίων το περιβάλλον που τα φροντίζει εργάζεται ή αντιμετωπίζει σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα ή προβλήματα υγείας και αδυνατεί να ανταποκριθεί στη φροντίδα που έχει αναλάβει. Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται όπως και τα προηγούμενα από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) στο πλαίσιο των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.) κατά το Γ' Κ.Π.Σ.⁷⁷

Το πρόγραμμα αποσκοπεί στην παραμονή των ατόμων 3ης και 4ης ηλικίας στο οικείο φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, στη διατήρηση της συνοχής της οικογένειας, στην εναρμόνιση της οικογενειακής και εργασιακής ζωής των μελών της οικογένειας με ηλικιωμένο μέλος, στην αποφυγή της ιδρυματικής περίθαλψης και του κοινωνικού αποκλεισμού, στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων αλλά και των άλλων μελών της οικογένειας.

Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στη διασφάλιση των παρακάτω δικαιωμάτων:

- Να διαβιούν οι ηλικιωμένοι σε αξιοπρεπείς συνθήκες στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον.
- Να υποστηρίζονται ώστε να διατηρούν την αυτονομία, την κοινωνική συμμετοχή, την επικοινωνία και την αυτάρκεια τους.
- Να απολαμβάνουν υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας, που τους εξασφαλίζουν υγεία και ποιοτική διαβίωση.⁷⁸

Δικαιούχοι φορείς για τη σύσταση και λειτουργία των Κ.Η.Φ.Η. είναι οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Τα Κ.Η.Φ.Η. αναπτύσσονται σε αστικές και ημιαστικές περιοχές. Με το πρόγραμμα αυτό, επιτυγχάνεται η παροχή οργανωμένης κοινωνικής φροντίδας, από ειδικευμένο προσωπικό, εθελοντές και άλλους φορείς κοινωνικής αλληλεγγύης της κοινότητας, σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους ημερήσιας ή /και ολιγόωρης παραμονής.

Τα Κ.Η.Φ.Η. διασυνδέονται σε λειτουργικό επίπεδο με Κ.Α.Π.Η. που ενδεχομένως υπάρχουν στην ίδια περιοχή, αξιοποιώντας την εμπειρία των στελεχών και στην καταγραφή και αξιολόγηση του πληθυσμού των ηλικιωμένων της περιοχής, αλλά και την προσφορά εργασίας στελεχών του ΚΑΠΗ οι ειδικότητες των οποίων δεν περιλαμβάνονται στο βασικό κορμό των στελεχών του ΚΗΦΗ. Τα ΚΗΦΗ συνεργάζονται, επίσης, με τοπικούς φορείς που παρέχουν παρεμφερείς κοινωνικές υπηρεσίες, με μονάδες υγείας

⁷⁷ Σύστημα διαχείρισης 'Κέντρων ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων', σελ. 4-6

⁷⁸ Οδηγός εφαρμογής, «Πρόγραμμα για τη δημιουργία 'Βοήθεια στο Σπίτι' και 'Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων', Ηράκλειο, ό.π., σελ. 4-6.

της περιοχής καθώς και με το Εθνικό Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας (ΕΚΑΚΒ).

Στις παρερχόμενες υπηρεσίες ημερήσιας φιλοξενίας των Κ.Η.Φ.Η. περιλαμβάνονται:

- Νοσηλευτική φροντίδα
- Φροντίδα για την ικανοποίηση πρακτικών αναγκών διαβίωσης
- Ατομική υγιεινή
- Προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης
- Προγράμματα ανάπτυξης λειτουργικών και κοινωνικών δεξιοτήτων

Οι παρεμβάσεις των Νοσηλευτών στα ΚΗΦΗ αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων, όπως εκείνοι την αντιλαμβάνονται εφόσον είναι σε θέση και στην ικανοποίηση των αναγκών τους.

Η παροχή φροντίδας πρέπει να είναι σωματική, ψυχική, νοητική, συναισθηματική και όταν κρίνεται αναγκαίο και πνευματική με τη συμβολή ειδικού λειτουργού.

Η στελέχωση των ΚΗΦΗ έχει ως εξής:

- ⇒ Ένας / μία νοσηλεύτης/τρια
- ⇒ Δύο Κοινωνικοί Φροντιστές ή Επιμελητές Πρόνοιας
- ⇒ Ένα άτομο βοηθητικό προσωπικό⁷⁹

Εποπτεία - διοίκηση προγράμματος

Ο συντονισμός, η υποστήριξη και η παρακολούθηση της πορείας και η εξέλιξη της δράσης του προγράμματος των ΚΗΦΗ, αποτελούν ευθύνη της Ομάδας Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ). Στην ΟΔΕ, η οποία εδρεύει στο καθ' ύλη αρμόδιο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, συμμετέχουν υπηρεσιακά στελέχη, εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, εκπρόσωποι της ΚΕΔΚΕ, της Εκκλησίας της Ελλάδος, των κοινωνικών και επιστημονικών φορέων όπως και ειδικοί εμπειρογνώμονες.

Ειδικότερα το έργο της ΟΔΕ συνίσταται στην κατάρτιση των προδιαγραφών λειτουργίας του προγράμματος, στην παρακολούθηση αυτού σχετικά με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην υποστήριξη των στελεχών και των φορέων υλοποίησης του προγράμματος, στην αύξηση του ρυθμού εκτέλεσης του έργου και τη μεγιστοποίηση του αναμενόμενου αποτελέσματος.⁸⁰

⁷⁹ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας & Πρόνοιας, Ομάδα Διοίκησης Έργου, «Σχέδιο περιγραφής της δράσης και οδηγίες για την κατάρτιση εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας 'Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων' στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ», σελ.1-5.

⁸⁰ Σύστημα διαχείρισης 'Κέντρων ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων', σελ.. 20-21.

5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ» (Κ.Δ.Α.Π.).

Τα προγράμματα «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών» (Κ.Δ.Α.Π.) εντάσσεται στο Μέτρο 5.2 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση» του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας και έχει εγκριθεί στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης. Η χρηματοδότηση του έργου προέρχεται κατά 35% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και κατά 65% από το Ελληνικό Δημόσιο.⁸¹

Τα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.) είναι Μονάδες δημιουργικής απασχόλησης παιδιών, ηλικίας 6-12 χρονών. Στις μονάδες αυτές μπορούν να απασχολούνται και παιδιά με ελαφριάς μορφής κινητικά ή αισθητηριακά προβλήματα.

Σκοπός των Κ.Δ.Α.Π. είναι η δημιουργική απασχόληση των παιδιών για ορισμένο χρονικό διάστημα της ημέρας, εκτός σχολικού ωραρίου, η σωστή αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου με ατομική ή οργανωμένη δραστηριότητα ή μέσα από τις οργανωμένες ομάδες εργαστηρίων καθώς και η εξυπηρέτηση των γονέων. Τα Κέντρα μπορούν να διασυνδέονται και με τις εκπαιδευτικές μονάδες, τις κοινωνικές υπηρεσίες των ΟΤΑ και των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, τους φορείς και τις υπηρεσίες πολιτιστικής, αθλητικής, περιβαλλοντικής κ.λ.π. τοπικής παρέμβασης και ανάπτυξης.⁸²

Οι βασικοί στόχοι του προγράμματος εξωσχολικής απασχόλησης συνίστανται:

- Στην προώθηση ίσων ευκαιριών απασχόλησης και την εξασφάλιση ελεύθερου χρόνου στους γονείς, ώστε αυτοί να μπορούν να ανταποκριθούν στις εργασιακές τους υποχρεώσεις και να ικανοποιηθούν άλλες προσωπικές και οικογενειακές τους ανάγκες.
- Στην αύξηση της απασχολησιμότητας των γυναικών λόγω της απεξάρτησης τους από τη φροντίδα των παιδιών και λόγω της υψηλής συμμετοχής αυτών σε ειδικότητες που απαιτεί η δομή.
- Στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών, ώστε αυτά να υιοθετήσουν θετική στάση για την ζωή και να αποκτήσουν τις βάσεις και τα σημεία αναφοράς που θα τους είναι απαραίτητα για τη διαχείριση των προσωπικών τους ζητημάτων όταν ενηλικιωθούν.
- Στην προώθηση της ιδέας της συμμετοχής του πολίτη στο πολιτιστικό γίγνεσθαι του τόπου και την αναβάθμιση του επιπέδου ζωής των πολιτών.
- Στην βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής και μέριμνας για τους δημότες.

⁸¹ Σύστημα διαχείρισης 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών' σελ. 3-6

⁸² Οδηγός εφαρμογής για τη λειτουργία των δομών 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών' και 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με αναπηρία', Ηράκλειο 2001, σελ. 1-3.

- Στην εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων διαπαιδαγώγησης έξω από το σχολικό πλαίσιο με σκοπό την κοινωνική ένταξη παιδιών που αντιμετωπίζουν σχολική αποτυχία ή άλλης μορφής ειδικές ανάγκες.

Περιεχόμενο του προγράμματος ενός Κέντρου Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών αποτελεί η ενασχόληση με όλες τις μορφές τέχνης (λογοτεχνία , ζωγραφική , μουσική κ.α.), αλλά και με άλλες δραστηριότητες που εμπεριέχουν το στοιχείο της δημιουργίας (π.χ. μαγειρική) και της κοινωνικής παρέμβασης (π.χ. περιβαλλοντικά παιχνίδια). Οποιοδήποτε κι αν είναι το αντικείμενο ενασχόλησης, η διαδικασία έχει πάντα τη μορφή παιχνιδιού και όχι μαθήματος. Με άλλα λόγια αποσκοπεί στην απόλαυση, στην ψυχική συμμετοχή, στην προσωπική έκφραση και όχι στην απόκτηση συγκεκριμένων γνώσεων. Συγχρόνως όμως προσφέρει πλούτο αισθητικών ερεθισμάτων, τα οποία βοηθούν τα παιδιά να τελειοποιήσουν τα εκφραστικά τους μέσα. Συγκεκριμένα υπάρχουν οι εξής δραστηριότητες: α) λογοτεχνικά παιχνίδια, β) θεατρικά παιχνίδια, γ) μουσικοκινητικά παιχνίδια, δ) εικαστικά παιχνίδια, ε) κουκλοθέατρο, ζ) περιβαλλοντικά παιχνίδια, στ) οπτικοακουστικά παιχνίδια.⁸³

Τα ΚΔΑΠ για την εκπλήρωση των σκοπών τους, προβλέπεται να παρέχουν τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Υγιεινή και ασφαλή απασχόληση και αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου των παιδιών με την ανάπτυξη ατομικής και ομαδικής δραστηριότητας.
- Υλοποίηση προγραμμάτων έκφρασης, ψυχαγωγίας, άθλησης.
- Ανάπτυξη φιλικών δεσμών και κοινωνικών σχέσεων.
- Ενημέρωση της οικογένειας και παραπομπή σε φορείς που παρέχουν εξειδικευμένες υπηρεσίες.

Το προσωπικό που απασχολείται στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών είναι:

Α) *Ειδικευμένο προσωπικό*, για τη δημιουργική απασχόληση ανάλογα με τις δραστηριότητες που θα αναπτυχθούν,

Ενδεικτικά αναφέρουμε:

- ⇒ Νηπιαγωγός
- ⇒ Δάσκαλος
- ⇒ Γυμναστής
- ⇒ Καθηγητής μουσικής
- ⇒ Καθηγητής πληροφορικής
- ⇒ Καθηγητής ζωγραφικής
- ⇒ Καθηγητής θεατρολογίας κ.α.

⁸³ Ένας οδηγός για την εξωσχολική απασχόληση, «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών», ΚΕΘΙ 2000, ό.π., σελ. 38-46.

‘Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών’.

Εποπτεία – διοίκηση προγράμματος

Τον συντονισμό, την υποστήριξη και την παρακολούθηση της λειτουργίας των Κέντρων αναλαμβάνει η Ομάδα Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ). Στην ΟΔΕ, η οποία εδρεύει στο καθ’ ύλη αρμόδιο Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, συμμετέχουν υπηρεσιακά στελέχη, εκπρόσωποι των συναρμόδιων Υπουργείων Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, εκπρόσωποι της ΚΕΔΚΕ, της Εκκλησίας της Ελλάδος, των κοινωνικών και επιστημονικών φορέων όπως και ειδικοί εμπειρογνώμονες.

Ειδικότερα το έργο της ΟΔΕ συνίσταται στην κατάρτιση των προδιαγραφών λειτουργίας του προγράμματος, στην παρακολούθηση αυτού σχετικά με την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών, στην υποστήριξη των στελεχών και των φορέων υλοποίησης του προγράμματος, στην αύξηση του ρυθμού εκτέλεσης του έργου και τη μεγιστοποίηση του αναμενόμενου αποτελέσματος. Παράλληλα η ΟΔΕ στηρίζει τη διαδικασία καταχώρησης των πληροφοριών που εισάγονται στο Χάρτη της Πρόνοιας.

⁸⁴ Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας & Πρόνοιας, Ομάδα Διοίκησης Έργου, «Οδηγίες για την κατάρτιση εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας ‘Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών’ στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων του Γ’ ΚΠΣ, σελ. 1-4.

6. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΑΙΔΙΚΟΣ, ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΣ & ΒΡΕΦΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ».

Τα προγράμματα «Παιδικός Σταθμός», «Βρεφονηπιακός Σταθμός» και «Βρεφικός Σταθμός», εντάσσονται στο μέτρο 6.1 «Ανάπτυξη Κοινωνικών Υπηρεσιών Υποστήριξης για την Προώθηση Ίσων Ευκαιριών» των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (Π.Ε.Π.) Κρήτης. Η χρηματοδότηση του έργου προέρχεται κατά 65% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (Ε.Κ.Τ.) και κατά 35% από το Ελληνικό Δημόσιο.⁸⁵

Οι στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η αύξηση της απασχολησιμότητας των γυναικών.
- Η δημιουργία θέσεων απασχόλησης.
- Η προώθηση ίσων ευκαιριών απασχόλησης.
- Η ανάπτυξη και βελτίωση της κοινωνικής πολιτικής και μέριμνας για τους δημότες.
- Η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών προς τα παιδιά.
- Η αύξηση του εισοδήματος.
- Η αναβάθμιση του επιπέδου ζωής των δημοτών.

Ωφελούμενοι του προγράμματος είναι:

- Γυναίκες που επιθυμούν να ενταχθούν στην αμειβόμενη ενεργό ζωή ή να επανενταχθούν σε αυτήν, υστέρα από την απουσία τους λόγω των αλληλοσυγκρουόμενων ευθυνών απασχόλησης της οικογένειας.
- Άνεργοι, κυρίως γυναίκες, που διαθέτουν επαγγελματικά προσόντα και θέλουν να απασχοληθούν στις ειδικότητες του προγράμματος.
- Τα παιδιά που εγγράφονται στους Σταθμούς και παρακολουθούν το πρόγραμμά τους.⁸⁶

Οι Σταθμοί εξασφαλίζουν:

- Υγιεινή & ασφαλή παραμονή, προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε ηλικίας.
- Απασχόληση, διαπαιδαγώγηση, παιχνίδι, ψυχαγωγία, ανάπαυση, ψυχολογική υποστήριξη ανάλογα με την ηλικία.
- Μέριμνα για την ομαλή ψυχοσυναισθηματική και υγιή ανάπτυξη των παιδιών και παρέχει συμβουλευτική ενημέρωση και υποστήριξη στις οικογένειες τους.
- Υγιεινή και επαρκή διατροφή με σωστή ποιοτική σύνθεση.
- Κοινωνικοποίηση των παιδιών.
- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας τους.
- Γλωσσική ανάπτυξη.
- Καλλιέργεια της ανάγκης για εκράτηση μέσα από βιωματική επικοινωνιακή διδασκαλία.

⁸⁵ Σύστημα διαχείρισης 'Παιδικό, Βρεφονηπιακό και Βρεφικό Σταθμοί' σελ. 4-6.

⁸⁶ Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευση, Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Ε. σελ. 29.

Στελέχωση των Σταθμών:

- ⇒ Μία Διευθύντρια - Νηπιαγωγό
- ⇒ Μία Νηπιαγωγό ή Βρεφονηπιοκόμο αντίστοιχα
- ⇒ Μία Βοηθό Βρεφοκόμου
- ⇒ Ένα Μάγειρα
- ⇒ Μία Καθαρίστρια
- ⇒ Έναν Παιδίατρο (Εξωτερικό συνεργάτη)
- ⇒ Έναν Οικονομολόγο (Εξωτερικό συνεργάτη)⁸⁷

‘Παιδικός Σταθμός’

Εποπτεία - διοίκηση προγράμματος

Το Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας συγκρότησε Ομάδα Διοίκησης Έργου (ΟΔΕ) για την προετοιμασία και τον έλεγχο της υλοποίησης του προγράμματος.

Ο έλεγχος συνίσταται στην εξέταση της ποιότητας του παρεχόμενου έργου και στην ορθή οικονομική διαχείριση σύμφωνα με τις ισχύουσες κοινοτικές και εθνικές διατάξεις

Ο έλεγχος διενεργείται στα παρακάτω στάδια:

Α) Πρωτοβάθμιος έλεγχος, ο οποίος διενεργείται από τη Διαχειριστική Αρχή κάθε Ε.Π.

Β) Δευτεροβάθμιος έλεγχος, που διενεργείται από την αρχή Πληρωμής του ΚΠΣ

Γ) Εξωτερικός δημοσιονομικός έλεγχος, ο οποίος διενεργείται από την Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΛ).⁸⁸

⁸⁷ Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης, οδηγός εφαρμογής ‘Παιδικών, Βρεφονηπιακών και Βρεφικών Σταθμών’, σελ. 18-20.

⁸⁸ Σύστημα διαχείρισης ‘Παιδικό, Βρεφονηπιακό και Βρεφικό Σταθμοί’, σελ. 20-22.

IV. ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΔΗΜΟΥΣ ΤΟΥ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ»

Α/Α	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΣΗΣ
1	ΚΟΙΝΩ. ΠΟΛΙΤΙ. Α	Αρχάνες	Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
2	Δημοτική Επιχείρηση Δήμου Τεμένους	Τεμένους	Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
3	Δημοτική Επιχείρηση Μοιρών	Μοίρες	Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
4	Δημοτική Επιχείρηση Νέας Αλικαρνασσού	Ν. Αλικαρνασσός	Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
5	Δημοτική Επιχείρηση ΕΛΤΥΝΑ	Νίκος Καζαντζάκης	Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
6	ΔΑΤΕΡ	Ρούβα	Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης
7	ΔΕΠΑΓ	Γάζι	Υπουργείο Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης

Πηγή: Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής Αυτοδιοικήσεων Κρήτης, 2007.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ»

Α/Α	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΣΗΣ
1	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Αγία Βαρβάρα	ΠΕΠ Κρήτης
2	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Αρχάνες	ΠΕΠ Κρήτης
3	Αναπτυξιακή	Βιάννος	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ

	Ηρακλείου		
4	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Γούβες	ΠΕΠ Κρήτης
5	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Καστέλι	ΠΕΠ Κρήτης
6	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Κόφινας	ΠΕΠ Κρήτης
7	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Μοίρες	ΠΕΠ Κρήτης
8	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Παλιανή	ΠΕΠ Κρήτης
9	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Τύλισος	ΠΕΠ Κρήτης
10	ΑΚΟΜ-Μ	Ζαρός	ΠΕΠ Κρήτης
11	Εταιρία Τουρισμού & Πολιτιστικής Ανάπτυξης	Γοργολαίνη	ΠΕΠ Κρήτης
12	Α.Ε.Δ. Αστερουσίων	Αστερούσια	ΠΕΠ Κρήτης
13	Δημοτική Επιχείρηση Ηρακλείου	Ηράκλειο	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
14	Δημοτική Επιχείρηση Ηρακλείου	Ηράκλειο	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
15	Δημοτική Επιχείρηση Ηρακλείου	Ηράκλειο	ΠΕΠ Κρήτης
16	Δημοτική Επιχείρηση Επισκοπής	Επισκοπή Πεδιάδος	ΠΕΠ Κρήτης
17	Δημοτική Επιχείρηση Δήμου Κρουσώνας	Κρουσώνας	ΠΕΠ Κρήτης
18	Δημοτική Επιχείρηση ΕΛΤΥΝΑ	Νίκος Καζαντζάκης	ΠΕΠ Κρήτης
19	Δημοτική Επιχείρηση Νέας Αλικαρνασσού	Ν. Αλικαρνασσός	ΠΕΠ Κρήτης
20	Δημοτική Επιχείρηση Δήμου Τεμένους	Τεμένους	ΠΕΠ Κρήτης
21	Δημοτική Επιχείρηση Δήμου Τεμένους	Τεμένους	ΠΕΠ Κρήτης
22	Δημοτική Επιχείρηση Γόρτυνας	Γόρτυνα	ΠΕΠ Κρήτης
23	ΔΑΤΕΡ	Ρούβας	ΠΕΠ Κρήτης
24	ΔΕΠΑ	Αρκαλοχώρι	ΠΕΠ Κρήτης
25	ΔΕΠΑΘ	Θραψανό	ΠΕΠ Κρήτης

Πηγή: Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής Αυτοδιοικήσεων Κρήτης, 2007.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ»

A/A	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΣΗΣ
1	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Κόφινας	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
2	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Γοργολαΐνη	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
3	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Καστέλι	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
4	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Κρουσώνας	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
5	Δημοτική Επιχείρηση Ηρακλείου	Ηράκλειο	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
6	Δημοτική Επιχείρηση Γαζίου	Γάζι	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
7	Δημοτική Επιχείρηση ΕΛΤΥΝΑ	Ν. Καζαντζάκης	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
8	Δημοτική Επιχείρηση Τεμένους	Τεμένους	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
9	Δημοτική Επιχείρηση Ανάπτυξης Τυρπακίου	Τυρπάκι	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
10	ΟΑΝΑΜ	Αστερούσια	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
11	ΟΑΝΑΜ	Κόφινας	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
12	ΔΑΤΕΡ	Ρούβας	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
13	ΑΚΟΜ	Τύλισος	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
14	ΔΕΠΑ	Αρκαλοχώρι	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας

Πηγή: Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής Αυτοδιοικήσεων Κρήτης, 2007.

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΕΝΤΡΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ
ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ»**

A/A	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΣΗΣ
1	ΚΟΙΝΩ.ΠΟΛΙΤΙ.Α	Βιάννος	ΠΕΠ Κρήτης
2	ΚΟΙΝΩ.ΠΟΛΙΤΙ.Α	Χερσόνησος	ΠΕΠ Κρήτης
3	Δημοτική Επιχείρηση Γαζίου	Γάζι	ΠΕΠ Κρήτης

4	Δημοτική ΕΛΤΥΝΑ	Επιχείρηση	Νίκος Καζαντζάκης	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
5	Δημοτική Τεμένους	Επιχείρηση	Τεμένους	ΠΕΠ Κρήτης
6	ΔΕΠΑ		Αρκαλοχώρι	ΠΕΠ Κρήτης

Πηγή: Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής Αυτοδιοικήσεων Κρήτης, 2007.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ»

Α/Α	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΣΗΣ
1	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Αρχάνες	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
2	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Γοργολαΐνη	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
3	ΑΚΟΜ-Μ	Τύλισος	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
4	Δημοτική Επιχείρηση ΕΛΤΥΝΑ	Νίκος Καζαντζάκης	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
5	Δημοτική Επιχείρηση Τεμένους	Τεμένους	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
6	Δημοτική Επιχείρηση Επισκοπής	Επισκοπή	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
7	ΔΕΠΑ	Αρκαλοχώρι	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
8	ΔΕΠΑΓ	Γάζι	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ

Πηγή: Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής Αυτοδιοικήσεων Κρήτης, 2007.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΠΑΙΔΙΚΟΙ, ΒΡΕΦΟΝΗΠΙΑΚΟΙ, ΒΡΕΦΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ»

Α/Α	ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ	ΔΗΜΟΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	ΦΟΡΕΑΣ ΧΡΗΜΑΤ/ΣΗΣ
1	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Αγία Βαρβάρα	Παιδικός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
2	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Αρχάνες	Βρεφικός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
3	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Καστέλι	Βρεφονηπιακός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
4	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Κόφινας	Παιδικός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ

5	Αναπτυξιακή Ηρακλείου	Μοίρες	Βρεφικός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
6	Αναπτυξιακή Εταιρία Δήμου Αστερουσίων	Αστερούσια	Βρεφικός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
7	Δημοτική Επιχείρηση ΕΛΤΥΝΑ	Νίκος Καζαντζάκης	Βρεφονηπιακός Σταθμός	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
8	Δημοτική Επιχείρηση Τεμένους	Τεμένους	Παιδικός Σταθμός	Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας
9	ΔΕΠΑ	Αρκαλοχώρι	Βρεφονηπιακός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
10	ΔΕΠΑΘ	Θραψανό	Παιδικός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
11	ΔΑΤΕΡ	Ρούβας	Βρεφικός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ
12	Εταιρία Πολιτιστικής & Τουριστικής Ανάπτυξης	Γοργολαΐνη	Βρεφονηπιακός Σταθμός	ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ

Πηγή: Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής Αυτοδιοικήσεων Κρήτης, 2007.

**ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ
ΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΝΑ ΔΗΜΟ**

Α/Α	ΔΗΜΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ
1	Αγία Βαρβάρα	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Παιδικός Σταθμός
2	Αρκαλοχώρι	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων 4. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών 5. Βρεφονηπιακός Σταθμός
3	Αρχάνες	1. Βοήθεια στο σπίτι 2. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών 3. Βρεφονηπιακός Σταθμός 4. Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
4	Αστερούσια	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Βρεφονηπιακός Σταθμός
5	Βιάννος	1. Βοήθεια στο σπίτι 2. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
6	Γάζι	1. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 2. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων 3. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών 4. Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
7	Γοργοαΐνη	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών 4. Βρεφονηπιακός Σταθμός
8	Γόρτυνα	1. Βοήθεια στο Σπίτι
9	Γούβες	1. Βοήθεια στο σπίτι
10	Επισκοπή	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
11	Ζαρός	1. Βοήθεια στο Σπίτι
12	Ηράκλειο	1. Βοήθεια στο Σπίτι 1 2. Βοήθεια στο Σπίτι 2 3. Βοήθεια στο Σπίτι 3

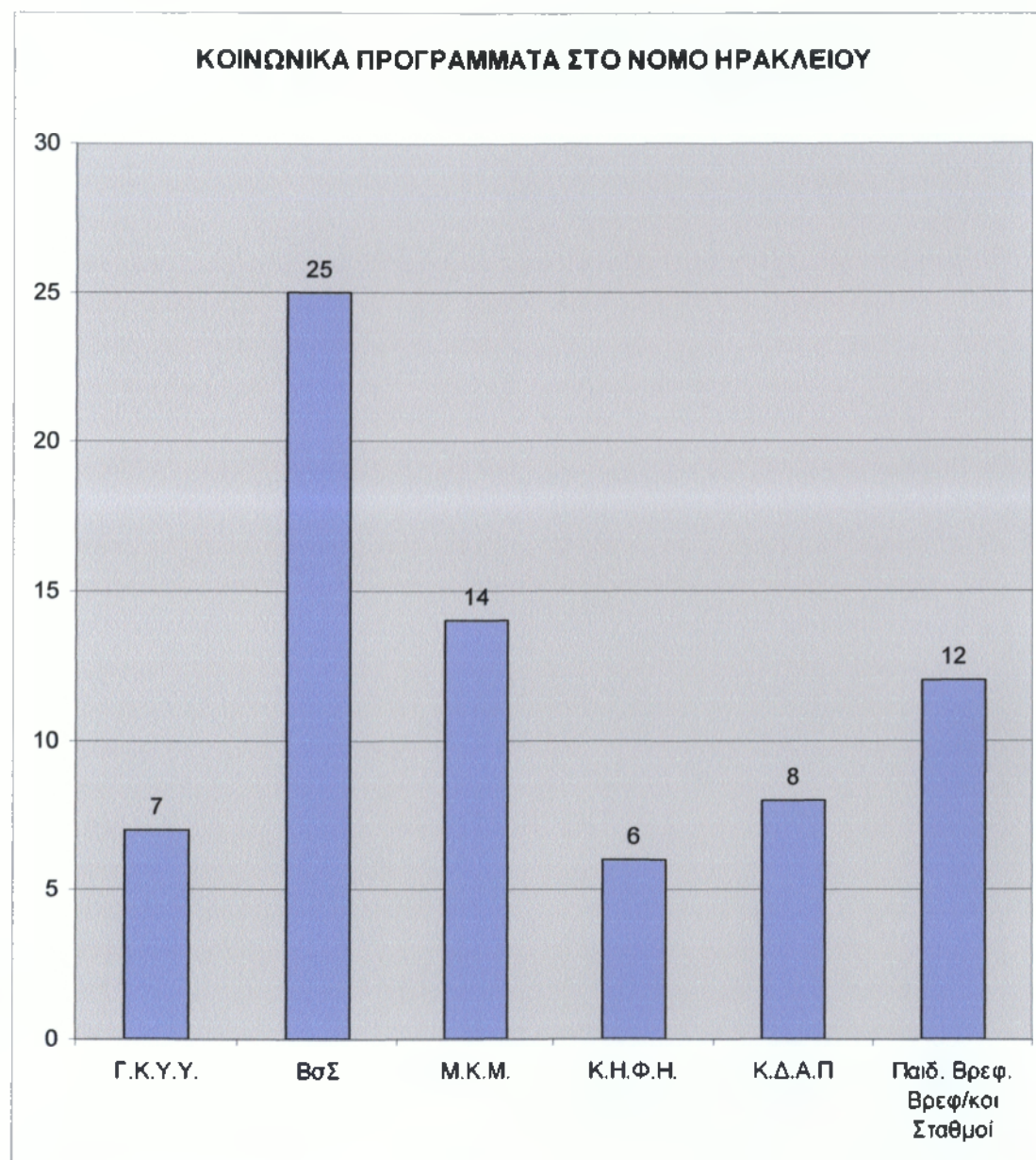
		4. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 1 5. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 2
13	Θρασανό	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Παιδικός Σταθμός
14	Καστέλι	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Βρεφονηπιακός Σταθμός
15	Κόφινας	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Παιδικός Σταθμός
16	Κρουσώνας	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας
17	Μάλια	
18	Μοίρες	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Βρεφονηπιακός Σταθμός 3. Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
19	Νέα Αλικαρνασός	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
20	Νίκος Καζαντζάκης	1. Βοήθεια στο σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων 4. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών 5. Βρεφονηπιακός σταθμός 6. Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
21	Ρούβας	1. Βοήθεια στο Σπίτι 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Βρεφονηπιακός Σταθμός 4. Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
22	Τεμένους	1. Βοήθεια στο Σπίτι 1 2. Βοήθεια στο Σπίτι 2 3. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 4. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων 5. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών 6. Παιδικός σταθμός 7. Γραφείο Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών
23	Παλιανή	1. Βοήθεια στο Σπίτι
24	Τύλισος	1. Βοήθεια στο Σπίτι

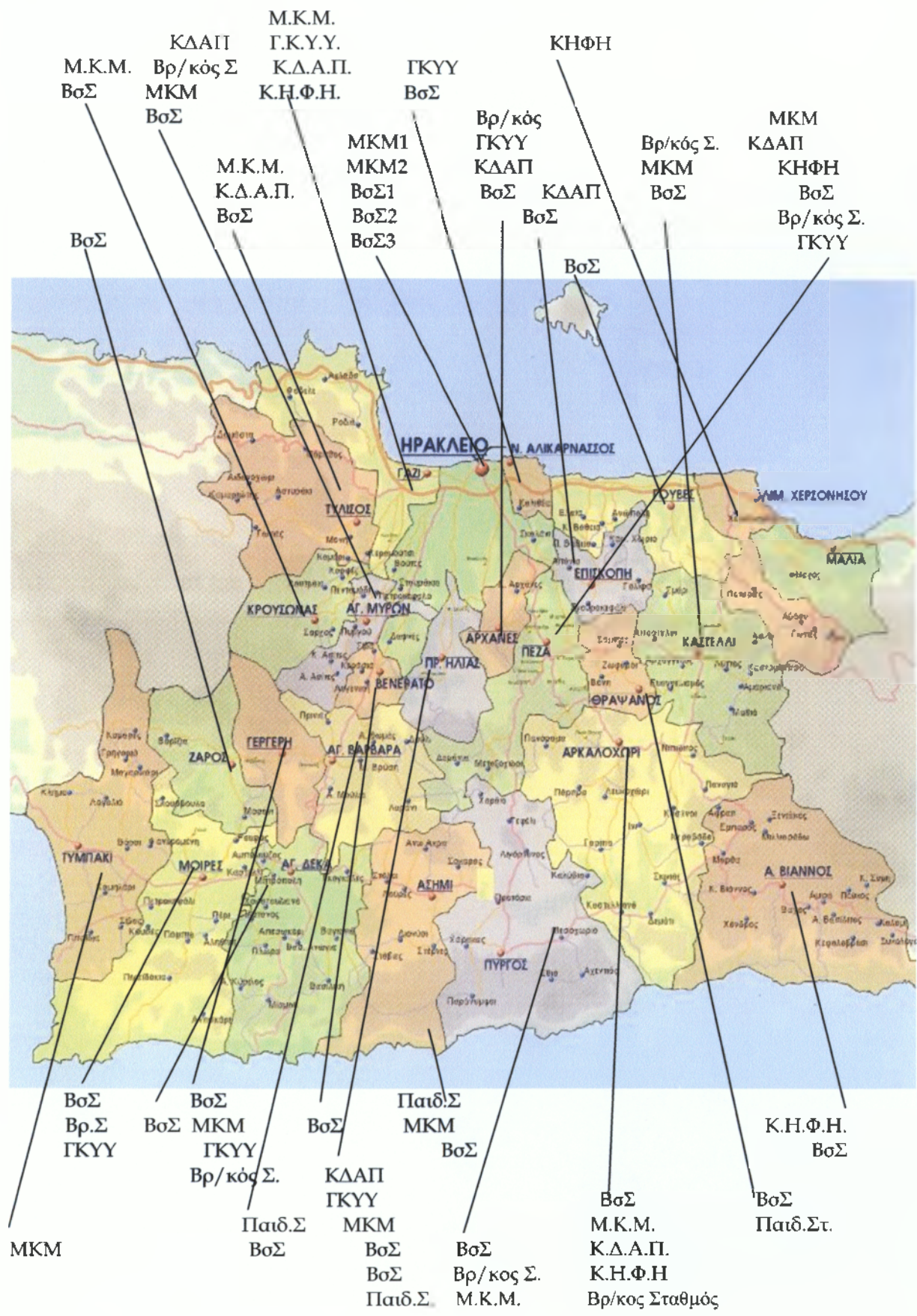
		<ul style="list-style-type: none"> 2. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας 3. Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
25	Τυμπάκι	<ul style="list-style-type: none"> 1. Μονάδα Κοινωνικής Μέριμνας
26	Χερσόνησος	<ul style="list-style-type: none"> 1. Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων

Πηγή: Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής Αυτοδιοικήσεων Κρήτης, 2007.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟ ΓΡΑΦΗΜΑ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΝΟΜΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

ΕΠΕΞΗΓΗΣΕΙΣ: Βοήθεια στο Σπίτι (ΒοΣ), Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας (ΜΚΜ), Γραφεία Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (ΓΚΥΥ), Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ), Βρεφονηπιακοί και Βρεφικοί Σταθμοί (Βρ/κός Σ.), Παιδικό Σταθμοί (Παιδ. Σ.).

ΤΡΙΤΟ ΜΕΡΟΣ: ΕΡΕΥΝΑ

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2009 και είναι δειγματοληπτική. Απευθύνεται στους κατοίκους του δήμου Αρχανών, εκεί όπου έχει την έδρα της η Αναπτυξιακή Ηρακλείου Α.Α.Ε. Ερωτήθηκαν οι εγγεγραμμένοι ωφελούμενοι του κοινωνικού προγράμματος «Βοήθεια στο Σπίτι» και οι εγγεγραμμένοι του κοινωνικού προγράμματος «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών».

Οι εγγεγραμμένοι του ΒοΣ την παρούσα στιγμή είναι 109 άτομα. Απ' αυτά οι 63 είναι άνδρες και οι 46 είναι γυναίκες. Οι ηλικίες τους κυμαίνονται από 63 - 92 ετών.

Τα εγγεγραμμένα παιδιά στο ΚΔΑΠ Αρχανών είναι 120. Οι ηλικίες των παιδιών που είναι εγγεγραμμένα την παρούσα στιγμή κυμαίνονται από 6 - 12 ετών. Σε αυτή την περίπτωση ερωτήθηκαν οι οικογένειες τους, επειδή αυτές μπορούν να πουν κατά πόσο ωφελούνται από το πρόγραμμα ή όχι.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ» ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΑΡΧΑΝΩΝ

1. Πως ενημερωθήκατε για την ύπαρξη του προγράμματος;

- A) Από το ίδιο το πρόγραμμα (υπάλληλοι του προγράμματος)
- B) Από τους φορείς κοινωνικών προγραμμάτων (Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκκλησία, άλλοι φορείς)
- Γ) Μέσα μαζικής ενημέρωσης, διαφημιστικά έντυπα
- Δ) Άλλο

2. Σε ποια κατηγορία ανήκετε;

- A) Πλήρως αυτοεξυπηρετούμενος/η
- B) Μερικώς αυτοεξυπηρετούμενος/η
- Γ) Μη αυτοεξυπηρετούμενος/η
- Δ) Κατακεκλιμένοι

3. Ποιες υπηρεσίες σας προσφέρονται;

- A) Υπηρεσίες οικογενειακής βοήθου
- B) Υπηρεσίες νοσηλευτή
- Γ) Υπηρεσίες κοινωνικού λειτουργού
- Δ) Υπηρεσίες φυσιοθεραπευτή
- E) Παραπάνω από μία ή και όλες οι παραπάνω

4. Πόσες φορές την εβδομάδα σας επισκέπτονται οι υπάλληλοι του προγράμματος;

- A) 1
- B) 2
- Γ) 3
- Δ) 4
- E) 5

5. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας από τη λειτουργία του προγράμματος;

- A) Καθόλου
- B) Λίγο
- Γ) Πολύ
- Δ) Αρκετά

6. Κρίνεται χρήσιμη τη συνέχιση της λειτουργίας του προγράμματος;

- A) Ναι
- B) Ναι, με βελτίωση
- Γ) Όχι

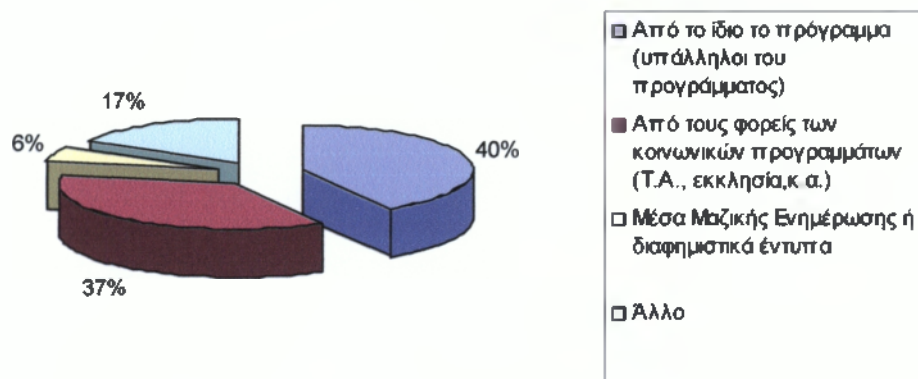
**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΕΝΤΡΑ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ» ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ
ΑΡΧΑΝΩΝ**

- 1. Πως ενημερωθήκατε για την ύπαρξη του προγράμματος;**
Α) Από το ίδιο το πρόγραμμα (υιάλληλοι του προγράμματος)
Β) Από τους φορείς κοινωνικών προγραμμάτων (Τοπική Αυτοδιοίκηση, εκκλησία, άλλοι φορείς)
Γ) Μέσα μαζικής ενημέρωσης, διαφημιστικά έντυπα
Δ) Άλλο
- 2. Ποιος ο αριθμός των παιδιών στην οικογένεια;**
Α) 1
Β) 2
Γ) 3
Δ) 4 και πάνω
- 3. Ποια η επαγγελματική σας κατάσταση πριν τη λειτουργία του προγράμματος;**
Α) Άνεργη
Β) Εποχικά απασχολούμενη
Γ) Πλήρως απασχολούμενη
Δ) Μερικώς απασχολούμενη
- 4. Ποιες οι προσδοκίες σας από τη λειτουργία του προγράμματος;**
Α) Απελευθέρωση χρόνου για εξεύρεση εργασίας
Β) Κοινωνικοποίηση και δημιουργική απασχόληση παιδιών
Γ) Ανάπτυξη προσωπικών ενδιαφερόντων
- 5. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας από τη λειτουργία του προγράμματος;**
Α) Καθόλου
Β) Λίγο
Γ) Πολύ
Δ) Αρκετά
- 6. Κρίνεται χρήσιμη τη συνέχιση της λειτουργίας του προγράμματος;**
Α) Ναι
Β) Ναι, με βελτίωση
Γ) Όχι

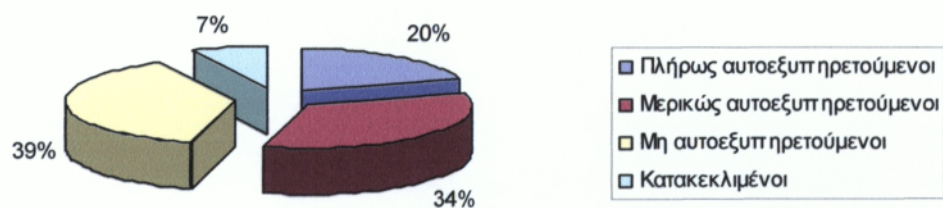
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι»

1. Πώς ενημερωθήκατε για την ύπαρξη των κοινωνικών προγραμμάτων;

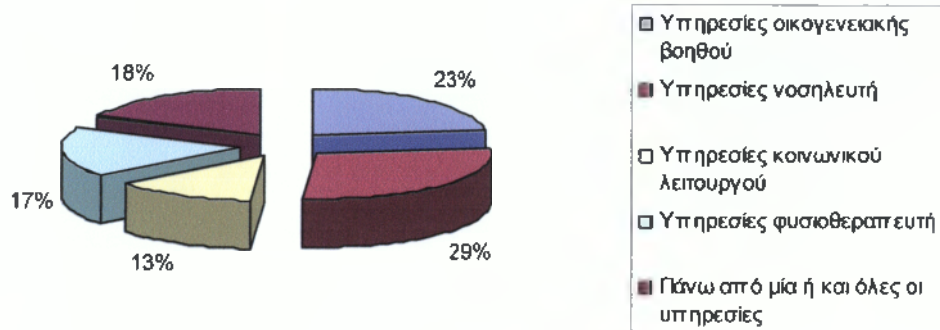

2. Σε ποιά κατηγορία ανήκειται;

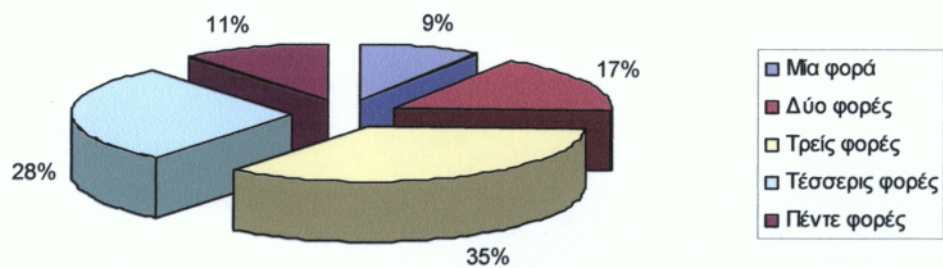

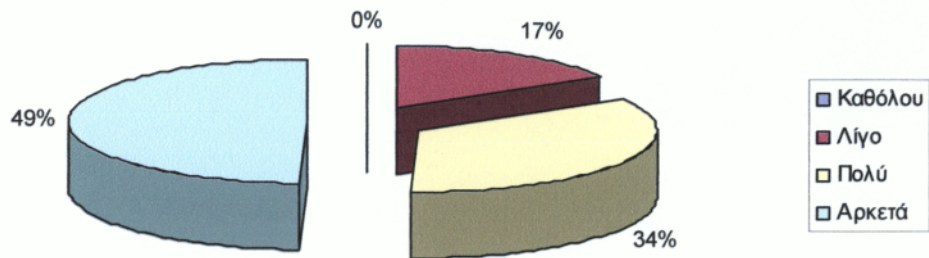
3. Ποιές υπηρεσίες σας προσφέρονται;

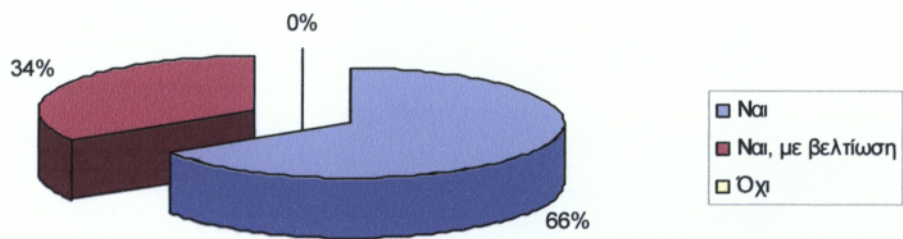
4. Πόσες φορές την εβδομάδα σας επισκέπτονται οι υπάλληλοι του προγράμματος;

5. Σε ποιά βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας από τη λειτουργία του προγράμματος;

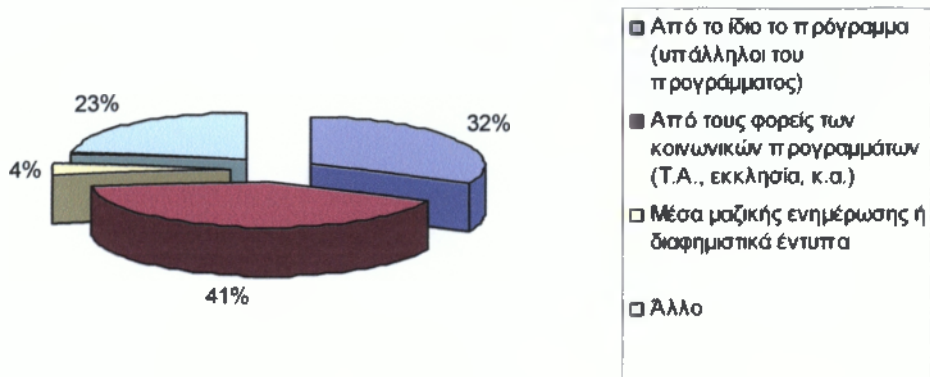

6. Κρίνεται χρήσιμη τη συνέχιση της λειτουργίας του προγράμματος;

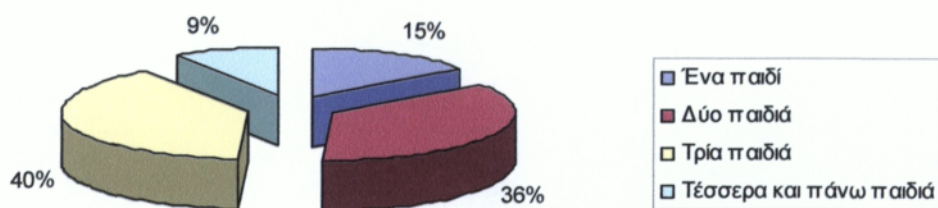

Πρόγραμμα «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών»

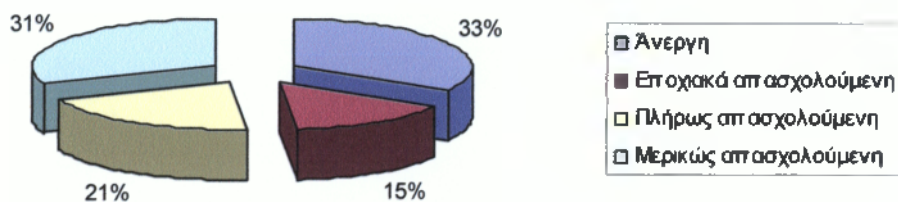
1. Πώς ενημερωθήκατε για την ύπαρξη του κοινωνικού προγράμματος;

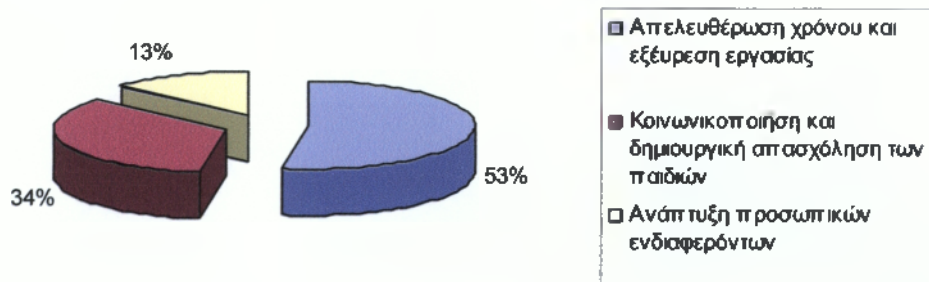
2. Ποιός είναι ο αριθμός παιδιών στην οικογένειά σας;

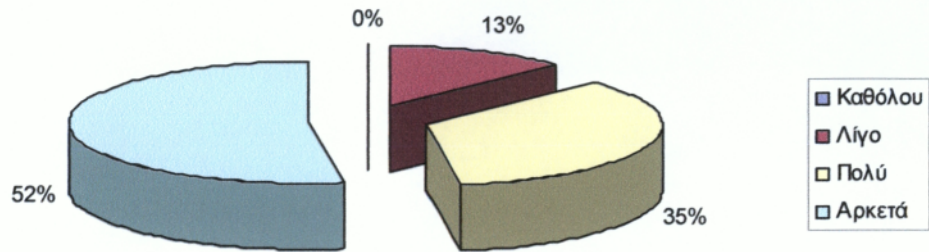
3. Ποιά η επαγγελματική σας κατάσταση πριν τη λειτουργία του προγράμματος;

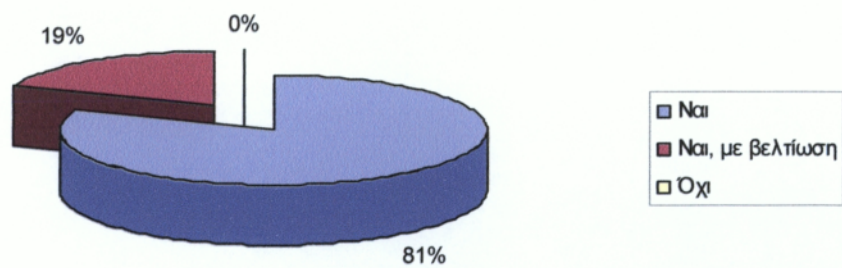
4. Ποιές οι προσδοκίες σας από τη λειτουργία του προγράμματος;

5. Σε ποιο βαθμό ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες σας απο τη λειτουργία του προγράμματος;

6. Κρίνεται χρήσιμη τη συνέχιση της λειτουργίας του προγράμματος;

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 'ΒΟΗΘΕΙΑ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ'. Αρχίζοντας από το γνωστότερο σε όλους μας, κοινωνικό πρόγραμμα για τους ηλικιωμένους, 'Βοήθεια στο Σπίτι', αξίζει να σημειώσουμε ότι το πρόγραμμα αυτό υλοποιείται στο σύνολο των Δήμων του Νομού Ηρακλείου, με μοναδική εξαίρεση το Δήμο Μαλίων, όπου δεν υλοποιείται κανένα από τα προγράμματα.

Παίρνοντας λοιπόν, ως δείγμα τους ωφελούμενους του προγράμματος του Δήμου Αρχανών, για το 'Βοήθεια στο Σπίτι', έχουμε τα στοιχεία που ακολουθούν:

1. Στην πρώτη ερώτηση, η οποία μας πληροφορεί, με ποιόν τρόπο έγινε γνωστό στους ωφελούμενους το πρόγραμμα, βλέπουμε ότι στο 40% αυτών, έγινε γνωστό από τους ίδιους τους υπάλληλους του προγράμματος (συντονιστές, νοσηλευτές, οικογενειακούς βοηθούς, φυσιοθεραπευτές κ.α.). Το 37% των ωφελούμενων γνώρισε το πρόγραμμα, από τους φορείς που το υλοποιούν δηλαδή φορείς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και στη συγκεκριμένη περίπτωση από την Αναπτυξιακή Ηρακλείου. Ένα μικρότερο ποσοστό, το 17%, ενημερώθηκε από κάποιο φίλο ή γείτονα, ενώ η διαφήμιση δεν έπαιξε σημαντικό ρόλο, αφού μόνο το 6% ενημερώθηκε με αυτό τον τρόπο. Αυτό που συμπεραίνουμε λοιπόν από εδώ είναι ότι οι υπάλληλοι του προγράμματος έχουν σημαντικό μερίδιο στην γνωστοποίηση των ωφελειών αυτού, καθώς επίσης και η Αναπτυξιακή Ηρακλείου στη συγκεκριμένη περίπτωση.

2. Στην ερώτηση που ακολουθεί και μας ενημερώνει για την κατάσταση των ηλικιωμένων, βλέπουμε ότι την παρούσα στιγμή στο πρόγραμμα, το 39% των ερωτηθέντων ηλικιωμένων, είναι μη αυτοεξυπηρετούμενοι, το 34% μερικώς αυτοεξυπηρετούμενοι, το 20% αυτών, είναι πλήρως εξυπηρετούμενοι, ενώ υπάρχουν και κατακεκλιμένοι ηλικιωμένοι με ποσοστό 7%. Άρα συμπεραίνουμε ότι οι περισσότεροι από αυτούς έχουν μεγάλη ανάγκη από το πρόγραμμα, αφού οι πλήρως εξυπηρετούμενοι φτάνουν μόνο το 20%. Για το υπόλοιπο 80%, άρα οι υπηρεσίες είναι απαραίτητες.

3. Η επόμενη ερώτηση μας δείχνει τι είδους υπηρεσίες έχουν ανάγκη οι εγγεγραμμένοι στο πρόγραμμα. Βλέπουμε λοιπόν ότι τα ποσοστά είναι κατά κάποιο τρόπο σχεδόν μοιρασμένα, με τις νοσηλευτικές υπηρεσίες να υπερέχουν, με ποσοστό 29%. Αμέσως μετά έρχονται οι οικογενειακές ή οικιακές υπηρεσίες, δηλαδή η βοήθεια για τις δουλειές του σπιτιού με ποσοστό 23%. Δεν είναι ωστόσο λίγοι, εκείνοι που χρειάζονται πάνω από μία υπηρεσίες από τους υπάλληλους του προγράμματος, αφού φτάνουν το 18%. Με μικρότερα και χωρίς μεγάλη απόκλιση ποσοστά, έρχονται οι υπηρεσίες του φυσιοθεραπευτή με ποσοστό 17% και τέλος οι υπηρεσίες κοινωνικού λειτουργού, που εξυπηρετούν το 13% των εγγεγραμμένων ατόμων.

4. Όλες οι υπηρεσίες αυτές είναι πολύ σημαντικές για τους ηλικιωμένους και οι περισσότεροι θέλουν να εξασφαλίζουν όσο το δυνατόν περισσότερες μέρες επισκέψεων μέσα στην εβδομάδα. Οι επισκέψεις όμως γίνονται ανάλογα με την αξιολόγηση των αναγκών τους, αιό τους υπαλλήλους του προγράμματος. Έτσι λοιπόν έχουμε τα εξής στοιχεία: Το 35% των ηλικιωμένων χρειάζεται 3 επισκέψεις την εβδομάδα για να εξυπηρετηθούν. Αμέσως πλησιέστερη συχνότητα επισκέψεων, είναι 4 φορές την εβδομάδα, για το 28% των ωφελουμένων. Κάποιοι από εκείνους χρειάζονται 2 επισκέψεις την εβδομάδα, με ποσοστό 17%. Ένα πιο μικρό ποσοστό, το 11% των ηλικιωμένων, έχει μεγαλύτερη ανάγκη από εξυπηρέτηση, δηλαδή 5 επισκέψεις την εβδομάδα, ενώ ένα 9%, δηλαδή 10 άτομα από αυτούς χρειάζονται μόνο μία επίσκεψη την εβδομάδα. Άρα συμπερασματικά έχουμε ότι για 81 άτομα από τα 109, το 74%, οι επισκέψεις θα πρέπει να είναι συχνότερες.

5. Στην πιο σημαντική και ουσιαστική ερώτηση, που αφορά την ικανοποίηση των εγγεγραμμένων ηλικιωμένων, η πλειοψηφία, με ποσοστό 49% αυτών, απήντησαν ότι είναι αρκετά ευχαριστημένοι. Ένα ποσοστό 34% είναι πολύ ευχαριστημένοι, ενώ το 17% λιγότερο ευχαριστημένοι. Οι λόγοι για τους οποίους οι περισσότεροι είναι λιγότερο ευχαριστημένοι είναι γιατί θα ήθελαν περισσότερες επισκέψεις, ανεξάρτητα από τις ανάγκες τους. Εκείνοι οι οποίοι απήντησαν ότι είναι πολύ και όχι αρκετά ευχαριστημένοι, ήταν οι πιο συγκρατημένοι. Κανένας από αυτούς δεν απάντησε ότι δεν ικανοποιείται από τη λειτουργία του προγράμματος, καθόλου.

6. Οδηγούμαστε λοιπόν, στην τελευταία ερώτηση, που μας δείχνει αν οι εγγεγραμμένοι του προγράμματος κρίνουν χρήσιμη τη συνέχεια του ή αν πιστεύουν ότι θα έπρεπε να υπάρξει κάποια βελτίωση σε αυτό. Για το 66% αυτών, η απάντηση είναι θετική, ακόμη και αν δεν αλλάξουν κάποια πράγματα στη λειτουργία της δομής, κρίνουν τη συνέχιση της απαραίτητη. Ένα 34% υποστηρίζει ότι θα πρέπει να υπάρξει βελτίωση στο πρόγραμμα. Η βελτίωση αυτή, σύμφωνα με αυτούς θα πρέπει να έχει σχέση με τη σωστότερη κατανομή των επισκέψεων, είτε με τη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος, από τον αρμόδιο φορέα. Κανένας από τους ερωτηθέντες δεν ήταν αρνητικός για συνέχιση του προγράμματος. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι το έργο που προσφέρει το 'Βοήθεια στο Σπίτι' είναι απαραίτητο για τους ηλικιωμένους του Δήμου Αρχανών.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 'ΚΕΝΤΡΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ'

Όσον αφορά στο κοινωνικό πρόγραμμα 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών', πρέπει να αναφέρουμε ότι είναι μια εξίσου πολύ γνωστή δομή, που υλοποιείται σε πολλούς δήμους του Ηρακλείου.

Παίρνοντας λοιπόν, ως δείγμα τους εξυπηρετούμενους του Δήμου Αρχανών, για τα 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών' έχουμε τα στοιχεία που ακολουθούν:

1. Η πρώτη ερώτηση εδώ είναι κοινή, μας πληροφορεί επίσης, με ποιόν τρόπο έγιναν γνωστά στους εξυπηρετούμενους, το πρόγραμμα. Εδώ υπάρχει διαφορά σε σχέση με τα προηγούμενα αποτελέσματα. Στην περίπτωση του Κ.Δ.Α.Π., η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οικογενειών, απήντησαν ότι έμαθαν για το πρόγραμμα από το φορέα που το υλοποιεί, στη συγκεκριμένη περίπτωση την Αναπτυξιακή Ηρακλείου. Το ποσοστό αυτών, ανέρχεται στο 41%. Η αμέσως επόμενη σε ποσοστό, πηγή γνωστοποίησης, του προγράμματος, είναι οι υπάλληλοι που το απαρτίζουν, με ποσοστό 32%. Το 23% ενημερώθηκε από φίλους ή γείτονες, ενώ το ποσοστό που ενημερώθηκε μέσω διαφημιστικών εντύπων ή Μ.Μ.Ε., φτάνει μόλις το 4%. Βλέπουμε και εδώ όπως και στην περίπτωση του 'Βοήθεια στο Σπίτι', ότι τα Μ.Μ.Ε. και τα διαφημιστικά έντυπα δεν συμβάλλουν σχεδόν καθόλου στη γνωστοποίηση του προγράμματος. Ενώ εδώ έχουμε την Αναπτυξιακή Ηρακλείου να έχει τη μεγαλύτερη δράση για να γνωστοποιηθεί αυτό.

2. Η δεύτερη ερώτηση έχει να κάνει με τον αριθμό των παιδιών που υπάρχουν στις οικογένειες, των οποίων τα παιδιά είναι εγγεγραμμένα στο πρόγραμμα. Τα μεγαλύτερο ποσοστό των οικογενειών αυτών έχουν 3 παιδιά, το ποσοστό αυτό φτάνει στα 40%. Ακολουθούν οι οικογένειες που έχουν 2 παιδιά, με ποσοστό 36%, εκείνες που έχουν 1 παιδί, με 15% και τέλος αυτές που έχουν 4 ή περισσότερα παιδιά με, 9%. Συμπεραίνουμε λοιπόν, από αυτή την ερώτηση, τη σημαντική συμβολή του Κ.Δ.Α.Π. για τις οικογένειες που έχουν 2 ή και περισσότερα παιδιά και είναι δύσκολο να πληρώνουν για να τους τα κρατούν απασχολημένα εν ώρα εργασίας των γονιών τους.

3. Η επόμενη ερώτηση είναι πολύ μεγάλης σημασίας, αφού μας δηλώνει, κατά πόσο το Κ.Δ.Α.Π., επιτελεί το σκοπό του, που είναι η αύξηση της απασχόλησης. Έτσι λοιπόν επαγγελματική κατάσταση όπως θα δούμε των γυναικών, των οικογενειών που εξετάζουμε, πριν τη λειτουργία του προγράμματος, ήταν κατά το μεγαλύτερο ποσοστό άνεργες, 33%. Το ποσοστό που ακολουθεί αμέσως μετά, είναι 31% και μας δείχνει τις γυναίκες, που ήταν μερικώς απασχολούμενες. Ακολουθούν στη συνέχεια οι γυναίκες που ήταν πλήρως απασχολούμενες, με ποσοστό 21% και με ποσοστό 15% εκείνες που ήταν εποχιακά απασχολούμενες. Βλέπουμε λοιπόν ότι το 79% των οικογενειών που έχουν εγγεγραμμένα παιδιά στο πρόγραμμα, ανήκαν στις κατηγορίες: άνεργες, μερικώς απασχολούμενες και εποχιακά απασχολούμενες.

4. Η ερώτηση αυτή έρχεται σαν αποτέλεσμα της προηγούμενης. Έρχεται να μας δείξει ποιες είναι οι βασικότερες προσδοκίες των οικογενειών που γράφουν τα παιδιά τους στα Κ.Δ.Α.Π.. Ως επικρατέστερη απάντηση έρχεται η απελευθέρωση χρόνου και εξεύρεση εργασίας, με ποσοστό 53%. Αυτό είναι μία αναμενόμενη απάντηση, αν λάβουμε υπόψη το ποσοστό των γυναικών που ήταν άνεργες και μερικώς ή εποχιακά απασχολούμενες, πριν τη λειτουργία του προγράμματος, από την προηγούμενη ερώτηση. Αμέσως επόμενη, σε σειρά, προσδοκία, είναι η κοινωνικοποίηση και δημιουργική απασχόληση των παιδιών, με ποσοστό 34%. Τέλος κάποιες οικογένειες προσδοκούν την ανάπτυξη προσωπικών ενδιαφερόντων, με ποσοστό 13%.

5. Με αυτή την ερώτηση, θα πληροφορηθούμε, πόσο ικανοποιημένες τελικά είναι οι εξυπηρετούμενες, από το πρόγραμμα, οικογένειες. Είναι πολύ ενδιαφέρον λοιπόν ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων απήντησαν ότι είναι αρκετά ικανοποιημένες από τη λειτουργία του, με ποσοστό 52%. Το 35% των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι έχουν μείνει πολύ ικανοποιημένοι. Ένα 13%, όμως δήλωσαν ότι είναι λιγότερο ικανοποιημένοι, γιατί θα ήθελαν το πρόγραμμα να εμπλουτιστεί όσον αφορά στις δραστηριότητες των παιδιών. Ενώ και πάλι εκείνοι που εξέφρασαν ότι ήταν πολύ και όχι αρκετά ικανοποιημένοι, ήταν οι πιο συγκρατημένοι. Δεν βρέθηκε κανένας που να μην ήταν ικανοποιημένος σε κάποιο βαθμό από τη δομή. Συμπεραίνουμε λοιπόν από εδώ ότι το ΚΔΑΠ Αρχανών έχει επιτελέσει το σκοπό του, που βασικά είναι η αύξηση της απασχόλησης, αφού η πλειοψηφία των οικογενειών που έχει γράψει τα παιδιά της είναι αρκετά ικανοποιημένοι, οπότε επιτεύχθηκε ο σκοπός, αυξήθηκε η απασχόληση με τη λειτουργία του προγράμματος.

6. Η τελευταία ερώτηση, που αναφέρεται στη χρησιμότητα της συνέχισης της λειτουργίας του Κ.Δ.Α.Π., είχε τα εξής αποτελέσματα: Το 81% των ερωτηθέντων απήντησαν ότι κρίνουν απαραίτητη τη συνέχιση της λειτουργίας του προγράμματος ως έχει. Το υπόλοιπο 19% κρίνει ότι είναι απόλυτα χρήσιμο, αλλά πρέπει να υποστεί κάποια βελτίωση. Αυτή η βελτίωση θεωρούν ότι θα πρέπει να κάνει, περισσότερο, με τη εφαρμογή νέων δραστηριοτήτων και τον εμπλουτισμό των ήδη υπάρχοντων και λιγότερο με τη διαδικασία υλοποίησης του προγράμματος. Δεν υπήρξε καμία αρνητική απάντηση. Οπότε το συμπέρασμα είναι ότι η λειτουργία του Κ.Δ.Α.Π. Αρχανών είναι απαραίτητης σημασίας για τους κατοίκους του Δήμου.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ζητήθηκε και ακολουθεί, συνέντευξη από τον Διδάκτορα Κοινωνιολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, Δρακάκη Νικόλαο. Ο Κ. Δρακάκης Νικόλαος είναι δημοτικός σύμβουλος Δήμου Αρχανών από το 1998. Επίσης ήταν πρόεδρος στην ΚΟΙΝΩ.ΠΟΛΙΤΙ.Α. Κρήτης (Κοινωνική Πολιτική Αυτοδιοικήσεων Κρήτης), από την ίδρυση της 1999 - 2006. Από το 2007, είναι υπεύθυνος Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Προγραμμάτων στη ΝΕΛΕ (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) Ηρακλείου.

1^η Ερώτηση: Κύριε Δρακάκη, τι εννοούμε ακριβώς όταν αναφερόμαστε στα κοινωνικά προγράμματα και από πότε άρχισαν να εφαρμόζονται ουσιαστικά;

Όταν αναφερόμαστε στα κοινωνικά προγράμματα, ειδικά στην περιφέρεια, εννοούμε ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης από το 2000 και μετά. Και λέμε από το 2000 και μετά γιατί τότε άρχισε να εφαρμόζεται ουσιαστικά ένας τρίτος άξονας από την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαρθρωμένος γύρω από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Πριν από το 2000 με 2001 η κοινωνική παρέμβαση, που επηρέασε καταλυτικά τις κοινωνικές πολιτικές, στα κράτη μέλη, σε κεντρικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, ήταν ανύπαρκτη. Από το 2000 λοιπόν και μετά μιλάμε ουσιαστικά, για κοινωνικές παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαρθρώνονται εθνικά, περιφερειακά και τοπικά, με τον πολύ κρίσιμο ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

2^η Ερώτηση: Ποια είναι τα προγράμματα αυτά, σε ποιες κατηγορίες χωρίζονται;

Τα κοινωνικά προγράμματα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία, αποτελείται από 7 προγράμματα. Αυτά αφορούν τη δημιουργία δομών και υπηρεσιών προς τον πολίτη, προς τις ευπαθείς ομάδες και γενικότερα προς συγκεκριμένες ομάδες στόχου, με δημιουργία αντίστοιχων υπηρεσιών. Τα προγράμματα που ανήκουν σε αυτή την κατηγορία είναι τα: ΒοΣ, Μ.Κ.Μ., Κ.Η.Φ.Η., Γ.Κ.Υ.Υ., Κ.Δ.Α.Π., Κ.Δ.Α.Π. ΜΕΑ και οι Παιδικοί, Βρεφονηπιακοί, Βρεφικοί σταθμοί.

Στη δεύτερη κατηγορία έχουμε τα κοινωνικά προγράμματα, που δεν αφορούν δομές και υπηρεσίες κοινωνικού χαρακτήρα προς τους δημότες, αλλά αφορούν παρεμβάσεις σε συγκεκριμένες ομάδες στόχου, όσον αφορά στην απασχόληση και στην ενσωμάτωσή τους. Σε αυτή την κατηγορία ανήκουν τα εξής προγράμματα: Κοινωνική Πρωτοβουλία EQUAL, Ισοκρατία, Ορίζοντες Απασχόλησης, Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης, Τζαβ άντο γκαβ κ.α.

3^η Ερώτηση: Ποια είναι η διάρθρωση των προγραμμάτων;

Όσον αφορά στα 7 προγράμματα που ανήκουν στην πρώτη κατηγορία και αφορούν τη δημιουργία κοινωνικών δομών, ειδικά στην περιφέρεια, η διάρθρωση έγινε μέσα από εξειδικευμένους φορείς υλοποίησης, που είναι οι

Αναπτυξιακές Εταιρίες των Δήμων ή διαδημοτικοί οργανισμοί όπως η ΚΟΙΝΩ.ΠΟΛΙΤΙ.Α Κρήτης, που είναι ένα μοναδικό παράδειγμα διαδημοτικής συνεργασίας στην Ελλάδα.

Κάποια από αυτά τα προγράμματα είναι περιφερειακά, των ΠΕΠ και άλλα τομεακά των Υπουργείων. Έχουν λοιπόν διαφορετικές διαχειριστικές αρχές. Στο σύνολο τους, όμως, εμείς ως Αυτοδιοίκηση τα αντιμετωπίζουμε ως ομάδα δράσεων που η μία συμπληρώνει την άλλη και μαζί δίνουν το στίγμα της Κοινωνικής Πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο και υπογραμμίζουν ιδιαίτερα τη σημασία του ρόλου της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε αυτή την Κοινωνική Πολιτική.

Θεωρούμε ότι ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε αυτό το πλέγμα των προγραμμάτων είναι καθοριστικός. Μέσα από το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των εξειδικευμένων φορέων, ειδικεύτηκαν τα προγράμματα στις τοπικές κοινωνίες. Υπήρχε, λοιπόν μια εκδήλωση ενδιαφέροντος, αφού πρώτα εκλαϊκεύτηκε η φιλοσοφία του προγράμματος ανά Δήμο. Αφού υπήρξε η εκδήλωση, η δημοσίευση και η ευαισθητοποίηση του τοπικού πληθυσμού, άρχισε να ενεργοποιείται ο φορέας υλοποίησης. Έτσι τα προγράμματα άρχισαν να εφαρμόζονται, να παρακολουθούνται και να αξιολογούνται σχεδόν σε καθημερινή βάση από τους δημότες, από τις δημοτικές αρχές και από τους φορείς υλοποίησης, στο άτυπο κομμάτι, αλλά ουσιαστικό. Από εκεί και πέρα ακολουθούν οι έλεγχοι από τις Διαχειριστικές Αρχές σε πολλά επίπεδα. Η διάρθρωση τους, λοιπόν είναι οριζόντια σε όλη την Κρήτη, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπάρχουν προγράμματα σε όλες τις περιοχές.

Όσον αφορά στη δεύτερη κατηγορία των προγραμμάτων, που αφορούν την απασχολησιμότητα και την ενσωμάτωση συγκεκριμένων ομάδων στόχων, διαρθρώνονται με την εμπλοκή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης πάλι.

Εδώ, υπήρξε εκδήλωση ενδιαφέροντος που απευθυνόταν στις τοπικές κοινωνίες. Έτσι εκλαϊκεύτηκαν και πάλι οι διαδικασίες και βοηθήθηκαν οι πολίτες βήμα - βήμα στην ένταξη τους στα προγράμματα και την υλοποίηση αυτών.

Εδώ, ξανά, ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των φορέων της, ήταν πολύ καθοριστικός, αφού δεν μπορούσε κεντρικά το κράτος να παρέμβει σε απομακρυσμένες τοπικές κοινωνίες, χωρίς την καθοριστική στήριξη της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Βλέπουμε λοιπόν, ότι τα προγράμματα έχουν μία αποκεντρωμένη διάρθρωση, αλλά αυτό γίνεται με πολύ μεγάλο κόπο.

4η Ερώτηση: Ποια ήταν η αποδοχή των προγραμμάτων από τον κόσμο;

Για τα προγράμματα - δομές, προγράμματα- υπηρεσίες, η αποδοχή από τον κόσμο είναι καθολική, παρ' ότι, όπως είναι φυσικό, υπάρχουν αδυναμίες προβλήματα, ακόμη και δυσαρέσκεις κατά περίπτωση. Συνολικά όμως τα προγράμματα είναι αποδεκτά από την κοινωνία, είναι κοινωνικά νομιμοποιημένα και θεωρούνται πλέον μη αναιρέσιμες δομές. Έχουν την καθολική αναγνώριση των τοπικών κοινωνιών και των τοπικών φορέων. Πράγματι, αν εξαιρεθούν αυτές οι δομές δεν μένει τίποτα ουσιαστικό σε επίπεδο κοινωνικής παρέμβασης. Αν εξαιρέσουμε αυτό το κομμάτι των

παρεμβάσεων, οι υπόλοιπες δραστηριότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης αφορούν μόνο έργα υποδομής.

Πρέπει ωστόσο να αντιληφθούμε ότι εξίσου σημαντικό τουλάχιστον, αν όχι σημαντικότερο είναι οι δράσεις κοινωνικής παρέμβασης για την Τ.Α., διότι εδώ υπάρχουν πάρα πολλά θέματα, όπως της κοινωνικής συνοχής, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της στήριξης ευπαθών ομάδων, της προνοιακής πολιτικής και σειρά από άλλα, πολύ κρίσιμα ζητήματα της καθημερινότητας του κάθε πολίτη και της τοπικής κοινωνίας.

Το δεύτερο πακέτο κοινωνικών προγραμμάτων, αν και δεν απλώνεται σε όλο το κομμάτι του πληθυσμού, είναι γενικά αποδεκτό από όλους τους πολίτες.

5η Ερώτηση: Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζετε κατά την υλοποίηση των προγραμμάτων;

Το βασικότερο πρόβλημα είναι ότι τα προγράμματα αυτά, δεν διαμορφώνονται και συνδιαμορφώνονται από τους φορείς που θα έπρεπε. Είναι προγράμματα που έχουν αποφασιστεί σε Ευρωπαϊκά Κέντρα λήψης αποφάσεων. Κατά συνέπεια έρχονται με προδιαγραφές πολύ δύσκολες για τα ελληνικά δεδομένα, απαιτούν μεγάλη γραφειοκρατία και σπατάλη ενέργειας, για ειδικευτούν στα πραγματικά προβλήματα της καθημερινότητας της κάθε περιοχής. Αλλιώς αντιμετωπίζεται η ανεργία, για παράδειγμα, στο Βερολίνο και αλλιώς σε ένα μικρό χωριό της Κρήτης.

Υπάρχουν λοιπόν, προβλήματα προσαρμογής των προγραμμάτων που θα ήταν πιο εύκολα αν στις αρχικές διαδικασίες της διαμόρφωσης των προδιαγραφών, αυτών των προγραμμάτων, συμμετείχε ενεργητικότερα η Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Παρά όλα αυτά, παλεύουμε με όσα μέσα διαθέτουμε να φτάνουν αυτά τα προγράμματα, όσο καλύτερα γίνεται στις τοπικές κοινωνίες.

Άλλο ένα πρόβλημα στην εφαρμογή των προγραμμάτων που απευθύνονται συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι τοιγγάνοι ή οι μετανάστες. Αντίθετα, τα προγράμματα που αφορούν το γηγενή πληθυσμό είναι πιο εύκολα στην εφαρμογή τους. Αυτό συμβαίνει για πολλούς λόγους, ακόμη και η γλώσσα είναι ένας ενδεικτικός παράγοντας, αλλά και τα δεδομένα αποκλεισμού που υπάρχουν ήδη. Άλλος είναι ο αποκλεισμός ενός Έλληνα άνεργου και άλλος είναι ο αποκλεισμός ενός μετανάστη ή ενός τοιγγάνου και σε χρονική διάρκεια και σε ένταση.

Υπάρχουν λοιπόν, μια σειρά από προβλήματα, που αφορούν ειδικά την κάθε ομάδα στόχου και αποτυπώνονται στις διαδικασίες υλοποίησης του κάθε προγράμματος.

6η Ερώτηση: Καταλήγοντας λοιπόν, κ. Δρακάκη θεωρείτε ότι εκτός από το προνοιακό κομμάτι της Κοινωνικής Πολιτικής, που αναμφίβολα προσφέρει σημαντικότερες υπηρεσίες, η Κοινωνική Πολιτική συμβάλει στην τοπική ανάπτυξη;

Η Κοινωνική Πολιτική στις μέρες μας και στον τόπο μας, λιγότερο από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες, αλλά όντας ήδη σε σημαντικό δρόμο είναι αναμφισβήτητα μία αναπτυξιακή πολιτική.

Δεν περιορίζεται μόνο στις πολιτικές πρόνοιας, δηλαδή σε πολιτικές άμυνας απέναντι σε προβλήματα ευπαθών ομάδων, αλλά απλώνεται σε όλο το φάσμα των κοινωνικών δραστηριοτήτων μιας οργανωμένης κοινωνίας: στις οικονομικές σχέσεις, στις κοινωνικές σχέσεις, στις πολιτιστικές σχέσεις. Άρα έχει ένα αντικείμενο ευρύτατο και αφορά τη συνολική και ισόρροπη ανάπτυξη ενός τόπου. Η Κοινωνική Πολιτική λοιπόν, είναι μία επιθετική -αν επιτρέπεται ο όρος- πολιτική, σε σχέση με την προνοιακή που είναι μια καθαρά αμυντική πολιτική απέναντι στα προβλήματα.

Με το δεύτερο πακέτο προγραμμάτων, επίσης είναι προφανές ότι ενισχύεται σε σημαντικό βαθμό η τοπική ανάπτυξη, προσφέροντας εργασία σε ανθρώπους. Αρκεί να σας αναφέρω ότι στην Ευρώπη, 16.500.000 άνθρωποι εργάζονται σε κοινωνικές επιχειρήσεις, μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος EQUAL. Η Ελλάδα είναι σχετικά ακόμη στην αρχή αυτού του προγράμματος, όμως εξελίσσεται με σχετικά γρήγορους ρυθμούς. Έτσι αναπτύσσεται ο λεγόμενος τρίτος τομέας της οικονομίας, η Κοινωνική Οικονομία, που θεωρείτε ένας εξαιρετικά δυναμικός και αναπτυξιακός τομέας των σύγχρονων κοινωνιών. Άρα όλα αυτά τα προγράμματα συμβάλουν, το καθένα με τον δικό τους τρόπο στην τοπική ανάπτυξη. Είναι πλέον μη αναιρέσιμες διαδικασίες και έτσι θα έπρεπε να συνεχίσουν να είναι, διότι εάν αναιρεθούν, στην ουσία οδηγούμαστε σε μία οπισθοδρόμηση δε όλα τα επίπεδα, κάτι το οποίο είναι ανεπίτρεπτο στις μέρες μας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η κοινωνική πολιτική είναι εξ' ορισμού μία αναπτυξιακή πολιτική. Αποτελεί ζωτικό τμήμα της συνολικής οικονομικής πολιτικής που ασκούν οι φορείς της κυβερνητικής εξουσίας σε όλα τα κράτη και έχει επεκταθεί σε πολλούς τομείς της κοινωνικής ζωής (ασφαλιστική πολιτική, υγειονομική πολιτική, εργατική πολιτική, οικιστική πολιτική κ.α.).

Μελετώντας την παρούσα έρευνα με τα ερωτηματολόγια και τη συνέντευξη του Κ. Δρακάκη, συμπεραίνουμε ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση με τους φορείς της παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην άσκηση της Κοινωνικής Πολιτικής καθώς επίσης και οι εργαζόμενοι στα προγράμματα, αφού έχουν συμβάλει στο μεγαλύτερο βαθμό για να γνωστοποιηθούν τα προγράμματα, μέσω των εκδηλώσεων ενδιαφέροντος. Έκτοτε η αποδοχή από τον κόσμο είναι καθολική, οπότε τα προγράμματα θεωρούνται πλέον μη αναιρέσιμες δομές, αφού αν εξαιρεθούν από τις δραστηριότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, δεν μένει τίποτα ουσιαστικό σε επίπεδο κοινωνικής παρέμβασης, εκτός βέβαια από τις δραστηριότητες που αφορούν, κυρίως, έργα υποδομής. Σημαντικό είναι να αναφερθεί ότι η πλειοψηφία του εγγεγραμμένου πληθυσμού είναι αρκετά ικανοποιημένοι από τη λειτουργία του προγράμματος, κάτι το οποίο ενθαρρύνει σε μεγάλο βαθμό τη συνέχιση των προγραμμάτων. Στην σημαντική ερώτηση για το αν οι εγγεγραμμένοι των προγραμμάτων θα ήθελαν να συνεχιστεί, δεν υπήρξε καμία αρνητική απάντηση. Οπότε τα προγράμματα έχουν επιτύχει τις τους σκοπούς τους. Συμπεραίνουμε λοιπόν ότι τα προγράμματα έχουν συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη του τόπου, αφενός, γιατί προσφέρουν και καλύπτουν ανάγκες του τόπου και αφετέρου, γιατί καλύπτοντας αυτές τις ανάγκες απελευθερώνονται ολόκληρες ομάδες ανθρώπων, όσον αφορά την οικονομική δραστηριότητα και έτσι μπορούν να αναζητήσουν εργασία με ευνοϊκότερους όρους ή να αποδώσουν καλύτερα στην εργασία τους.

Επιπλέον με τη δημιουργία επιχειρήσεων συνεταιριστικού τύπου, όπως αγροτικοί ή αστικοί, διάφορα ταμεία αλληλοβοήθειας, σωματεία, ενώσεις και ιδρύματα, δηλαδή μη κυβερνητικές οργανώσεις, επιτυγχάνεται η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος και η διερεύνηση της κοινωνικής βάσης της επιχειρηματικότητας μπορεί να δημιουργήσει εντελώς νέα δεδομένα. Ειδικότερα μπορεί να συμβάλλει καθοριστικά τόσο στη διαδικασία βιώσιμης ανάπτυξης γεωγραφικών περιοχών, που αδυνατούν να παρακολουθήσουν την πραγματική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας όσο και τη διαδικασία ένταξης στην αγορά εργασίας των ατόμων που αντιμετωπίζουν διακρίσεις και δυσκολίες πρόσβασης σε αυτή. Έτσι έχουμε τη δημιουργία ενός τρίτου τομέα της οικονομίας, την λεγόμενη κοινωνική οικονομία. Με τη δημιουργία της κοινωνικής οικονομίας έχει μειωθεί σημαντικά το ποσοστό της ανεργίας και της υποαπασχόλησης, αφού στα πλαίσια της κοινωνικής οικονομίας, έχουν προσφερθεί εκατομμύρια θέσεων εργασίας στο σύνολο των οργανισμών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τον Κ. Δρακάκη.

Όπως συμπεραίνουμε, βέβαια, η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει τον πιο σημαντικό ρόλο για την εφαρμογή της Κοινωνική Πολιτική, άρα θα πρέπει να συμμετέχει και στη διαμόρφωση της. Κοινωνική Πολιτική χωρίς συνδιαμόρφωση, δεν αφήνει τα αποτελέσματα που θα περιμέναμε. Είναι αδύνατον να επιβάλλεται απλώς από τις κεντρικές υπηρεσίες. Δεν είναι ένα σύνολο υπηρεσιών που προορίζονται για παθητική αποδοχή, χρειάζεται συνδιαμόρφωση και ενεργή εμπλοκή των Τοπικών Κοινωνιών. Χρειάζεται τη συνεργασία των τοπικών, των περιφερειακών, των εθνικών φορέων και φυσικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης για να έχει πιο ολοκληρωμένη μορφή, μεγαλύτερη διάρκεια και εμβέλεια. Αν αυτές οι προϋποθέσεις τηρηθούν, που σαφώς, υπάρχουν δυσκολίες, η Κοινωνική Πολιτική θα έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα.

Παρά την έντονη και ετερόκλητη κριτική που υφίσταται, και παρά τις κατά καιρούς δυσσιώπες προβλέψεις για την ύπαρξη και την εξέλιξή της, η Κοινωνική Πολιτική συνιστά πλέον ένα αντικειμενικοποιημένο, μη αναιρέσιμο, ιστορικό-κοινωνικό δεδομένο της εποχής μας. Υπαγορεύεται από τα δομικά χαρακτηριστικά και τον τύπο ανάπτυξης των σύγχρονων μεταπολεμικών κοινωνιών. Επιβάλλεται από τις νέες μορφές οργάνωσης της κοινωνικής συμβίωσης. Εκφράζει την επαναπολιτικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων και εγκαθιδρύει ένα καθημερινό 'διάλογο' μεταξύ κοινωνίας και κράτους, κρίσιμο για όλους, σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο. Ως δομή και ως διαδικασία, η κοινωνική πολιτική, ενσωματώνοντας και ανασυνθέτοντας την κοινωνική δυναμική και τις αντιθέσεις της, βρίσκεται, από τις αφετηρίες της μέχρι σήμερα, σε διαρκή επαναπροσδιορισμό των διαστάσεων και των λειτουργιών της. Έτσι, διευρύνονται συνεχώς τα αντικείμενά της και πολλαπλασιάζοντας τα κοινωνικά υποκείμενα που εμπλέκονται στις διαδικασίες της. Εδώ ακριβώς, στον ανοικτό χαρακτήρα αυτών των διαδικασιών, βρίσκουν το χώρο τους οι διαφορετικές ερμηνείες, καταγράφονται οι διαφορετικές προθέσεις, και δομούνται τα επιμέρους 'εθνικά παραδείγματα' εφαρμοσμένης κοινωνικής πολιτικής.

Καταλήγοντας λοιπόν, παρά τα προβλήματα, τις αδυναμίες, ακόμα και τις δυσαρέσκειες, όμως, η Κοινωνική Πολιτική είναι ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της ανάπτυξης σήμερα και ιδιαίτερα στην περιφέρεια και αυτό γίνεται αντιληπτό όλο και περισσότερο από την πλειοψηφία των ανθρώπων. Άρα θα πρέπει να συνεχίσουν να υπάρχουν όλα τα προγράμματα και να υπάρχει μία συνεχής βελτίωση, ώστε να βελτιώνεται συνεχώς η ανάπτυξη του τόπου μας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΗ

1. Αλμπανίδου Ζουμπουλιά, «Η ζωή μου στην Ελλάδα, Κοινωνική Ασφάλιση και Κοινωνική Πολιτική στην Ελλάδα».
2. Βαρδακούλας Δ. Γιάννης, «Κοινωνική Πολιτική», Αθήνα 1980.
3. Γετίμης Π. - Γράβαρης Δ., «Κοινωνικό κράτος και Κοινωνική Πολιτική - Η σύγχρονη προβληματική», Αθήνα 2003.
4. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, «Η προστασία των ηλικιωμένων ατόμων στην Ελλάδα», Αθήνα 1999.
5. Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Ομάδα Διοίκησης Έργου, «Σχέδιο περιγραφής της δράσης 'Βοήθεια στο Σπίτι' στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ».
6. Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Ομάδα Διοίκησης Έργου, «Σχέδιο περιγραφής της δράσης και οδηγίες για την κατάρτιση εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας 'Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών', στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ».
7. Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, Ομάδα Διοίκησης Έργου, «Σχέδιο περιγραφής της δράσης και οδηγίες για την κατάρτιση εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας 'Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων', στο πλαίσιο των περιφερειακών προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ».
8. Ένας οδηγός για την εξωσχολική απασχόληση, «Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών», ΚΕΘΙ 2000.
9. Επιστήμη & Ζωή, υπερσύγχρονη εγκυκλοπαίδεια, τόμος 21.
10. Ιατρίδης Σ. Δημήτριος, «Κοινωνικός σχεδιασμός για την οργάνωση και ανάπτυξη του ανθρώπινου περιβάλλοντος», Αθήνα 1973.
11. Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, «Κοινωνική Πολιτική & Τοπική Αυτοδιοίκηση», Τελική Έκθεση, Αθήνα 2006.
12. Κοντιάδης Ι. Ξενοφών / Απίστουλας Δ., «Μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους και τοπική αυτοδιοίκηση», Αθήνα 2006.
13. Οδηγός για τη Κοινοτική Πρωτοβουλία EQUAL, «Εθνικό Θεματικό Δίκτυο για την Κοινωνική Οικονομία».
14. Οδηγός για το θεραπευτικό πρόγραμμα «ΑΡΙΑΔΝΗ», ΚΕΘΕΑ.
15. Οδηγός για το σχέδιο δράσης «ΙΣΟΚΡΑΤΙΑ».
16. Οδηγός εφαρμογής για τη λειτουργία των δομών 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών' και 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με αναπηρία'.
17. Οδηγός εφαρμογής, «Πρόγραμμα για τη δημιουργία 'Βοήθεια στο Σπίτι και 'Κέντρων Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων', Ηράκλειο 2001.
18. Οδηγός Συμβουλευτικής Στήριξης της Απασχόλησης, Ηράκλειο 2007.

19. Οικονόμου Χαράλαμπος, «Πολιτικές Υγείας στην Ελλάδα και τις Ευρωπαϊκές Κοινωνίες», Αθήνα 2004.
20. Πανουτσοπούλου Κασσιανή, «Κοινωνική Πρόνοια, Ιστορική εξέλιξη - Σύγχρονες τάσεις», Αθήνα 1984.
21. Πρακτικά ετήσιας τακτικής συνέλευσης, Αναπτυξιακής Ηρακλείου Α.Α.Ε., Αρχάνες 2007.
22. Πρόγραμμα 'Βοήθεια στο Σπίτι', έκδοση ΚΕΔΚΕ 2002.
23. Σακελλαρόπουλος Θ., «Ζητήματα Κοινωνικής Πολιτικής», Αθήνα 2003.
24. Σύγχρονες ανάγκες κοινωνικής φροντίδας, 'Δομές και Προγράμματα στην τοπική κοινωνία', 2^η Πανελλήνια Δημερίδα, Ηράκλειο Κρήτης 2005.
25. Σύστημα Διαχείρισης 'Βοήθεια στο Σπίτι'.
26. Σύστημα Διαχείρισης 'Γραφεία Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών'.
27. Σύστημα Διαχείρισης 'Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών'.
28. Σύστημα Διαχείρισης 'Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων'.
29. Σύστημα Διαχείρισης 'Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας'.
30. Σύστημα Διαχείρισης 'Παιδικοί, Βρεφονηπιακοί και Βρεφικοί Σταθμοί'.
31. Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης, 'Όδηγός εφαρμογής Παιδικοί, Βρεφονηπιακοί Και Βρεφικοί Σταθμοί'.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

<http://www.archanes.gr>

<http://www.anher.gr>

<http://www.equal-greece.gr>

<http://www.kethea.gr>